Rok III. Nr. 8 i 9.

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO ŁÓDZKIEGO

ORGAN RADY SZKOLNEJ OKRĘGOWEJ ŁÓDZKIEJ.

Łódź, dnia 20 września 1929 r.

TREŚĆ:

Prenumerata roczna wynosi 6 złotych. Numer pojedyńczy 60 groszy. Należność wpłacać należy wyłącznie na konto czekowe P. K. O. Nr 65312 — Rada Szkolna Okręgowa Łódzka w Łodzi.

Warunki umieszczania ogłoszeń: Cała strona 120 zł. Pół str. 65 zł. Ćwierć str. 35 zł.
Ogłoszenia umieszcza się po zapłaceniu zgóry przypadającej należności
Adres Redakcji i Administracji: Łódź, ul. Piotrkowska 104, Kuratorjum O. S. Ł.

89

OKÓLNIK

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 13 lipca 1929 r. Nr. II 19858/29

w sprawie taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

Z mocą obowiązującą od początku roku szkolnego 1929/30, zatem od dnia 1 września 1929 r., Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wprowadza w szkołach średnich ogólnokształcących na okres roku szkolnego 1929/30 następujące taksy:

1. Taksa wstępna dla uczniów wstępujących po raz pierwszy do państwowej szkoły średniej . . . . 3 zł.
2. Taksa za egzamin wstępny do klasy II-ej lub wyższej oprócz VIII-ej państwowej szkoły średniej . . . . . . 10 zł.
3. Taksa za egzamin wstępny z różnicy programów . . 4 zł.
4. Taksa za egzamin wstępny do klasy VIII-ej państwowej szkoły średniej . . . . 20 zł.
5. Taksa za egzamin prywatny, zdawany w państwowej szkole średniej (w okręgach, w których tę egzaminy istnieją) . 20 zł.
6. Taksa za egzamin dojrzałości w szkołach średnich państwowych i prywatnych . . . . 12 zł.
7. Taksa za pełny egzamin dojrzałości dla eksternów . . 60 zł.
8. Taksa za uzupełniający egzamin dojrzałości dla eksternów 15 zł.
9. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa rocznego lub półrocznego . . . . 5 zł.
10. Taksa za wydanie duplikatu świadectwa dojrzałości . . 10 zł.
11. Taksa administracyjna rocznie . . . . 110 zł.

Z powyższych taks jedynie taksy, wymienione pod pozycją 9 i 10, stanowią dochód państwowy i winny być wpłacane przez zainteresowanych do Kas Skarbowych na rachunek Kuratorjum do zarachowania na § 14 działu 5 (Szkolnictwo Średnie Ogólnokształcące) budżetu dochodowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Taksy wymienione w punktach 2, 3, 4 i 5, rozdzielają dyrekcje szkół pomiędzy egzaminatorów, względnie członków komisyj egzaminacyjnych, jako wynagrodzenie za udział w komisjach, podobnie jak taksy za egzamin dla eksternów z kursu sześciu klas gimnazjum. Na pobrane taksy dyrekcje wydają kwity ze specjalnego bloczka, opatrzone pieczęcią szkoły. Sumy poszczególne winny być wciągnięte na tę samą listę, na której są pokwitowania z podziału kwoty między egzaminatorów.

Egzamin wstępny do klasy I-ej jest bezpłatny; bezpłatny jest również egzamin do klasy IV-ej, o ile składa go uczeń, przechodzący do tej klasy bezpośrednio po ukończeniu klasy VII-ej siedmioklasowej szkoły powszechnej. Nauczyciele, wyznaczeni przez dyrektora szkoły i biorący udział w komisji egzaminacyjnej do klasy I-ej, względnie IV-ej, żadnego wynagrodzenia z tego tytułu nie otrzymują.

Taksy wymienione pod pozycjami 6, 7 i 8 za egzamin dojrzałości, szkoły państwowe i niepaństwowe wpłacają do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" i przesyłają Kuratorjum wykaz uczniów (enic), od których taksy te zostały pobrane, oraz dowód wpłacenia łącznej kwoty. Kuratorjum po sprawdzeniu wykazy te wraz z dowodami wpłaty odsyła do Ministerstwa.

Taksy, wpłacone przez uczniów, zwrotowi zasadniczo nie podlegają, wyjątkowo mogą być zwrócone taksy, wymienione w punktach 6, 7 i 8, i to tylko w tym wypadku, gdy uczeń (ekstern) z powodu zasłabnięcia lub choroby, powstałej po wpłaceniu taksy, egzaminowi poddać się nie może, względnie po wpłaceniu taksy do egzaminu dopuszczony nie zostanie.

Dochód z taks, wymienionych w punktach 1 i 11, winny dyrekcje szkół przekazywać za pośrednictwem Pocztowej Kasy Oszczędności na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej: **w połowie do dyspozycji Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego** (Departament Szkolnictwa Ogólnokształcącego) na fundusz specjalny „Taksa administracyjna", drugą zaś połowę tego dochodu zatrzymywać do własnej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo-administracyjnych szkoły, w szczególności na opał, światło, utrzymanie porządku, na wydatki biurowe, wydatki różne, drobny remont, urządzenie lokali szkolnych, na pomoce naukowe i t. p. Z tego też dochodu rezerwują dyrekcje szkół półrocznie po 1.50 gr. (względnie po 75 gr. przy częściowych zwolnieniach) od ucznia na wycieczki, urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, sporty i t. p., które dyrekcje organizują według własnego uznania. Wszelkie wpływy do funduszu, pozostającego w zarządzie dyrekcyj szkół jak również i wydatki z tego funduszu czynione obowiązane są dyrekcje szkół zapisywać jako dochód, względnie rozchód, w myśl przepisów rachunkowo-kasowych dla dyrekcyj gimnazjów państwowych.

Funduszu specjalnego „Taksa administracyjna" używać będzie Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego tak jak dotąd na ogólne cele szkolnictwa średniego ogólnokształcącego w szczególności zaś na pokrycie komornego za lokale, wynajmowane dla państwowych szkół średnich ogólnokształcących. Z tego też funduszu zasilać będzie Ministerstwo W. R. i O. P. fundusz specjalny Kuratorjów Okręgów Szkolnych celem przyjścia z pomocą tym szkołom, które ze względu na szczególne okoliczności z części taksy administracyjnej, pozostającej w ich dyspozycji, własnych wydatków pokryć nie mogą. Znaczną część taksy administracyjnej pochłoną wreszcie ośrodki naukowe, bibljoteki i t. p., oraz kwoty, przeznaczone stale na fundusz budowy domów wycieczkowych.

Unormowana niniejszem rozporządzeniem taksa administracyjna winna być przez uczniów wpłacona w dwóch równych ratach półrocznych z początkiem danego półrocza, jednak najpóźniej do końca drugiego miesiąca. Uczniowie, którzy uzyskali zwolnienie od tej taksy w jednem półroczu, korzystają ze zwolnienia i w następnych półroczach szkolnych, o ile i jak długo istnieją warunki, od których zależy zwolnienie. Od uczniów, którzy przed ostatecznym terminem płatności taksy występują ze szkoły, można nie żądać opłacenia taksy.

Do uiszczania taks obowiązani są zasadniczo wszyscy uczniowie (eksterni). Zwolnień można udzielać jedynie od taksy za egzamin dojrzałości eksternów i od taksy administracyjnej.

Ze zwolnień od taksy administracyjnej mogą korzystać:

a) dzieci rodziców niezamożnych, oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, pobierających ze Skarbu Państwa uposażenie służbowe, względnie wynagrodzenie, o ile nie jest wiadomo, że posiadają znaczniejszy majątek. W tym wypadku płacą połowę taksy administracyjnej, która przypada do podziału stosunkowo między Ministerstwo W. R. i O. P. i dyrekcję szkoły;

b) w wypadkach zupełnego ubóstwa w całości, jednak w granicach 10% ogółu uczniów całej szkoły, przyczem zgodnie z tutejszem zarządzeniem z dnia 31 grudnia 1928 r. Nr. II-17818/28 w pierwszym rzędzie uwzględniać należy dzieci niezamożnych inwalidów wojennych.

Od taksy za pełny egzamin dojrzałości eksternów mogą być zwolnieni w połowie kandydaci zupełnie niezamożni oraz dzieci czynnych funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, a także i sami funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi. Całkowicie zwolnieni od tej taksy mogą być wyjątkowo kandydaci zupełnie ubodzy i to w granicach 10% wszystkich kandydatów, dopuszczonych do egzaminu, przyczem analogicznie do punktu b. poprzedniego ustępu pierwszeństwo mieć winny dzieci niezamożnych inwalidów wojennych oraz niezamożni inwalidzi wojenni.

Określonych wyżej zwolnień od taksy administracyjnej udzielają co półrocze rady pedagogiczne szkół, stosownie do stanu majątkowego rodziców uczniom (icom), którzy pilnością i postępami w nauce na to zasługują. Rady pedagogiczne winny przy zwolnieniach od taks rozważyć dokładnie warunki, w jakich młodzież poza szkołami pozostaje, nadto jej pilność i postępy w nauce. Zwolnienia od taksy administracyjnej należy odmówić uczniom (-icom) bez względu na to, czy są dziećmi funkcjonarjuszów państwowych i wojskowych zawodowych, którzy nie wykazują należytych postępów w nauce i zachowaniu, a rada pedagogiczna doszła do przekonania, że nie są to objawy przejściowe, ale zasadnicze cechy ujemne inteligencji, lub charakteru. Opieka domowa ucznia może odwołać się od decyzji rady pedagogicznej w wypadku odmówienia zwolnienia do Kuratorjum, które rozstrzyga ostatecznie. Od taksy za egzamin dojrzałości eksternów zwalnia Kuratorjum.

Zwolnienie, od taksy administracyjnej następuje z końcem drugiego miesiąca po rozpoczęciu półrocza na skutek podania wniesionego do dyrekcji szkoły przez rodziców, lub opiekę domową ucznia w terminie najdalej miesięcznym po rozpoczęciu danego półrocza. Do podania należy dołączyć stosowne zaświadczenie o stanie majątkowym.

Funkcjonarjusze państwowi i wojskowi zawodowi nie składają podań o zwolnienie od taksy. Dyrekcja może jednak zażądać od nich w razie wątpliwości przedstawienia zaświadczenia o stanie majątkowym, lub formalnego zaświadczenia, że interesowany jest funkcjonarjuszem państwowym.

Uczniowie (ice) nie zwolnieni od taksy administracyjnej obowiązani są wpłacić tę taksę bezzwłocznie po zakomunikowaniu im odnośnych decyzyj rady pedagogicznej, najpóźniej jednak do końca 3-go miesiąca danego półrocza pod rygorem niedopuszczenia do dalszych zajęć szkolnych.

Kontrolę nad należytem pobieraniem taks od uczniów, względnie rozdziałem i przekazywaniem taksy administracyjnej, wykonują w stosunku do wszystkich szkół średnich państwowych niezależnie od organów kontroli państwowej Kuratorja.

W sprawie pobierania taks zechcą Kuratorja wydać bezzwłocznie stosowne zarządzenia dyrekcjom państwowych szkół średnich ogólnokształcących.

Z chwilą wejścia w życie niniejszego rozporządzenia uchylam wszystkie dotychczasowe rozporządzenia, dotyczące niniejszem rozporządzeniem objętych taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

Minister (—) Sł. Czerwiński.

Do Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu.

W związku z podanym wyżej okólnikiem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 13 lipca 1929 r. Nr. II 19858/29 Kuratorjum wyjaśnia, co następuje:

I. Na pobierane, a wymienione w punktach 2, 3, 4 i 5 podanego wyżej okólnika taksy, będą Dyrekcje szkół wydawać kwity ze specjalnego, zakupionego w swoim zakresie działania bloczka. Uzyskane z tego tytułu wpływy należy wypłacać egzaminatorom na podstawie sporządzanych każdorazowo przez Dyrekcje szkół list płatniczych, które należy przechowywać w aktach szkoły.

II. Wymienione pod pozycjami 6, 7 i 8 taksy za egzamin dojrzałości pobierają Dyrekcje szkół od uczniów, wpłacają do P. K. O. na konto 30110 Centralnej Kasy Państwowej — do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P. na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" i przesyłają Kuratorjum wykaz uczniów wraz z dowodem wpłaty.

Na żądanie zainteresowanych mogą Dyrekcje wydawać potwierdzenia odbioru wyżej wymienionych taks.

III. Z wymienionej pod pozycją 11, a wynoszącej zł. 55 — półrocznie, taksy administracyjnej wpłacają Dyrekcje gimnazjów połowę, t. j. zł. 27 gr. 50, a przy częściowych zwolnieniach zł. 13 gr 75 do P. K. O. na rachunek czekowy Nr. 30110 Centralnej Kasy Państwowej — do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P., z pozostałej zaś sumy przeznaczają Dyrekcje zł. 1 gr. 50 (przy częściowych zwolnieniach 75 groszy) od ucznia na wycieczki, urządzenia i przybory do zabaw ruchowych, resztę zaś, t. j. zł. 26 względnie zł. 13, pozostawiają do swej dyspozycji na wydatki rzeczowo - administracyjne szkoły.

Również z opłat wstępnych, wynoszących zł. 3.— od ucznia, wpłacają Dyrekcje połowę (zł. 1 gr. 50) do P. K. O. (konto czekowe Nr. 30110) — na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P., drugą zaś połowę (zł. 1 gr. 50) pozostawiają do swej dyspozycji na pokrycie wydatków rzeczowo-administracyjnych szkoły.

W związku z powyższem przedłożą Dyrekcje gimnazjów Kuratorjum wykaz opłat wstępnych pobranych w b. r. szkolnym, a wpłaconych w całości na fundusz specjalny „Taksa administracyjna" do dyspozycji Ministerstwa W. R. i O. P., celem dania Kuratorjum możności wystąpienia do Ministerstwa o zwrot nadmiernie wpłaconych sum.

IV. Wymienione w punkcie 9 i 10 podanego wyżej okólnika taksy za duplikaty świadectw stanowią dochód Skarbu Państwa i winny być wpłacane przez osoby zainteresowane bezpośrednio do Kas Skarbowych na rachunek Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego — na Dz. V § 14 budżetu dochodowego Ministerstwa W. R. i O. P.

Z początkiem roku szkolnego 1929/30 tracą moc obowiązującą wszystkie dotychczas wydane zarządzenia w sprawie taks szkolnych w szkołach średnich ogólnokształcących.

K. O. S. Ł. Nr. II. 16172/29.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

10 września 1929 r.

90
ZARZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 17 sierpnia 1929 r.
w sprawie dopuszczania w okresie przejściowym do egzaminu na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich kandydatów, nie posiadających odbytego studjum pedagogicznego lub odbytej 2-letniej praktyki przedegzaminowej.

Uchylając postanowienia okólnika z dnia 20 listopada 1926 roku w sprawie niekwalifikowanych nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 16, poz. 212) i okólnika z dnia 5 lipca 1927 r. w sprawie dopuszczenia do egzaminów na nauczycieli szkół średnich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 10, poz. 164), zarządzam, co następuje:

§ 1. W okresie do końca czerwca 1931 r. do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, przewidzianego rozporządzeniem z dnia 9 października 1924 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 185), Kuratorzy Okręgów Szkolnych mogą dopuszczać kandydatów, którzy, posiadając określone osobnemi przepisami warunki (obywatelstwo polskie, nieskazitelność pod względem moralnym, zdatność fizyczną do zawodu nauczycielskiego, dowód usprawnienia sportowego lub dowód praktycznej umiejętności prowadzenia zabaw i gier i stopień magistra filozofji lub inny stopień ([świadectwo], uznany za równoważny), mają nadto — odbytą w dowolnym czasie — co najmniej 3-letnią pracę nauczycielską, w wymiarze przynajmniej 8 godzin tygodniowo, uznaną przez Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego co najmniej za zadowalającą.

§ 2. W okresie do końca czerwca 1931 r. do egzaminu pedagogicznego na naucz. szkół średnich, przewidzianego rozporządzeniem z dnia 29 stycznia 1923 r. (Dz. Urz. Min. W.R. i O.P. Nr. 9, poz. 68), Komisje Egzaminacyjne mogą dopuszczać także kandydatów, którzy posiadając określone osobnemi przepisami warunki (obywatelstwo polskie, nieskazitelność pod wzgl. moralnym, tymczasowe zaświadczenie z egzaminu naukowego), mają nadto — odbytą w dowolnym czasie — co najmniej 3-letnią pracę nauczycielską, w wymiarze przynajmniej 8 godzin tygodniowo, uznaną przez Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego co najmniej za zadowalającą.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 25 sierpnia 1929 roku.

Warszawa, dnia 17 sierpnia 1929 r. (Nr. II-20121/29).

Za Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
(—) Wł. Żłobicki
Dyrektor Departamentu.

91
OKÓLNIK
Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
z dnia 3 sierpnia 1929 r. Nr. II 14249/29
w sprawie wydawnictwa „Bogowie i ludzie w sztuce greckiej i rzymskiej".

Ministerstwo zatwierdziło do użytku szkolnego „Bogowie i ludzie w sztuce greckiej i rzymskiej" Stefan Cybulski — zeszyt pierwszy.

W związku z powyższem Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zaleca dyrekcjom szkół średnich ogólnokształcących nabyć wymienioną pracę prof. Cybulskiego i posiłkować się nią, jako środkiem naukowym, przy nauczaniu historji powszechnej i filologji klasycznej.

Za Dyrektora Departamentu
(—) I. Dzierżyński
Naczelnik Wydziału.

Dyrekcjom szkół średnich ogólnokształcących w Okręgu do wiadomości.

p. o. Naczelnika Wydziału
(—) Inż. B. Krzywobłocki

K. O. S. Ł. Nr. O. 16407/29
11 września 1929 r.

92

Nadanie praw gimnazjów państwowych niepaństwowym szkołom średnim.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego rozporządzeniem z dnia 16 lipca 1929 r. Nr. II 19630/29 zmienił zarządzenie, podane do wiadomości w Dzienniku Urzędowym K. O. S. Ł. Nr. 6 i 7 z r. 1929 pod poz. 72, w odniesieniu do gimnazjum żeńskiego Cecylji Waszczyńskiej w Łodzi, przyznając tej szkole **pełne** prawa gimnazjów państwowych na rok szkolny 1929/30.

93

OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 0 sierpnia 1929 r. Nr. O. OR. 14107/29

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów naucz. i ochroniarek w Okręgu

w sprawie rachunków na wydatki rzeczowe.

Częstokroć rachunki, przedkładane przez władze szkolne I instancji, jako rozliczenie się z udzielonych przez Kuratorjum zaliczek na wydatki rzeczowe oraz rachunki na wydatki, dokonane z funduszów zebranych drogą opłat szkolnych, nie odpowiadają wymaganiom § 24 przepisów rachunkowo-kasowych.

Wobec powyższego Kuratorjum przypomina, że:

I. *wierzyciel, przedkładający rachunek, winien podać w nim:*

a) imię i nazwisko swoje oraz dokładny adres,

b) nazwę urzędu względnie szkoły, dla której wystawił rachunek,

c) wyszczególnić zakupione przedmioty z podaniem ceny jednostkowej i należności ogólnej,

d) nakleić i przez przepisanie datą i nazwiskiem skasować znaczki stemplowe. W sprawie wysokości opłaty stemplowej Kuratorjum wyjaśnia, że osoby, które wykupiły świadectwo przemysłowe, uiszczają opłatę stemplową w wysokości 0,2%, natomiast osoby, które takiego świadectwa nie wykupiły, uiszczają opłatę stemplową w wysokości 1% sumy, wymienionej w rachunku.

W wypadkach wątpliwych władza I instancji względnie szkoła winna na rachunku stwierdzić, czy wystawca wykupił świadectwo przemysłowe.

Przy sposobności Kuratorjum nadmienia, że sumę należnej opłaty stemplowej należy zawsze zaokrąglić do najbliższej sumy wzwyż podzielnej przez 10.

II. *Urząd (względnie szkoła) winien:*

a) stwierdzić na rachunku otrzymanie przedmiotów względnie wykonanie robót lub zużycie światła,

b) podać pozycje odnośnej księgi inwentarzowej, materjałowej względnie opałowej, pod któremi zostały zapisane zakupione przedmioty,

c) podać paragraf i pozycję budżetu, których należność dotyczy,

d) podać datę i Nr. zlecenia wypłaty, którym rachunek został opłacony.

III. Niezależnie od powyższego każdy rachunek winien być zaopatrzony pieczęcią urzędu, oraz:

a) podpisem urzędnika, sprawdzającego rachunek, pod klauzulą: „sprawdzono na kwotę zł....... gr....",

b) podpisem kierownika urzędu pod klauzulą: „do wypłaty kwota zł........ gr....",

c) pokwitowaniem wystawcy rachunku z odbioru należności, przyczem Kuratorjum wyjaśnia, że:

1) w wypadku, gdy wierzyciel jest osobą niepiśmienną, pokwitowanie z odbioru pieniędzy winno być sporządzone ściśle w myśl okólnika Kuratorjum z dnia 11.X-1928 r. Nr. O. 2670/28 (Dz. Urz. K. O. S. Ł. Nr. 10/28, poz. 138),

2) w wypadku, gdy pieniądze zostały przesłane do rąk wierzyciela przekazem pocztowym lub wpłacone na jego konto do P. K. O., do r-ku należy dołączyć pokwitowanie Urzędu Pocztowego, względnie odcinek blankietu nadawczego P. K. O.,

3) w wypadku, gdy pieniądze przesłano pocztą ze zlecenia wypłaty za pośrednictwem Kasy Skarbowej i w wypadkach regulowania należności za zaliczeniem pocztowem, kierownik urzędu winien na r-ku stwierdzić, w jaki sposób rachunek został opłacony. Wzmianka o sposobie uregulowania należności musi być podpisana przez kierownika urzędu względnie szkoły.

IV. Na rachunkach za telefoniczne rozmowy międzymiastowe należy każdorazowo podawać kiedy, z kim i w jakiej sprawie były one prowadzone.

V. W wypadkach niemożności uzyskania oryginalnych rachunków dla usprawiedliwienia drobnych wydatków, szczegółowo jednak wyliczonych w jednym wykazie (rachunku), a niedosięgających łącznie sumy 5 zł., z których żaden nie powinien przekraczać 2 zł., wystarczy poświadczenie kierownika urzędu o ich istotnem dokonaniu.

Rachunek taki, podpisany przez funkcjonarjusza, dokonywującego wydatku i zaświadczony o jego konieczności przez kierownika urzędu, powinien zawierać następujące szczegóły:

a) nazwisko lub określenie osoby (np. handlarz, tragarz i t. p.), otrzymującej należność,

b) tytuł wydatku,

c) wysokość wypłaconej kwoty,

d) powód nieprzedstawienia formalnego rachunku.

Kuratorjum zwraca uwagę, że od firm i przedsiębiorstw, które swoim klijentom wogóle wystawiają rachunki, należy żądać rachunków nawet przy najmniejszych zakupach. (Podstawa: okólnik Minist. W. R. i O. P. z dnia 26.VIII-1924 r. Nr. 7139/24/O.).

VI. Przy dokonywaniu wydatków, których wysokość przekracza 500 zł., należy bezwzględnie zbierać oferty konkurencyjne. (Podstawa: rozporządzenie Minist. Wyzn. Rel. i Ośw. Publicznego z dnia 7.XI-1925 r. Nr. 10880/O. R./25).

Wyboru oferty najkorzystniejszej dla Skarbu Państwa dokonywuje specjalna komisja, powołana w tym celu przez kierownika instytucji. Protokół czynności komisji, zawierający motywy wyboru tej a nie innej oferty, należy przedkładać Kuratorjum wraz z opłaconemi rachunkami i zebranemi ofertami konkurencyjnemi.

Fakt przedłożenia kilku rachunków jednego wystawcy, z których suma każdego nie przekracza zł. 500, natomiast ogólna suma wszystkich rachunków razem jest wyższą od zł. 500 — nie zwalnia od obowiązku przedkładania ofert konkurencyjnych.

VII. Rachunki winny być pokrywane z kredytów właściwych paragrafów i pozycyj budżetu. Brak kredytu w danym paragrafie nie upoważnia pod żadnym pozorem kierownika urzędu do pokrycia danego rachunku z funduszów, przeznaczonych na inne cele.

Kuratorjum wyjaśnia, że P. P. Inspektorzy Szkolni mogą pokrywać wszelkie wydatki, związane z utrzymaniem porządku w lokalu biura, wyłącznie z asygnowanych przez Kuratorjum na ten cel ryczałtów (§ 5 poz. 3), natomiast sumy, przekazywane *do dyspozycji P. P. Inspektorów z § 5 p. 2* budżetu, są przeznaczone wyłącznie na opał i światło.

P. P. Inspektorzy Szkolni w Kaliszu i Piotrkowie mogą pokrywać z kredytów § 5 p. 2 przypadającą na nich część kosztów, związanych z administracją gmachów państwowych, w których mieszczą się biura tych inspektoratów.

VIII. Rachunki, nadsyłane do Kuratorjum przez Państwowe Szkoły Zawodowe, winny zawierać adnotacje wyjaśniające, w którym projekcie preliminarza budżetowego wydatek został przewidziany, względnie datę i numer pisma Kuratorjum, wyrażającego zgodę na dokonanie tego wydatku. (Podstawa: rozporządzenie Minist. W. R. i O. P. z dnia 1.VI-1928 r. Nr. I R. 5580/28).

Jednocześnie Kuratorjum przypomina o obowiązku przesyłania zawiadomień do Biur Informacyjnych przy odnośnych Izbach Skarbowych o dokonanych w ciągu m-ca sprawozdawczego zakupach i dostawach i o konieczności wysyłania do Biura Informacyjnego przy Izbie Skarbowej w Łodzi zawiadomień negatywnych (gdy w danym m-cu nie było zakupów i dostaw, podlegających zgłoszeniu).

Na nadsyłanych do Kuratorjum zestawieniach spisów dowodów (różowy blankiet) należy każdorazowo podać datę i numery pism, wysłanych do Biur Informacyjnych).

Rachunki, które nie będą odpowiadały wyżej wyszczególnionym warunkom, będą zwracane, celem pokrycia ich przez kierownika danego urzędu.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) G. M. Szulc
Naczelnik Wydziału.

94
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 12 sierpnia 1929 r. Nr. O. 16834/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów nauczycielskich i ochroniarek, Kierownictw publicznych szkół powszechnych oraz do ogółu Nauczycielstwa w Okręgu

w sprawie zwrotu opłat szkolnych za dzieci funkcjonarjuszów państwowych, uczęszczające do prywatnych szkół średnich.

Ponieważ w tutejszym okręgu zdarzyły się wypadki, że Kuratorjum asygnowało Dyrekcjom szkół prywatnych opłaty szkolne za dzieci funkcjonarjuszów państwowych, które w chwili asygnowania należności do danej szkoły już nie uczęszczały, przeto przypominam, że zgodnie z punktem, 12 rozporządzenia Prezydjum Rady Ministrów z dnia 4 września 1925 r. Nr. 14604 funkcjonarjusz państwowy, któremu przysługuje prawo zwrotu opłaty szkolnej, w wypadku wystąpienia dziecka ze szkoły, winien bezzwłocznie drogą służbową zawiadomić o tem władzę asygnującą, t. j. Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Naczelnik Wydziału
(—) G. M. Szulc.

95
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 13 sierpnia 1929 r. Nr. O. 19140/29

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj państw. szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów nauczycielskich i ochroniarek w Okręgu

w sprawie omyłek w pokwitowanych listach płatniczych.

Przy sprawdzaniu zwróconych do Kuratorjum list płatniczych stwierdzono zbyt często powtarzające się wypadki, że funkcjonarjusze państwowi kwitują omyłkowo z odbioru sum mniejszych lub też większych od istotnie przypadających im do wypłaty.

Kuratorjum przypomina, że pp. płatnicy powinni pokwitowane listy płatnicze dokładnie sprawdzać przed wysłaniem do biura Inspektora Szkolnego.

Listy płatnicze winny być również przejrzane w Inspektoratach Szkolnych przed wysłaniem do Kuratorjum.

Obowiązek sprawdzania list płatniczych w państwowych szkołach średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjach nauczycielskich ciąży na Dyrekcjach tych szkół.

Jeśli omyłki w pokwitowanych listach płatniczych będą nadal się powtarzały, Kuratorjum zmuszone będzie zwracać takie listy do uzupełnienia na koszt kierownika danego urzędu.

Naczelnik Wydziału
(—) G. M. Szulc.

96
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 31 sierpnia 1929 Nr. O. 17984/29

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich w Okręgu
w sprawie I zjazdu filologów słowiańskich w Pradze.

W czasie od dn. 6 do 13 października r. b. odbędzie się w Pradze I zjazd filologów słowiańskich, na którym jednym z przedmiotów obrad będą zagadnienia nauczania języków słowiańskich w szkole średniej. Komitet zaprasza na zjazd nauczycieli języków słowiańskich w Polsce.

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa z dn. 27. VIII. 29 r. Nr. II 21047/29 Kuratorjum zawiadamia, że nauczycielom, pragnącym wyjechać na zjazd, będą przyznawane urlopy. Udający się na zjazd będą mogli otrzymać zaświadczenia na otrzymanie ulgowego paszportu.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

97
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 4 września 1929 r. Nr. O. 15640/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj i Kierownictw szkół państwowych oraz Nauczycielstwa w Okręgu
w sprawie interpretacji art. 102 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministerstwem Sprawiedliwości wyjaśniło, że w razie przesłuchania w ciągu dochodzenia dyscyplinarnego przeciwko nauczycielom szkół publicznych i państwowych, podległym Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, świadków lub znawców przez sąd pod przysięgą na podstawie art. 102 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu, ogłoszonem w Dzienniku Ustaw R. P. Nr. 47 z 1928 r., poz. 462, o przyznaniu zwrotu kosztów podróży i diet świadkom i znawcom decyduje właściwy sąd, który asygnuje wynagrodzenie tymże świadkom, a następnie zwraca się z odpowiedniemi dowodami do Kuratorjum o zwrot wypłaconych świadkom kosztów.

p. o. Naczelnika Wydziału
(—) Inż. B. Krzywobłocki

98
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 5 września 1929 r. Nr. O. 13161/29

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj i Kierownictw szkół państwowych w Okręgu
w sprawie utraty obywatelstwa polskiego.

Kuratorjum podaje poniżej do wiadomości wyjaśnienia Ministerstwa Spraw Wewnętrznych w sprawie utraty obywatelstwa polskiego w wypadku zamążpójścia obywatelki polskiej za cudzoziemca:

„Ministerstwo Spraw Wewnętrznych niejednokrotnie już stwierdziło, że władze administracji ogólnej I instacji, mylnie interpretując przepisy ustawy z dnia 20. I. 1920 r. (Dz. U. R. P. Nr. 7, poz. 44), stoją na stanowisku, że sam fakt zawarcia związku małżeńskiego przez obywatelkę polską z cudzoziemcem powoduje dla niej utratę obywatelstwa polskiego. Zapatrywanie to oparte jest prawdopodobnie na treści art. 10 wspomnianej ustawy, gdzie mowa jest o obywatelkach polskich, które przez zamążpójście utraciły obywatelstwo polskie.

W związku z powyższem Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zauważa, co następuje:

Wspomniany art. 10 normuje wyłącznie kwestję odzyskania obywatelstwa polskiego na **wypadek** jego utraty przez zamążpójście za cudzoziemca, nie zawiera jednak żadnych norm, dotyczących zagadnienia utraty obywatelstwa polskiego.

Zagadnienie to natychmiast uregulowane zostało w art. 11 ustawy, który taksatywnie wylicza wypadki, powodujące utratę obywatelstwa.

Według tego art. więc traci obywatelka polska swoje obywatelstwo, jeżeli przez poślubienie cudzoziemca zgodnie z przepisami obowiązującemi w państwie przynależności poślubionego małżonka, nabywa jego, t. j. obcą przynależność państwową.

Powodem utraty obywatelstwa polskiego jest zatem w tym wypadku nabycie obcego obywatelstwa, nie zaś fakt zawarcia związku małżeńskiego.

Z tego wynika, że utrata polskiego obywatelstwa **nie** następuje w tych wypadkach, w których obywatelka polska przez zawarcie związku małżeńskiego z cudzoziemcem **nie** nabywa obcego obywatelstwa.

Ma to miejsce m. in. również w wypadkach poślubienia cudzoziemca, nie posiadającego żadnej przynależności państwowej lub osoby pozbawionej obywatelstwa polskiego, która nie nabyła innego obywatelstwa".

p. o. Naczelnika Wydziału
(—) Inż. B. Krzywobłocki

99
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 7 września 1929 r. Nr. O. 14584/29

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj państwowych szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich w Okręgu

w sprawie zwalniania od poziomu wykształcenia.

Na zasadzie okólnika Prezydjum Rady Ministrów z dnia 26 czerwca 1929 r. Nr. 8720 i okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 1 lipca 1929 r. Nr. I. Prez. 4324/29 Kuratorjum podaje do wiadomości, że Rada Ministrów na posiedzeniu w dniu 24 czerwca r. b. powzięła następującą uchwałę:

„Rada Ministrów upoważnia Prezesa Rady Ministrów i Ministrów do zwalniania w wyjątkowych wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, od poziomu wykształcenia, wymaganego w art. 11 ustawy z dnia 17 lutego 1922 r. o państwowej służbie cywilnej (Dz. U. R. P. Nr. 21, poz. 164), osób, które mają być mianowane na stanowiska służbowe od XII do VI st. sł. włącznie, jeżeli wykazują dobre kwalifikacje.

Zwolnienie od wymaganego poziomu wykształcenia przy mianowaniu na stanowiska VII i VI st. sł. uzależnia się od zgody Prezesa Rady Ministrów".

p. o. Naczelnika Wydziału
(—) Inż. B. Krzywobłocki

100
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 9 września 1929 r. Nr. O. 18552/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich oraz Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie międzynarodowego dnia oszczędności i akcji P. K. O. w szkołach.

Na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 5. IX. 29 r. Nr. II 23282/29 Kuratorjum zawiadamia, że w dniu 31 października b. r. przypada międzynarodowy dzień oszczędności. Pocztowa Kasa Oszczędności w celu zachęcenia młodzieży do pewnej systematyczności w oszczędzaniu przeprowadza w porozumieniu z Ministerstwem W. R. i O. P. akcję, polegającą na premjowaniu pieniężnem tych uczniów, właścicieli książeczek oszczędnościowych P. K. O., którzy przy systematycznem składaniu oszczędności wykażą się jak największą ilością wpłat na te książeczki, a najmniejszą ilością dokonanych z nich wypłat.

Kuratorjum podaje poniżej warunki konkursu i poleca, aby szkoły wzięły udział w tym konkursie.

1) Udział w konkursie mogą brać ci uczniowie (nice), którzy są właścicielami książeczek oszczędnościowych P. K. O. przynajmniej od dnia 1 stycznia 1929 r. i posiadają przynajmniej osiem pozycyj wpłat, wyszczególnionych w książeczce oszczędnościowej.

2) a) Premje w wysokości zł. 20 otrzymają ci uczniowie (właściciele książeczek oszczędniościowych), którzy wykażą się systematycznem składaniem swych oszczędności na książeczki P. K. O. oraz niepodejmowaniem tychże.

b) Premje w wysokości zł. 10 otrzymają ci uczniowie, którzy przy systematycznem składaniu oszczędności wykażą się jak najmniejszą ilością pozycyj „wypłat" z książeczki oszczędnościowej.

Na pokrycie wyżej wymienionych premij przeznacza P. K. O. ryczałtową kwotę zł. 10.000.

Na dzień **31-go października** Dyrekcje i Kierownictwa szkół winny przygotować wykazy uczniów, mogących w myśl wyżej podanych warunków brać udział w konkursie. Wykazy te winny zawierać pozycje:

a) Numer danej książeczki oszczędnościowej P. K. O.
b) Imię i nazwisko jej właściciela.
c) Ilość uskutecznionych wpłat.
d) Ilość dokonanych wypłat.

Do dnia **15-go listopada r. b**. Dyrekcje szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich oraz PP. Inspektorzy Szkolni prześlą rzeczone wykazy do Kuratorjum.

Kierownictwa szkół powszechnych przedłożą wykazy PP. Inspektorom Szkolnym nie później, niż w dniu 5 listopada r. b.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

101
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 10 września 1929 r. Nr. O 19142/29

do PP. Inspektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj państwowych seminarjów nauczycielskich i Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu w sprawie wymiany pocztówek krajoznawczych przez młodzież polską w Polsce i we Francji.

Nawiązując do okólnika z dnia 26 marca 1928 r. Nr. O. 1477/28, zamieszczonego w Dzienniku Urzędowym K. O. S. Ł. Nr. 4 z 1928 r., poz. 45, Kuratorjum stwierdza, że akcja wymiany pocztówek przez młodzież polską w Polsce i we Francji naogół osiągnęła w roku szkolnym 1928/29 w Okręgu Łódzkim wyniki pomyślne.

Prace w tym kierunku należy prowadzić nadal systematycznie i konsekwentnie.

W szczególności należy zorganizować wymianę pocztówek krajoznawczych w szkołach na terenie tych nielicznych zresztą powiatów, gdzie wyniki tej pracy są bardzo małe albo gdzie dotychczas nic w tej sprawie nie uczyniono.

Kierownictwa publicznych szkół powszechnych przedłożą PP. Inspektorom Szkolnym sprawozdania, dotyczące rozwoju wymiany pocztówek w r. szk. 1929/30, w terminie do dnia 1 maja 1930 r.

PP. Inspektorzy Szkolni oraz Dyrekcje seminarjów nauczycielskich powiadomią Kuratorjum o osiągniętych rezultatach w terminie do dnia 15 maja 1930 r.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

102
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 11 września 1929 r. Nr. O. 18784/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych, seminarjów nauczycielskich oraz Kierownictw publicznych szkół powszechnych w Okręgu

w sprawie 150-ej rocznicy śmierci Kazimierza Pułaskiego.

W dniu 11 października r. b. przypada 150-a rocznica bohaterskiej śmierci Kazimierza Pułaskiego w walce o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Ameryka i Polska przygotowują się do bardzo uroczystego obchodu tej rocznicy.

W związku z powyższem oraz na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 21. VIII. 29 r. Nr. II 22071/29, uzupełnionego zarządzeniem z dn. 5. IX 29 r. Nr. II 23123/29, Kuratorjum poleca zorganizować w dniu pomienionym dla młodzieży szkolnej stosowne obchody oraz

zachęcić ją do nabywania broszury o Kazimierzu Pułaskim, wydanej staraniem Centralnego Komitetu dla uczczenia 150-ej rocznicy śmierci Kazimierza Pułaskiego (Warszawa, Foksal 17 m. 15, tel. 438-36). Broszura ta została opracowana przez Dra Aleksandra Wilkoszewskiego i ma tytuł: „Kazimierz Pułaski".

p. o. Naczelnika Wydziału
(—) Inż. B. Krzywobłocki

103
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego
z dnia 11 września 1929 r. Nr. I. 19141/29
do PP. Inspektorów Szkolnych oraz do Kierownictw i Nauczycielstwa publicznych szkół powszechnych w Okręgu
w sprawie przyznawania i asygnowania zaliczek na uposażenie.

W celu uproszczenia dotychczasowej manipulacji biurowej w Inspektorach Szkolnych, związanej z wysyłaniem zawiadomień do nauczycieli o fakcie przyznania względnie przekazania im zaliczki na uposażenie, Kuratorjum wprowadza z ważnością od dnia **1 września 1929 r.** następujący tryb postępowania dotyczący tego rodzaju zawiadomień. Odtąd o przyznaniu zaliczki oraz o fakcie asygnowania jej Kuratorjum będzie zawiadamiało bezpośrednio interesowanych nauczycieli, a mianowicie:

1) **kartą pocztową** tych nauczycieli, którzy zatrudnieni są w publicznych szkołach powszechnych m. Łodzi. Rzeczona karta pocztowa będzie jednocześnie wezwaniem do zgłoszenia się w Kuratorjum po odbiór talonu do asygnacji;

2) **pismami** tych nauczycieli publicznych szkół powszechnych, którzy pracują w miejscowościach poza Łodzią. W treści wysyłanych pism będzie wzmianka o przyznaniu zaliczki, jej wysokości i o przesłaniu pieniędzy przekazem pocztowym.

W obu podanych wyżej wypadkach Kuratorjum będzie zawiadamiało PP. Inspektorów Szkolnych specjalnem pismem o każdorazowem przyznaniu i asygnowaniu nauczycielowi zaliczki na uposażenie.

Nauczyciele szkół powszechnych m. Łodzi po otrzymaniu zawiadomienia (karty pocztowej) winni zgłosić się osobiście do Kuratorjum w dniu i godzinie, podanej w karcie, a to w celu otrzymania talonu do asygnacji. Zaznacza się, że talon do asygnacji będzie wydawany tylko po okazaniu legitymacji urzędniczej i otrzymanego z Kuratorjum wezwania.

Nauczyciele szkół powszechnych poza Łodzią powinni w kilka dni po nadejściu zawiadomienia otrzymać pieniądze z tego Urzędu Pocztowego, za pośrednictwem którego otrzymali zawiadomienie. Możliwie niezwłocznie po otrzymaniu pieniędzy winni ci nauczyciele wypełnić przesłany im przy zawiadomieniu blankiet pokwitowania. Rzeczony blankiet, po stwierdzeniu na nim jeszcze własnoręczności podpisu przez kierownika szkoły wzgl. przez najbliższy Urząd gminy, winien nauczyciel, potwierdzający odbiór zaliczki, przesłać bezpośrednio do Kuratorjum Okręgu Szkolnego.

Przy sposobności Kuratorjum zwraca uwagę na konieczność dokładnego i czytelnego wypisywania w podaniach adresów, pod któremi należy wysyłać zaliczki.

Wkońcu Kuratorjum nadmienia, że wobec przyśpieszenia trybu wysyłania zawiadomień odpada na przyszłość konieczność osobistej interwencji nauczycieli w Kuratorjum w sprawach, dotyczących przyznania wzgl. asygnowania zaliczki na uposażenie.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

104
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 12 września 1929 r. Nr. O. 13802/29

do Dyrekcyj szkół średnich ogólnokształcących, zawodowych i seminarjów nauczycielskich w Okręgu, prowadzących hufce szkolne, w sprawie umundurowania jednostek przysposobienia wojskowego.

Kuratorjum zaleca Dyrekcjom szkół, na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 3 lipca 1929 r. do L. I W. F. 9900/29 wprowadzenie w hufcach szkolnych ogólnego munduru przysposobienia wojskowego według instrukcji Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego L. dz. 6875/og. z dnia 21 maja 1929 r.

Jako nakrycie głowy dopuszczalne są czapki przyjęte dla danej uczelni; w tym wypadku wskazane jest, by czapka szkolna była dla wszystkich członków hufca obowiązująca.

Z przepisami umundurowania jednostek p. w. młodzież hufców szkolnych zostanie zaznajomiona przez komendantów powiatowych przysposobienia wojskowego, względnie kierowników hufców.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

105
OKÓLNIK
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

z dnia 12 września 1929 r. Nr. O. 19143/29

do PP. Inspektorów Szkolnych, Dyrekcyj i Kierownictw wszystkich szkół oraz Nauczycielstwa w Okręgu w sprawie zarządzeń, podawanych w Dzienniku Urzędowym K. O. S. Ł.

Kuratorjum zwraca uwagę PP. Inpektorów Szkolnych oraz Dyrekcyj i Kierownictw szkół na konieczność ścisłego stosowania się do zarządzeń, zamieszczanych w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego, i zaznacza, że zarządzenia te nie są podawane do wiadomości inną drogą.

Dyrekcje i Kierownictwa szkół oraz PP. Inspektorzy Szkolni po otrzymaniu każdego numeru Dziennika winni natychmiast zaznajomić się z jego treścią i wszcząć prace w celu wykonania w określonych terminach zarządzeń i poleceń władz szkolnych, w nim zawartych.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) J. Gadomski.

106
WYJAŚNIENIA
w sprawie ubezpieczenia pracowników umysłowych.

Kuratorjum zwraca uwagę na treść rozporządzeń:

a) Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24-go listopada 1927 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 106, poz. 911),

b) Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 grudnia 1927 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 118, poz. 1016),

dotyczących sprawy ubezpieczeń pracowników umysłowych. Poniżej podaje Kuratorjum najważniejsze wyjątki tych rozporządzeń.

I. Obowiązek ubezpieczenia.

Obowiązkowi ubezpieczenia w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych podlegają zasadniczo wszyscy pracownicy umysłowi, którzy ukończyli już 16 rok życia, a nie przekroczyli jeszcze 60 lat życia. W szczególności obowiązkowi ubezpieczenia podlegają wszyscy **kontraktowi i nieetatowi nauczyciele, kontraktowi i prowizoryczni urzędnicy oraz pomocnicy kancelaryjni,** zatrudnieni w szkolnictwie powszechnem i państwowem. Dla faktu zatrudnienia nie odgrywa roli, czy zatrudnienie jest czasowe, czy stałe, czy przedpołudniowe, czy popołudniowe, czy zajmuje cały dzień, czy też kilka godzin, czy jest ono jedyne, czy też dodatkowe.

Od obowiązku ubezpieczenia są z mocy art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 roku **zwolnieni ci pracownicy:**

a) którzy otrzymują już rentę lub emeryturę przynajmniej w wysokości 40% pierwszego wynagrodzenia służbowego, jakie ci pracownicy otrzymali na stanowisku, objętem po przyznaniu im renty lub emerytury;

b) których zajęcie obecne jest zajęciem ubocznem, przynoszącem dochód niższy od innego stałego zajęcia, nieuzasadniającego obowiązku ubezpieczenia. Przykład: od obowiązku ubezpieczenia jest zwolniony lekarz, zatrudniony w szkole państwowej, o ile posiada uprawnienie do wykonywania praktyki lekarskiej, która jest w tym wypadku uważana za zajęcie stałe;

c) którzy są etatowymi funkcjonarjuszami państwowymi oraz praktykantami.

Od obowiązku ubezpieczenia mogą być na własne żądanie zwolnieni duchowni uznanych w państwie wyznań, o ile nie są już zwolnieni od ubezpieczenia jako etatowi nauczyciele (art. 6 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24. XI. 1927 r.).

Obowiązek ubezpieczenia rozpoczyna się 1-go dnia tego miesiąca, w którym pracownik przepracował **przynajmniej 14 dni,** a ustaje z końcem tego miesiąca, w którym pracownik przestał pracować (bez względu na ilość dni przepracowanych w tym miesiącu). I tak pracownika, zatrudnionego od dnia 19 stycznia do 13 lutego, nie należy ubezpieczyć ani w styczniu ani też w lutym, ponieważ tak w jednym jak i w drugim miesiącu pracownik nie przepracował 14 dni (art. 7 rozp. Prez. Rzeczypospolitej z dnia 24. XI 1927 r.) Pracownik zatrudniony od dnia 18 stycznia do 13 lutego, winien być ubezpieczony w miesiącu styczniu i lutym, przyczem powinien uiścić również przypadające od niego pełne składki za te dwa miesiące bez względu na to, że otrzymał uposażenie tylko za 27 dni pracy.

II. **Składki ubezpieczeniowe.**

Obowiązek ubezpieczenia w Zakładach Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych połączony jest z obowiązkiem opłacania składek, których wysokość jest zależna od wysokości pobieranego uposażenia. Składki na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych wynoszą 10% płacy podstawowej, która została ustalona w wysokości:

Płaca podstawowa w złotych	Jeżeli rzeczywiste wynagrodzenie miesięczne pracownika wynosi				Wysokość składki ubezpieczeniowej			
	od		do		na wypadek braku pracy		emerytalne	
60	—	—	89	99	1	20	4	80
90	90	—	119	99	1	80	7	20
120	120	—	149	99	2	40	9	60
150	150	—	179	99	3	—	12	—
180	180	—	219	99	3	60	14	40
220	220	—	259	99	4	40	17	60
260	260	—	299	99	5	20	20	80
300	300	—	359	99	6	—	24	—
360	360	—	419	99	7	20	28	80
420	420	—	479	99	8	40	33	60
480	480	—	559	99	9	60	38	40
560	560	—	639	99	11	20	44	80
640	640	—	719	99	11	20	51	20
720	720	—	i wyżej		11	20	57	60

Na zasadzie postanowień art. 104 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. część składek opłacają pracownicy, część zaś pracodawcy. I tak:

a) za pracowników, pobierających wynagrodzenie do **60 zł.** włącznie, całkowite składki opłaca pracodawca;

b) za pracowników, pobierających wynagrodzenie ponad **60 zł.** do **400 zł.** włącznie, pracodawca płaci $^3/_5$ składek, sam zaś pracownik $^2/_5$ składek;

c) za pracowników, pobierających wynagrodzenie ponad **400 zł.** do **800 zł.** włącznie, pracodawca płaci pół składki, drugą połowę opłacają pracownicy;

d) za pracowników, pobierających wynagrodzenie ponad **800 zł.**, pracodawca płaci $^2/_5$ składek, ubezpieczony zaś $^3/_5$ składek.

Składkę potrąca z uposażenia Kuratorjum, które łącznie ze składkami, przypadającemi od pracodawcy, przekazuje je Zakładowi Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

III. **Świadczenia.**

Świadczenia Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych na rzecz ubezpieczonych dzielą się na 3 zasadnicze grupy, a to:

a) świadczenia na wypadek braku pracy;

b) świadczenia emerytalne;

c) świadczenia specjalne.

A. Świadczenia na wypadek braku pracy.

Do świadczeń na wypadek braku pracy pracownik nabywa prawo, o ile był ubezpieczony w Zakładzie Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych przynajmniej w ciągu 6 miesięcy (art. 15, 16 i 17 rozp.).

W celu otrzymania zasiłku pieniężnego pracownik, który utracił zajęcie, winien zadośćuczynić następującym warunkom:

1. otrzymać od pracodawcy zaświadczenie o zwolnieniu z ostatniej pracy (formularz Nr. 7 do rozporządzenia Min. Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 grudnia 1927 r.);
2. zarejestrować się w Państwowym Urzędzie Pośrednictwa Pracy i otrzymać tam legitymację poszukującego pracy;
3. otrzymać zaświadczenie o czasie zamieszkania w danej miejscowości i stanie rodzinnym (w miastach zaświadczenie właściciela lub administratora domu, potwierdzone przez Komisarjat Policji, w gminach wiejskich zaświadczenie gminy);
4. otrzymać zaświadczenie władzy administracyjnej, iż niezarobkujący członkowie rodziny pozostają na jego wyłącznem utrzymaniu.

Zaświadczenia, wymienione pod 1, 3 i 4, są wolne od opłaty stemplowej.

Ubezpieczony, który utracił zajęcie, winien okazać najbliższej Kasie Chorych swoją kartę ubezpieczeniową i legitymację poszukującego pracy oraz złożyć podanie o przyznanie zasiłku, dołączając do tego podania dokumenty, wymienione w punktach 1, 3 i 4.

Prawo do świadczeń z powodu braku pracy rozpoczyna się od dnia utraty zajęcia, o ile ubezpieczony w ciągu miesiąca zgłosił żądanie do Kasy Chorych. O ile zgłoszenie w tym terminie nie nastąpiło, prawo do świadczeń rozpoczyna się dopiero od 1 dnia tego miesiąca, w którym zgłoszenie nastąpiło.

Na zasadzie art. 50 rozp. Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24-go listopada 1927 r. wstrzymuje się świadczenia z powodu braku pracy:

1. jeżeli pracownik utracił zajęcie z własnej winy lub przez dobrowolne ustąpienie bez uzasadnionego powodu na czas 3 miesięcy;
2. jeżeli bezrobotny otrzymał przy zwolnieniu odprawę;
3. na czas otrzymywania zasiłków pieniężnych z Kasy Chorych i t. p.

Do świadczeń na wypadek braku pracy należą:

a) zasiłek pieniężny (art. 17);
b) opłata składek za bezrobotnego do Kasy Chorych (art. 17 i 20);
c) zapomoga na podróż (art. 17 i 21).

Wymiar świadczeń regulują art. 33—37 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r.

B. Świadczenia emerytalne.

Do świadczeń emerytalnych, przysługujących pracownikowi po przebyciu w ubezpieczeniu przynajmniej 5 lat — **należą:**

1. renta inwalidzka (art. 22 i 23);
2. renta starcza (art. 24);
3. pomoc lecznicza dla ubezpieczonego (art. 25);
4. renta wdowia (art. 26) lub renta wdowca (art. 27);
5. renta sieroca (art. 28 i 29).

Sposób zgłaszania roszczeń o świadczenia emerytalne z podaniem niezbędnych dokumentów podany został w §§ 54—63 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22. XII. 1927 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 118, poz. 1016).

Wymiar świadczeń emerytalnych regulują art. 38—43 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 106, poz. 911).

C. Świadczenia specjalne.

Do nabycia praw do świadczeń emerytalnych i inwalidzkich niezbędne jest przebycie w ubezpieczeniu okresu 5-letniego. Ze względu jednak na długość tego okresu rozporządzenie czyni wyjątek od tej zasady i przyznaje osobom, które jedynie z powodu nieprzebycia w ubezpieczeniu 5 lat, renty uzyskać nie mogą, **jednorazowe świadczenia** w postaci t. zw. jednorazowej odprawy. **Prawo do otrzymania jednorazowej odprawy jest niezależne od tego, jak długo pracownik był ubezpieczony w Zakładzie.**

Prawo do jednorazowej odprawy przysługuje ubezpieczonemu, gdy stał się trwale niezdolnym do wykonywania swego zawodu, a w razie śmierci ubezpieczonego prawo to przysługuje (art. 30):

a) wdowie lub wdowcowi;
b) w razie braku wdowy lub wdowca przysługuje sierotom;
c) a w razie braku sierot matce lub ojcu ubezpieczonego.

Jednorazowa odprawa wynosi dla ubezpieczonego, wdowy (wdowca) po nim lub sierot **roczną** przeciętną płacę podstawową, dla matki zaś lub ojca **półroczną** przeciętną płacę podstawową (art. 44).

Jednorazową odprawę przyznaje Zakład Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych. Podanie o wypłacenie jednorazowej odprawy wraz z odpowiedniemi dokumentami składają:

1. **bezpośrednio do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych:**
   a) wdowa po ubezpieczonym;
   b) sieroty do lat 18, względnie odbywające studja do lat 24;
   c) matka lub ojciec ubezpieczonego;
2. **za pośrednictwem Kasy Chorych:**
   a) ubezpieczony, gdy stał się trwale niezdolnym do wykonywania swego zawodu;
   b) wdowiec po ubezpieczonej;
   c) sieroty niezdolne do zarobkowania, które ukończyły 18 lat życia.

Rodzaje załączników, jakie w podanych wyżej wypadkach należy dołączać do podań normują przepisy § 55, 57, 58 i 63 rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 grudnia 1927 roku (Dz. Ust. R. P. Nr. 118, poz. 1016).

IV. Obowiązki pracodawców.

Pracodawca, t. j. inspektor szkolny względnie dyrektor, obowiązany jest zgłosić do ubezpieczenia w Zakładzie wszystkich, zatrudnionych u niego pracowników umysłowych. Zgłoszenia należy dokonywać na formularzu Nr. 1, podanym w Dz. Ust. R. P. Nr. 118 z 1927 r., poz. 1016, jako

załącznik do rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 22 grudnia 1927 r. Blankiet zgłoszenia winien być podpisany przez pracodawcę i pracownika.

Pracownik, przyjęty do pracy, o ile był zatrudniony przynajmniej 14 dni w ciągu miesiąca, winien być zgłoszony do ubezpieczenia (bez względu na to, czy był już poprzednio ubezpieczony) najpóźniej do dnia 10 następnego miesiąca.

Pracowników umysłowych, nie podlegających obowiązkowi ubezpieczenia (art. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej) lub żądających zwolnienia od obowiązku ubezpieczenia (art. 6 rozporządzenia Prez. Rz.), zgłasza pracodawca na formularzu Nr. 4, podanym w Dz. Ust. R. P. Nr. 118 z 1927 r., poz. 1016.

Niezależnie od podanych wyżej obowiązków zgłoszeń, na pracodawcy ciąży jeszcze obowiązek:

a) sporządzania alfabetycznego wykazu miesięcznego pracowników. Wykaz ten winien być sporządzony na formularzu Nr. 2, podanym w Dz. Ust. R. P. Nr. 118 z 1927 r., poz. 1016, i przesłany do Kuratorjum w ostatnim dniu każdego miesiąca;

b) zgłaszania Zakładowi wszystkich zmian, zaszłych w wynagrodzeniu służbowem, stosunkach służbowych i rodzinnych pracowników; do zgłoszeń tych należy używać formularza Nr. 3, podanego w Dz. Ust. R. P. Nr. 118, poz. 1016 z 1927 r., który winien być przesłany do Kuratorjum w ostatnim dniu każdego miesiąca;

c) wydawania zaświadczeń o zwolnieniu z pracy w razie zwolnienia z pracy pracownika lub opuszczenia przez niego pracy; zaświadczenia te należy wypełniać na formularzu Nr. 7, podanego w wspomnianym wyżej Dz. Ustaw;

d) wpisywania do karty ubezpieczeniowej pracownika daty rozpoczęcia obowiązku ubezpieczenia i wysokości **płacy podstawowej,** odpowiadającej otrzymywanemu wynagrodzeniu (patrz tabelka w Dz. II. Składki ubezpieczeniowe); w razie zmiany wynagrodzenia, wpływającego na zmianę płacy podstawowej, winien pracodawca wpisać do karty zmianę płacy podstawowej i datę zmiany; w razie odejścia z pracy pracownika należy zaznaczyć w karcie do jakiego miesiąca był u niego zatrudniony.

Blankiety zgłoszeń pracowników (formularz Nr. 1), alfabetyczny wykaz pracowników (formularz Nr. 2) i blankiety dotyczące zmian (formularz Nr. 3) należy **sporządzać** w 2-ch jednobrzmiących egzemplarzach i przesyłać je bezpośrednio do Kuratorjum, które po sprawdzeniu prześle je Zakładowi Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

Kuratorjum przypomina, że w myśl art. 112 ust. 3 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 106, poz. 911), **pracodawca** (inspektor szkolny wzgl. dyrektor) jest materjalnie odpowiedzialny za szkody wyrządzone pracownikowi względnie jego rodzinie przez zaniedbanie przepisanych zgłoszeń. Niezależnie od odpowiedzialności materjalnej Kuratorjum pociągać będzie do odpowiedzialności dyscyplinarnej na podstawie art. 140 ust. 3 powołanego rozporządzenia tych kierowników podległych instytucyj, którzy w przepisanym terminie nie złożyli zgłoszeń lub wykazów do Zakładu Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych.

V. Obowiązki pracowników.

Ze względu na to, że ubezpieczenie dotyczy wyłącznie tylko samych pracowników, przeto obowiązkiem tych pracowników jest czuwać nad tem, by wszystkie formalności dotyczące zgłoszenia do ubezpieczenia oraz zgłoszenia zmian były wypełnione. W szczególności pracownik obejmujący zatrudnienie, obowiązany jest:

1. przedstawić pracodawcy kartę ubezpieczeniową (o ile ją już posiada) celem wypełnienia rubryk:
   a) nazwisko pracodawcy (firma);
   b) „od";
   c) płaca podstawowa;
2. wypełnić w 2 egzemplarzach formularz Nr. 1, dotyczący zgłoszenia do ubezpieczenia;
3. w razie jakichkolwiek zmian w stosunkach rodzinnych donieść o tem niezwłocznie pracodawcy, celem umożliwienia zgłoszenia zmian.

W razie ustania zatrudnienia pracownik winien przedstawić pracodawcy kartę ubezpieczeniową, celem wypełnienia dalszych rubryk, a mianowicie:

a) „do",
b) razem miesięcy składkowych,
c) podpis pracodawcy i pieczęć.

Pozatem winien pracownik zażądać od pracodawcy wydania mu zaświadczenia o zwolnieniu z pracy.

Ze względu na możliwość częstych zmian w wysokości uposażenia, wpływających na zmianę płacy podstawowej, zechcą pracownicy we własnym interesie czuwać nad tem, by pracodawca każdorazowo uskuteczniał zmiany w karcie ubezpieczeniowej.

107

KONKURSY.

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego ogłasza niniejszem konkursy na posady kierowników niżej wyszczególnionych publicznych szkół powszechnych:

L. p.	Miejscowość	Gmina	Stopień organizacyjny szkoły	Mieszkanie dla kierownika	Ziemia
	Miasto Łódź (Inspektorat Szkolny w Łodzi, ul Piramowicza)				
1	Szkoła Nr. 22 (żeńska konkurs ponowny)	m. Łódź	7 kl.	—	—
	Powiat Łódzki (Inspektorat Szkolny w Łodzi, ul Południowa Nr. 4)				
2	Andrzejów	Nowosolna	7 kl. rozw.	—	3 m.
3	Zgierz (szk. Nr. 3)	m. Zgierz	7 kl.	—	—
	Powiat Sieradzki (Inspektorat Szkolny w Sieradzu)				
4	Godynice	Godynice	5 kl.	2 pok. i k.	4 m.

L. p.	Miejscowość	Gmina	Stopień organizacyjny szkoły	Mieszkanie dla kierownika	Ziemia
	Powiat Słupecki (Inspektorat Szkolny w Słupcy)				
5	Ciążeń	Ciążeń	5 kl.	3 pok. i k.	7 m.
6	Ciepła-Chojka	Kazimierz Bisk.	2 kl.	2 pok. i k.	—
7	Jóźwin	„	2 kl.	2 pok. i k.	—
8	Piotrowice	Młodojewo	2 kl.	2 pok. i k.	4 m.
9	Myszaków	Trąbczyn	2 kl.	1 pok. i k.	—
	Powiat Wieluński (Inspektorat Szkolny w Wieluniu)				
10	Czastary	Czastary	3 kl.	2 pok. i k.	2 m.
11	Dzietrzkowice	Dzietrzkowice	4 kl.	2 pok. i k.	2 m. łąki
12	Kiełczygłów	Kiełczygłów	4 kl.	2 pok. i k.	2 m.
13	Siemkowice	Siemkowice	3 kl.	2 pok. i k.	2 m.
14	Wróblew	Mokrsko	2 kl.	1 pok.	2 m.
15	Łyskornia	Naramice	3 kl.	1 pok. i k.	2 m.
16	Praszka	m. Praszka	7 kl.	—	—
17	Kowale	Praszka	7 kl.	2 pok. i k.	2 m.
18	Strojec	„	6 kl.	2 pok. i k.	1 m.
19	Skrzynno	Skrzynno	2 kl.	2 pok. i k.	—
20	Walichnowy	Sokolniki	2 kl.	1 pok. i k.	2 m.
21	Komorniki	Skomlin	2 kl.	1 pok. i k.	2 m.
22	Czarnożyły	Wydrzyn	3 kl.	2 pok. i k.	2 m.

Kandydaci na powyższe posady winni odpowiadać warunkom ust. 1 art. 12, względnie ust. 3 art. 147 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 roku o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu rozporządzenia z dnia 3-go lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 47, poz. 462). Należycie udokumentowane podania, skierowane do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego w Łodzi, wnosić należy w drodze służbowej w terminie do dnia 15-go listopada 1929 roku do Inspektora Szkolnego tego powiatu, w którym znajduje się posada, objęta konkursem.

108
RUCH SŁUŻBOWY.
Kuratorjum Okręgu Szkolnego Łódzkiego

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zamianował z dniem 1 czerwca 1929 r. kierownika Miejskiej Szkoły Pracy i nauczyciela Miejskiego Seminarjum Nauczycielskiego Żeńskiego w Łodzi, **Romualda Petrykowskiego**, prowizorycznym wizytatorem szkół w V st. sł.

Pan Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego powierzył od dnia 1 lipca 1929 r. dyrektorowi gimnazjum państwowego im. Kazimierza Wielkiego w Olkuszu, **Władysławowi Dubajowi**, pełnienie obowiązków wizytatora szkół.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego zamianował z dniem 1 lipca 1929 r.:

1) urzędn. X st. sł., **Irenę Michałowiczową,** urzędn. IX st. sł.,

2) urzędn. XI st. sł., **Annę Kowalską,** urzędn. X st. sł.,

3) woźnego z uposażeniem XV grupy, **Józefa Borutę,** woźnym z uposażeniem XIV grupy.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego dopuścił z dniem 1 lipca 1929 r. **Ignacego Małolepszego,** pracownika kontraktowego, do służby przygotowawczej z uposażeniem XI grupy.

Szkolnictwo powszechne.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego zamianował z dniem 1 sierpnia 1929 r. w drodze konkursu:

1) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 3 w Łodzi, **Eugenję Rutkiewiczową,** kierowniczką 7-kl. publ. szkołą powsz. Nr. 3 w Łodzi,

2) kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 150 w Łodzi, **Sendera Krzaka,** kierownikiem 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 122 w Łodzi,

3) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 155 w Łodzi, **Sarę Dawidowiczową,** kierowniczką 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 131 w Łodzi,

4) naucz. i p. o. kierowniczki publ. szkoły powsz. w Szczypiornie, **Apolonję Nyklową,** kierowniczną 4-kl. publ. szkoły powsz. w Szczypiornie, pow. kaliskiego,

5) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Kolonji Dembe, **Mieczysława Wróblewskiego,** kierownikiem 2-kl. publ. szkoły powsz. w Kolonji Dembe, pow. Kaliskiego,

6) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Redzeniu, **Hipolita Bartnickiego,** kierownikiem 3-kl. publ. szkoły powsz. w Redzeniu, pow. brzezińskiego,

7) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Osinach, **Edwarda Skarbka,** kierownikiem 3-kl. publ. szkoły powsz. w Osinach, pow. brzezińskiego.

8) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Olszowej, **Franciszka Woźniaka,** kierownikiem 2-kl. publ. szkoły powsz. w Olszowej, pow. brzezińskiego,

9) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. Nr. 2 w Zelowie, **Henryka Wyrąbkiewicza,** kierownikiem 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 2 w Zelowie, pow. łaskiego,

10) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Rembieszewie, **Jana Piotrowskiego,** kierownikiem 5-kl. publ. szkoły powsz. w Rembieszewie, pow. łaskiego,

11) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Restarzewie, **Józefa Pawłowskiego,** kierownikiem 4-kl. publ. szkoły powsz. w Restarzewie, pow. łaskiego,

12) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Dąbrowie Widawskiej, **Franciszka Lachowicza,** kierownikiem 4-kl. publ. szkoły powsz. w Dąbrowie Widawskiej, pow. łaskiego,

13) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Kodzębie, **Walentego Kowalskiego,** kierownikiem 7-kl. publ. szkoły powsz. w Gomunicach, pow. radomskowskiego,

14) naucz. i p. o. kierownika publ. szkoły powsz. w Pławnie, **Władysława Borczyka,** kierownikiem 7-kl. publ. szkoły powsz. w Kłomnicach, pow. radomskowskiego

---

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego zamianował z dniem 1 sierpnia 1929 r. kierownika 2-kl. publ. szkoły powsz. w Lądzie, **Kazimierza Frankiewicza,** kierownikiem 3-kl. publ. szkoły powsz. w Lądzie, pow. słupeckiego.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego przeniósł z dniem 1 lipca 1929 r. na skutek prośby naucz. publ. szkoły powsz. w Prażuchach, pow. kaliskiego, **Wandę Ziemerównę,** do publ. szkoły powsz. w Prażuchach Starych, pow. kaliskiego.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego przeniósł z dniem 1 sierpnia 1929 r. na skutek prośby:

1) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 74 w Łodzi, **Jana Suczyńskiego**, do publ szkoły powsz. Nr. 42 w Łodzi,

2) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 42 w Łodzi, **Józefa Adamskiego**, do publ. szkoły powsz. Nr. 74 w Łodzi,

3) naucz. publ. szkoły powsz. w Ślesinie, pow. konińskiego, **Władysława Kochańskiego**, do publ. szkoły powsz. w Tuliszkowie, pow. konińskiego,

4) naucz. publ. szkoły powsz. w Prawdzie-Czyżeminku, pow. łódzkiego, **Romana Saleckiego**, do publ. szkoły powsz. w Rzgowie, pow. łódzkiego,

5) kierownika publ. szkoły powsz. w Kalinie, pow. łódzkiego, **Piotra Różalskiego**, na stanowisko naucz. do publ. szkoły powsz. w Starych Chojnach, pow. łódzkiego,

6) naucz. publ. szkoły powsz. w Byszewie, pow. łęczyckiego, **Reginę Skokalską**, do publ. szkoły powsz. w Sobieniu, pow. łęczyckiego,

7) naucz. publ. szkoły powsz. w Krężnej, pow. piotrkowskiego, **Zygmunta Tazbira**, do publ. szkoły powsz. im. A. Mickiewicza w Piotrkowie,

8) naucz. publ. szkoły powsz. w Młynarach, pow. piotrkowskiego, **Jana Metta**, do publ. szkoły powsz. im. Ks. Józefa Poniatowskiego w Piotrkowie,

9) naucz. publ. szkoły powsz. w Majkowie, pow. Piotrkowskiego, **Stefanję Guttmajerównę**, do publ. szkoły powsz. w Kłudzicach, pow. piotrkowskiego,

10) naucz. publ. szkoły powsz. w Małyniu, pow. sieradzkiego, **Edmunda Doruchowskiego**, do publ. szkoły powsz. w Sobótce, pow. łęczyckiego,

11) naucz. publ. szkoły powsz. w Bełchatowie, pow. piotrkowskiego, **Eugenjusza Henkego**, do publ. szkoły powsz. w Aleksandrowie Łęczyckim, pow. łódzkiego,

12) naucz. publ. szkoły powsz. w Aleksandrowie łęczyckim, pow. łódzkiego, **Rajnholda Zirka**, do publ. szkoły powsz. w Bełchatowie, pow. piotrkowskiego.

Pan Kurator Okręgu Szkolnego Łódzkiego przeniósł z dniem 1 września 1929 r. na skutek prośby:

w Łodzi:

1) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 36, **Stanisława Harasa**, do szkoły specjalnej Nr. 78,

2) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 147, **Helenę Flattau**, do publ. szkoły powsz. Nr. 101,

3) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 93, **Ernę Matzównę**, do publ. szkoły powsz. Nr. 111,

4) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 12, **Marję Sułkowską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 30,

5) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 36, **Zenobję Pęczkowską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 19,

6) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 88, **Klotyldę Maciejewską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 73,

7) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 8, **Czesławę Rozmarynowską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 5,

8) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 66, **Ludwikę Gurynowiczównę**, do publ. szkoły powsz. Nr. 37,

9) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 8, **Wacławę Jeryszową**, do publ. szkoły powsz. Nr. 57,

10) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 19, **Juljana Słoniowskiego**, do publ. szkoły powsz. Nr. 1,

11) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 87, **Zofję Radowicką**, do publ. szkoły powsz. Nr. 30,

12) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 71, **Aurelję Sikorską**, do publ. szkoły powsz Nr. 51,

13) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 72, **Edwarda Zonenberga**, do publ. szkoły powsz. Nr. 43,

14) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 42, **Halinę Tokarską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 64,

15) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 16, **Jana Gucę**, do szkoły powsz. specjalnej Nr. 63,

16) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 49, **Kazimierza Hołyszewskiego**, do publ. szkoły powsz. Nr. 149,

17) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 19, **Bolesława Hochlingera**, do publ. szkoły powsz. Nr. 42,

18) naucz. publ. szkoły powsz., **Roberta Tydelskiego**, do publ. szkoły powsz. Nr. 2,

19) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 119, **Marjana Bartoszka**, do publ. szkoły powsz. Nr. 21,

20) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 21, **Eugenję Bartoszkową**, do publ. szkoły powsz. Nr. 119.

21) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 4, **Grażynę Prochorową**, do publ. szkoły powsz. Nr. 75,

22) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 75. **Walerję Modzelewską**, do publ. szkoły powsz. Nr. 4,

23) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 151, **Felę Czertokową**, do publ. szkoły powsz. Nr. 137,

24) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 32, **Zofję Łubową**, do publ. szkoły powsz. Nr. 57,

25) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 57, **Walerję Mierzwiakównę**, do publ. szkoły powsz. Nr. 41,

26) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 19, **Katarzynę Szulcównę**, do szkoły specjalnej Nr. 13,

w powiecie brzezińskim:

27) kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. Nr. 4 w Tomaszowie-Mazowieckim, **Wincentego Rybaka**, na stanowisko kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. w Jeżowie,

w powiecie kaliskim:

28) naucz. publ. szkoły powsz. w Ostrowie Kaliskim, **Kazimierza Strusiewicza**, do publ. szkoły powsz. w Żernikach.

29) naucz. publ. szkoły powsz. w Długiej Wsi, **Martę Wurchównę**, do publ. szkoły powsz. im. A. Mickiewicza w Kaliszu,

30) naucz. publ. szkoły powsz. im. A. Mickiewicza w Kaliszu, **Zofję Sztarkową**, do publ. szkoły powsz. w Długiej Wsi,

31) naucz. publ. szkoły powsz. w Szulcu, **Janinę Łęgoszową**, do publ. szkoły powsz. w Opatówku,

w powiecie kolskim:

32) naucz. publ. szkoły powsz. w Sycewie, **Stanisławę Andrzejewską**, do publ. szkoły powsz. w Kiełczewie Smużnym,

33) naucz. publ. szkoły powsz. w Tarnówce, **Stanisławę Świątkowską**, do publ. szkoły powsz. w Sycewie,

34) naucz. publ. szkoły powsz. w Kalinowej, **Józefę Junkiertową**, do publ. szkoły powsz. w Ŕysinach,

35) naucz. publ. szkoły powsz. w Roślach, **Stanisława Hassa**, do publ. szkoły powsz. w Dąbrowicach-Częściowych,

w powiecie łaskim:

36) kierownika 2-kl. publ. szkoły powsz. w Wrzeszczewicach, **Stefana Chrudzińskiego,** na stanowisko nauczyciela do publ. szkoły powsz. w Buczku,

37) naucz. publ. szkoły powsz. w Buczku, **Apolonję Pliszkównę,** do publ. szkoły powsz. w Pabjanicach,

w powiecie łęczyckim:

38) naucz. publ. szkoły powsz. w Poddębicach, **Tadeusza Ptaszkiewicza,** do publ. szkoły powsz. w Dobrogostach,

39) naucz. publ. szkoły powsz. w Grabowie, **Eleonorę Gansównę,** do publ. szkoły powsz. Nr. 1 w Łęczycy,

w powiecie łódzkim:

40) naucz. publ. szkoły powsz. w Prawdzie-Czyżeminku, **Filomenę Salską,** do publ. szkoły powsz. w Rzgowie,

41) naucz. publ. szkoły powsz. w Sarnowie, **Marję Hubicką,** do publ. szkoły powsz. w Tuszynie,

42) naucz. publ. szkoły powsz. w Nakielnicy, **Irenę Pawłowską,** do publ. szkoły powsz. w Kazimierzu,

43) kierownika 3-kl. publ. szkoły powsz. w Woli Rakowej, **Stanisława Wachnika,** na stanowisko nauczyciela publ. szkoły powsz. Nr. 1 w Andrzejowie,

44) naucz. publ. szkoły powsz. w Kruszowie, **Adama Chłystka,** do publ. szkoły powsz. w Starych Chojnach,

w powiecie piotrkowskim:

45) naucz. publ. szkoły powsz. w Gajkowicach, **Marję Olechową,** do publ. szkoły powsz. w Wolborzu,

46) naucz. publ. szkoły powsz. w Woli Grzymalskiej, **Stanisława Kaczmarka,** do publ. szkoły powsz. w Łękińsku,

47) naucz. publ. szkoły powsz. w Łękińsku, **Michała Przysiężnika,** do publ. szkoły powsz. w Wolicy,

48) naucz. publ. szkoły powsz. w Krzepczowie, **Marję Ślusarczykową,** do publ. szkoły powsz. w Młynarach,

49) naucz. publ. szkoły powsz. w Krzepczowie, **Michała Ślusarczyka,** do publ. szkoły powsz. w Młynarach,

50) naucz. publ. szkoły powsz. w Podjezierzu, **Annę Ablewiczową,** do publ. szkoły powsz. w Krężnej,

51) naucz. publ. szkoły powsz. w Moszczenicy, **Mirosławę Dąbrowinę,** do publ. szkoły powsz. w Sulejowie,

52) naucz. publ. szkoły powsz. w Jutroszewie, **Bolesława Filipowskiego,** do publ. szkoły powsz. w Ogrodzonej,

53) naucz. publ. szkoły powsz. w Bocianisze, **Franciszka Zajączkowskiego,** do publ. szkoły powsz. w Oprzężowie,

54) naucz. publ. szkoły powsz. w Longinówce, **Julję Kruszyńską,** do publ. szkoły powsz. im. Św. Kingi w Piotrkowie,

55) kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. w Wolborzu, **Antoniego Badka,** na równorzędne stanowisko do 7-kl. publ. szkoły powsz. im. Św. Kazimierza w Piotrkowie,

56) kierownika 7-kl. publ. szkoły powsz. im. Św. Kazimierza w Piotrkowie, **Jana Bukarowicza,** na równorzędne stanowisko do 7 kl. publ. szkoły powsz w Wolborzu,

57) naucz. publ. szkoły powsz. w Sulejowie, **Stanisława Fittlera,** do publ. szkoły powsz. w Wronikowie,

58) naucz. publ. szkoły powsz. w Maleńcu, **Rocha Gomulińskiego,** do publ. szkoły powsz. w Folwarku,

59) naucz. publ. szkoły powsz. w Wadlewie, **Kazimierę Depczyńską,** do publ. szkoły powsz. w Maleńcu,

60) naucz. publ. szkoły powsz. w Folwarku, **Janinę Marszałową,** do publ. szkoły powsz. w Trząsie,

61) naucz. publ. szkoły powsz. w Żłobnicy, **Adama Stefańczyka,** do publ. szkoły powsz. w Bocianisze,

w powiecie radomskowskim:

62) naucz. publ. szkoły powsz. w Chorzenicach, **Stefana Długoszewskiego,** do publ. szkoły powsz. w Gajęcicach-Kolonji,

63) naucz. publ. szkoły powsz. w Rzejowicach, **Zenona Pola,** do publ. szkoły powsz. im. Wł. Reymonta w Radomsku,

64) naucz. publ. szkoły powsz. w Łysinach, **Jakóba Grodzickiego,** do publ. szkoły powsz. w Konarach,

65) naucz. publ. szkoły powsz. w Woli Życińskiej, **Stefanję Strzelecką,** do publ. szkoły powsz. w Maluszynie,

66) naucz. publ. szkoły powsz. w Jankowicach, **Mieczysława Stefańczyka,** do publ. szkoły powsz. w Pajęcznie,

67) naucz. publ. szkoły powsz. w Pągowie, **Marję Strzelecką,** do publ. szkoły powsz. w Dobryszycach,

68) naucz. publ. szkoły powsz. w Krośnie, **Reginę Gzikównę,** do publ. szkoły powsz. w Łysinach,

69) naucz. publ. szkoły powsz. w Adamowie, **Marję Gonerównę,** do publ. szkoły powsz. w Jankowicach,

70) naucz. publ. szkoły powsz. w Konarach, **Marję Szczyglównę,** do publ. szkoły powsz. w Lgocie,

71) naucz. publ. szkoły powsz. w Radziechowicach, **Ludwikę Oczkowską,** do publ. szkoły powsz. w Pławnie,

72) naucz. publ. szkoły powsz. w Giertrudowie, **Helenę Braszczyńską,** do publ. szkoły powsz. w Zagórzu,

73) naucz. publ. szkoły powsz. w Pratkowicach, **Stefana Klekowskiego,** do publ. szkoły powsz. w Lipowczycach,

74) naucz. publ. szkoły powsz. w Sekursku, **Stanisława Pioruńskiego,** do publ. szkoły powsz. w Soborzycach,

75) naucz. publ. szkoły powsz. w Cielętnikach, **Franciszka Szydę,** do publ. szkoły powsz. w Sekursku,

76) naucz. publ. szkoły powsz. w Marjanku, **Kazimierę Kotlińską,** do publ. szkoły powsz. w Strzałkowie,

77) naucz. publ. szkoły powsz. w Woli-Blakowej, **Janinę Stępniową,** do publ. szkoły powsz. w Brudzicach,

78) naucz. publ. szkoły powsz. w Dubidzach, **Józefa Hryndułę,** do publ. szkoły powsz. w Dobryszycach,

79) naucz. publ. szkoły powsz. w Dubidzach, **Eugenję Hryndułową,** do publ. szkoły powsz. w Dobryszycach,

80) naucz. publ. szkoły powsz. w Lipowczycach, **Antoniego Śliwakowskiego,** do publicznej szkoły powsz. w Woli-Blakowej,

81) naucz. publ. szkoły powsz. w Kietlinie, **Felicję Jaworską,** do publ. szkoły powszechnej w Płoszowie,

82) naucz. publ. szkoły powsz. w Konarach, **Eufemję Filingerównę,** do publ. szkoły powsz. w Zawadzie,

83) naucz. publ. szkoły powsz. w Gomunicach, **Leona Chwistka,** do publ. szkoły powsz. w Bąkowej Górze,

w powiecie sieradzkim:

84) naucz. publ. szkoły powsz. w Bobrownikach, **Olgę Oryszczukównę,** do publ. szkoły powsz. w Bieściu,

85) naucz. publ. szkoły powsz. w Bieściu, **Jadwigę Zdziarską,** do publ. szkoły powsz. w Bobrownikach,

86) naucz. publ. szkoły powsz. w Zborowskiem, **Jana Świniarskiego,** do publ. szkoły powsz. w Kamionaczu,

87) naucz. publ. szkoły powsz. im. Wł. Reymonta w Sieradzu, **Janinę Józefę Draganównę,** do publ. szkoły powsz. w Brzeźniu,

88) naucz. publ. szkoły powsz. w Sędzicach, **Wandę Pieczątkowską,** do publ. szkoły powsz. Nr. 4 w Zduńskiej Woli,

w powiecie słupeckim:

89) naucz. publ. szkoły powsz. w Pietrzykowie, **Konstantego Woronina,** do publ. szkoły powsz. w Pyzdrach,

90) naucz. publ. szkoły powsz. w Samarzewie, **Władysławę Woroninową,** do publ. szkoły powsz. w Pyzdrach,

91) naucz. publ. szkoły powsz. w Trąbczynie, **Józefa Maślińskiego,** do publ. szkoły powsz. w Skokumiu,

92) naucz. publ. szkoły powsz. w Bukowem, **Władysławę Maślińską,** do publ. szkoły powsz. w Skokumiu,

93) naucz. publ. szkoły powsz. w Gołkowie, **Kazimierza Rucińskiego,** do publ. szkoły powsz. w Ciążeniu,

w powiecie tureckim:

94) naucz. publ. szkoły powsz. w Miłaczewie, **Michalinę Głębowską,** do publ. szkoły powsz. w Malanowie,

95) naucz. publ. szkoły powsz. w Kowalach-Księżych, **Felicję Olszewską,** do publ. szkoły powsz. Nr. 3 w Turku,

96) naucz. publ. szkoły powsz. w Skarżynie, **Leokadję Andrysiewiczową,** do publ. szkoły powsz. w Czepowie,

97) naucz. publ. szkoły powsz. w Skarżynie, **Stanisława Andrysiewicza,** do publ. szkoły powsz. w Czepowie,

98) naucz. publ. szkoły powsz. w Czepowie, **Alfreda Juszkiewicza,** do publ szkoły powsz. Nr. 1 w Turku,

99) naucz. publ. szkoły powsz. w Niemysłowie, **Marjana Jakubowskiego,** do publ. szkoły powsz. w Balinie, pow. tureckiego,

100) naucz. publ. szkoły powsz. w Kaweczynie, **Edmunda Drapińskiego,** do publ. szkoły powsz. w Zdżarach,

101) naucz. publ. szkoły powsz. w Kuczkach, **Stanisława Nowaczyka,** do publ. szkoły powsz. w Kaweczynie,

102) naucz. publ. szkoły powsz. w Woli Tłomakowej, **Olgę Łepakównę,** do publ. szkoły powsz. w Ustkowie,

103) naucz. publ. szkoły powsz. w Pęczniewie, **Janinę Magielską,** do publ. szkoły powsz. w Woli-Tłomakowej,

104) naucz. publ. szkoły powsz. w Młodzianowie, **Wiktora Świątczaka,** do publ. szkoły powsz. w Kuczkach,

105) naucz. publ. szkoły powsz. w Czepowie, **Marję Bułaszenkównę,** do publ. szkoły powsz. w Wilamowie,

106) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 1 w Turku, **Zofję Michalakową,** do publ. szkoły powsz. Nr. 2 w Turku,

w powiecie wieluńskim:

107) naucz. publ. szkoły powsz. w Ganie, **Helenę Finkowską,** do publ. szkoły powszechnej w Gaszynie,

108) naucz. publ. szkoły powsz. w Bolesławcu, **Kazimierę Maślankową,** do publ. szkoły powsz. w Strojcu,

109) naucz. publ. szkoły powsz. w Sokolnikach, **Helenę Jasykową,** do publ. szkoły powsz. w Zdzierczyźnie,

110) naucz. publ. szkoły powsz. w Swobodzie, **Ludmiłę Żarkiewiczównę,** do publ. szkoły powsz. w Naramicach,

111) naucz. publ. szkoły powsz. w Chróścinie, **Antoninę Dowbenkównę,** do publ. szkoły powsz. w Kraszewicach,

112) naucz. publ. szkoły powsz. w Wierzchlasie, **Marję Piotrowiczową,** do publ. szkoły powsz. w Rudzie,

113) naucz. publ. szkoły powsz. w Rudzie, **Zygmunta Wierzejskiego,** do publ. szkoły powsz. w Masłowicach,

114) naucz. publ. szkoły powsz. w Szyszkowie, **Janinę Klimczewską,** do publ. szkoły powsz. w Kowalach,

115) naucz. publ. szkoły powsz. w Jaworznie, **Lucjana Kierocińskiego,** do publ. szkoły powsz. w Węglewicach,

116) naucz. publ. szkoły powsz. w Strojcu, **Michała Sadowego,** do publ. szkoły powszechnej w Toplinie,

w granicach Okręgu:

117) naucz. publ. szkoły powsz. w Różycy, pow. brzezińskiego, **Marję Szkupową,** do publicznej szkoły powszechnej Nr. 93 w Łodzi,

118) naucz. publ. szkoły powszechnej w Słupcy, **Stanisławę Sucharzewską,** do publicznej szkoły powszechnej Nr. 55 w Łodzi,

119) naucz. publicznej szkoły powszechnej w Zgaju, pow. tureckiego, **Marję Kamińską,** do publicznej szkoły powszechnej w Koszutach, pow. słupeckiego,

120) naucz. publ. szkoły powszechnej w Prośnie, **Janinę Wieczorkiewiczową,** do publicznej szkoły powszechnej w Woli Jedlińskiej, pow. radomskowskiego,

121) naucz. publ. szkoły powszechnej w Giżycach, pow. kaliskiego, **Jana Wojdyna,** do publicznej szkoły powszechnej w Bilewie, pow. łaskiego,

122) naucz. publ. szkoły powsz. w Bilewie, pow. łaskiego, **Alojzego Szczurka,** do publicznej szkoły powszechnej w Giżycach, pow. kaliskiego,

123) naucz. publ. szkoły powszechnej w Wolborzu, pow. piotrkowskiego, **Marję Michalską,** do publicznej szkoły powsz. im. B. Joselewicza w Radomsku,

124) naucz. publ. szkoły powsz. Nr. 51 w Łodzi, **Eugenję Penczakównę,** do publicznej szkoły powszechnej Nr. 1 w Turku,

125) naucz. publicznej szkoły powsz. w Praszce, pow. wieluńskiego, **Leokadję Kwaśniewską,** do publicznej szkoły powszechnej w Bogdanowie, pow. piotrkowskiego.

Wystąpił dobrowolnie ze służby z dniem 31 sierpnia 1929 roku **Franciszek Adamczyk,** urlopowany nauczyciel publicznej szkoły powszechnej Nr. 49 w Łodzi.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY.

109

FERDYNAND ŚLIWIŃSKI
Wizytator szkół

PRZEPISY EGZAMINACYJNE

dla kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych, średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.

(Dokończenie)

II. Przepisy dla nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.

A. Egzamin państwowy na nauczyciela szkół średnich.

W myśl art. 1 ustawy z dnia 26 września 1922 r., zmienionej ustawą z dnia 16 lipca 1924 r. [1]), kwalifikacje zawodowe do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich posiada tylko ta osoba, która zdała egzamin państwowy na nauczyciela szkół średnich, ustanowiony rozporządzeniem Ministra W. R. i O. P.

Rozporządzenie to wydane zostało w dniu 9 października 1924 r. [2]). Opiewa ono z uwzględnieniem późniejszych zmian, jak następuje:

Przepisy ogólne.

§ 1. Warunki dopuszczenia do państwowego egzaminu na nauczycieli szkół średnich są następujące:

a) obywatelstwo polskie;

b) nieskazitelność pod względem moralnym;

c) zdatność fizyczna do zawodu nauczycielskiego;

d) uznany osobnem rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za uprawniający do zdawania egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich stopień magistra, uzyskany na wydziale filozoficznym (względnie na wydziale humanistycznym lub matematyczno-przyrodniczym) jednego z polskich uniwersytetów, — albo stopień magistra wychowania fizycznego, uzyskany na Wydziale lekarskim tychże uniwersytetów, — albo stopień inżyniera-chemika lub inżyniera elektrotechnika, uzyskany w jednej z polskich szkół politechnicznych, — albo świadectwo z egzaminu z rysunku, muzyki i śpiewu, robót ręcznych lub ćwiczeń cielesnych, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich; osobne rozporządzenie określi, jakie dyplomy szkół akademickich — po odpowiedniem unormowaniu zakresu odnośnych studjów — zostaną uznane za równoważne powyżej wymienionym stopniom naukowym, względnie świadectwom, jako warunek dopuszczenia do egzaminu nauczycielskiego [3]);

e) świadectwo odbycia — po spełnieniu warunku określonego punktem d) — conajmniej półtorarocznego teoretycznego i praktycznego

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 178.

[2]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 185.

[3]) Przepisy, dotyczące egzaminów magisterskich oraz egzaminów z rysunku, muzyki i śpiewu, robót ręcznych i ćwiczeń cielesnych, a nadto rozporządzenia w sprawie równoważności odpowiednich dyplomów szkół akademickich jako warunku dopuszczenia do egzaminu nauczycielskiego, podane są niżej.

studjum pedagogicznego w Państwowym Instytucie Pedagogicznym, lub w jednym z powołanych do tego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uniwersytetów, albo w razie braków takiego świadectwa — dwuletnia zadowalająca praktyka nauczycielska w wymiarze przynajmniej 8 godzin tygodniowo w jednym z zakładów, wskazanych w tym celu przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a dla kandydatów, posiadających stopień doktora, także praktyka roczna; kandydaci, posiadający magisterjum lub doktorat z pedagogiki, mogą uczynić zadość powyższemu warunkowi tylko przez odbycie przepisanej powyżej praktyki; warunki wstępu na wyżej wymienione studjum pedagogiczne, jak również warunki dopuszczenia do praktyki nauczycielskiej, określone zostaną osobnem rozporządzeniem;

f) dowód praktycznej umiejętności prowadzenia zabaw i gier ruchowych, lub dowód uprawnienia w zakresie jednego ze sportów (pływanie, wiosłowanie, narciarstwo, piłka nożna, tennis, konna jazda, turystyka). Dowód taki stanowi świadectwo, wydane kandydatowi przez Państwowy Instytut Wychowania Fizycznego; Instytut wydaje takie świadectwo albo na podstawie bezpośredniego sprawdzenia sprawności kandydata, albo na podstawie zaświadczeń, wystawionych mu przez instytucje, które Instytut uzna za miarodajne.

§ 2. Państwowy egzamin na nauczyciela szkół średnich dzieli się na praktyczny, piśmienny i ustny. Wszystkie części egzaminu muszą się odbyć w całości w jednym terminie i przed jedną Komisją oraz w porządku tu wskazanym.

§ 3. Egzamin praktyczny polega na lekcji próbnej. Komisja egzaminacyjna może od tego egzaminu zwolnić kandydata, jeśli władze szkolne uznały jego praktykę nauczycielską za zupełnie dobrą.

§ 4. Egzamin piśmienny obejmuje jedno wypracowanie pod nadzorem z zakresu pedagogiki, dydaktyki ogólnej lub dydaktyki szczegółowej danego przedmiotu nauczania na jeden z trzech zadanych kandydatowi tematów.

§ 5. Egzamin ustny obejmuje:

a) psychologję wychowawczą, pedagogikę i dydaktykę ogólną (teorję wychowania i nauczania), dydaktykę szczegółową odnośnego przedmiotu nauczania, organizację szkolnictwa ze szczególnem uwzględnieniem szkolnictwa w Polsce, historję wychowania i higjenę wychowawczą;

b) znajomość programów szkolnych (szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich), zwłaszcza w zakresie danego przedmiotu nauczania, ustaw oraz najważniejszych rozporządzeń, dotyczących szkolnictwa średniego, wreszcie należyte orjentowanie się w podręcznikach i pomocach szkolnych w zakresie danego przedmiotu nauczania.

§ 6. Kandydaci, posiadający świadectwo odbycia określonych w § 1, pkt. e), studjów w Państwowym Instytucie Pedagogicznym, lub w jednym z powołanych do tego przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego uniwersytetów, są uwolnieni od egzaminu piśmiennego (§ 4), o ile wykonali w instytucie, względnie uniwersytecie, dobrą pracę piśmienną z dziedziny nauk pedagogicznych, — od egzaminu praktycznego (§ 3), o ile w instytucie, względnie uniwersytecie uczestniczyli skutecznie w praktycznych ćwiczeniach w nauczaniu, — od tych przedmiotów egzaminu ustnego (§ 5), z których zdali pomyślnie egzaminy w czasie studjów w Instytucie, względnie uniwersytecie: świadectwo od-

bycia studjów w instytucie, wzgl. uniwersytecie winno zawierać dane potrzebne do tych zwolnień.

§ 7. Kandydaci posiadający magisterjum z pedagogiki, nie zdają egzaminu piśmiennego, a egzamin ustny zdają tylko z dydaktyki obranych przedmiotów nauczania (z dydaktyki, pedagogiki oraz drugiego przedmiotu magisterjum) i z wiadomości określonych w § 5 lit. b).

Komisja Egzaminacyjna.

§ 8. Komisje Egzaminacyjne dla odbywania egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich powołuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Każda Komisja nosi nazwę: Komisja Egzaminów Państwowych w . . . . . . [1]) dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich. Komisje urzędują i egzaminują w języku polskim.

§ 9. Przewodniczącego, jego zastępcę i innych członków Komisji mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na przeciąg lat trzech. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może delegować do Komisji swego przedstawiciela, który ma prawo być obecnym na wszystkich egzaminach i posiedzeniach, nie ma jednak prawa głosowania.

§ 10. Przewodniczący Komisji kieruje pracami Komisji, prowadzi korespondencję urzędową i kieruje biurem Komisji, w którem są przechowywane akta. Akta Komisji dzielą się na ogólne oraz osobiste każdego kandydata, przystępującego do egzaminu.

§ 11. Sesje egzaminacyjne odbywają się corocznie w dwóch terminach, które przewodniczący Komisji wyznacza w ciągu miesięcy października i maja.

Przebieg egzaminów nauczycielskich.

§ 12. Podanie do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego o dopuszczenie do egzaminu wnosi kandydat na ręce Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego — drogą służbową, o ile jest w służbie — jeśli warunek, wymieniony w § 1, lit. e), spełnił przez odbycie praktyki szkolnej, zaś wprost do Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, jeśli warunek ten spełnił przez odbycie studjum pedagogicznego. Do podania dołączyć należy życiorys, dokumenty osobiste i opłatę w wysokości, ustanowionej przez Ministra [2]). Wśród dokumentów osobistych winny się znajdować: 1) metryka urodzenia, 2) dowód obywatelstwa polskiego, 3) urzędowe świadectwo moralności, o ile kandydat nie jest zatrudniony w szkolnictwie lub w innej instytucji państwowej, lub też nie ukończył bezpośrednio przedtem polskiej szkoły państwowej, 4) świadectwo lekarza urzędowego o zdatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego, 5) świadectwo jednego z egzaminów wymienionych w § 1, lit. d), 6) świadectwo odbycia w myśl § 1, lit. e), studjum pedagogicznego lub praktyki nauczycielskiej, 7) świadectwo usprawnienia wymienione w § 1, lit. f), 8) dowód tożsamości osoby z fotografją. Nadto kandydat

---

[1]) por. Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 6, poz. 79 i 84.

[2]) Opłata za egzamin wynosi zł. 50 wraz z dodatkiem 50% na pokrycie kosztów biurowych i t. d. — Opłatę może kandydat wnieść bezpośrednio na ręce Prezesa Komisji najpóźniej po otrzymaniu wiadomości o dopuszczeniu do egzaminu. — W razie niezgłoszenia się do egzaminu bez uzasadnionej przyczyny kandydat traci połowę opłaty. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 8, poz. 111).

podaje lekturę pedagogiczną oraz wskazuje, którą dziedziną pedagogiki zajmował się najwięcej. [1]).

§ 13. Kurator Okręgu Szkolnego przesyła podanie do Ministra W. R. i O. P. wraz z opinją o wartości praktyki nauczycielskiej kandydata, opartą na dołączonym do podania świadectwie z tej praktyki oraz na własnych danych.

§ 14. O dopuszczeniu do egzaminu rozstrzyga Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i przesyła podania kandydatów dopuszczonych do Komisji Egzaminacyjnej, która zawiadamia ich o decyzji Ministra i wyznacza im termin egzaminu.

§ 15. Dla każdego kandydata przewodniczący Komisji wyznacza Komplet Egzaminujący, złożony przynajmniej z czterech członków Komisji. Przewodniczącym Kompletu jest przewodniczący Komisji lub jego zastępca. W wyjątkowych wypadkach może przewodniczący Komisji — za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego — powierzyć przewodnictwo przy egzaminie jednemu z innych członków Komisji.

§ 16. Temat lekcji praktycznej wyznacza egzaminator z dydaktyki szczegółowej. Kandydat, otrzymawszy temat, winien w oznaczonym przez egzaminatora terminie przedstawić plan lekcji, którą ma przeprowadzić. Lekcja trwa ¾ godziny i odbywa się w obecności egzaminatora z dydaktyki szczegółowej i przynajmniej dwóch jeszcze członków Kompletu. Po lekcji mogą obecni na niej egzaminatorowie zadawać kandydatowi pytania, dotyczące lekcji; egzaminatorowie ci rozstrzygają o wyniku egzaminu praktycznego większością głosów. W razie zupełnie ujemnego wyniku Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 17. Tematy egzaminu piśmiennego wyznacza Komplet Egzaminujący. Egzamin piśmienny odbywa się pod nadzorem. Przy wypracowaniach wolno używać tylko środków pomocniczych wskazanych przez Komplet Egzaminujący. Przekroczenie tego wykazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w tym terminie.

§ 18. Na wypracowanie piśmienne przeznacza się 5 godzin.

§ 19. O wyniku wypracowania piśmiennego decyduje zdanie egzaminatora, któremu Komplet Egzaminujący poruczy ocenę wypracowania. W razie zupełnie ujemnego wyniku wypracowania Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 20. W wyjątkowych wypadkach Komisja Egzaminacyjna może zwolnić kandydata od egzaminu piśmiennego na podstawie złożonych przez niego prac drukowanych.

§ 21. Egzamin ustny odbywa się wobec Kompletu Egzaminującego.

§ 22. Egzamin ustny nie może trwać dłużej niż 2 godziny.

§ 23. O wyniku egzaminu ustnego z poszczególnych przedmiotów rozstrzygają odnośni egzaminatorowie.

---

[1]) W myśl okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 15 marca 1928 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 4, poz. 79) podania o dopuszczenie do egzaminu winni kandydaci wnosić zawczasu, a mianowicie: a) do egzaminu w czasie sesji wiosennej przed dniem 15 marca, b) w czasie sesji jesiennej przed dniem 15 sierpnia. — Kandydaci, nie będący nauczycielami, wnoszą podania wprost do Ministerstwa W. R. i O. P., nauczyciele zaś w drodze służbowej.

§ 24. Ostateczna decyzja o wyniku całego egzaminu, przy której uwzględnia się wyniki zarówno egzaminu piśmiennego, jak praktycznego i ustnego, zapada większością głosów wszystkich członków Kompletu Egzaminującego. Wynik ten — o ile jest dodatni — oznacza się jako „dobry" lub „bardzo dobry".

§ 25. Komplet Egzaminujący nie może uznać wyniku egzaminu za dodatni, jeśli stwierdzi, że kandydat nie włada językiem polskim tak biegle i poprawnie, aby mógł nauczać w tym języku.

Kandydat na swe żądanie, zamieszczone w podaniu o dopuszczenie go do egzaminu, może uzyskać dyplom nauczycielski, upoważniający go do nauczania nietylko w języku polskim, ale prócz tego w jednym z języków niepolskich, używanych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich na obszarze Państwa, jeśli dostarczy Komisji Egzaminacyjnej dowodu, że włada wystarczająco tym językiem. Dowodem takim może być albo odbycie przewidzianej w § 1, lit. e), praktyki nauczycielskiej w tym języku, albo pomyślny wynik dodatkowego egzaminu z tego języka zarządzonego przez przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej przed powołanym przezeń egzaminatorem z pośród lub poza członków Komisji.

§ 26. Wynik egzaminu, traktowanego jako całość, ogłasza się kandydatowi ustnie zaraz po egzaminie.

§ 27. Jeżeli ostateczny wynik egzaminu jest ujemny, kandydat może wszystkie części egzaminu powtórzyć po upływie czasu, przez Komisję wyznaczonego, nie wcześniej jednak, niż po upływie ½ roku. Komisja Egzaminacyjna, reprobując kandydata po egzaminie ustnym, może zgóry uwolnić go — w razie powtórnego zgłoszenia się do egzaminu przed tą samą Komisją — od tych części egzaminu, względnie od tych przedmiotów egzaminu ustnego, które uzna za zdane zupełnie dobrze. W razie zgłoszenia się do egzaminu przed inną Komisją kandydat musi powtórzyć cały egzamin.

§ 28. Zgłaszając się do egzaminu powtórnego, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 29. Kandydat, który zdał pomyślnie egzamin państwowy na nauczyciela szkół średnich, otrzymuje dyplom nauczyciela szkół średnich według wzoru, ustalonego przez Ministerstwo W. R. i O. P.

§ 30. Kwalifikacje zawodowe stwierdza Komisja Egzaminów Państwowych na nauczycieli szkół średnich przez wpisanie ich do dyplomu według zasad, podanych w rozporządzeniu Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 marca 1927 r. [1]).

§ 31. Kandydat, posiadający dyplom nauczyciela szkół średnich, może rozszerzyć swe kwalifikacje na nieobjęty nim przedmiot nauczania, zdając z tego przedmiotu magisterjum, względnie odpowiedni egzamin (§ 1, lit. d). Egzaminu nauczycielskiego po raz drugi nie zdaje, winien jednak wnieść podanie do Komisji Egzaminacyjnej, przed którą zdał egzamin nauczycielski, o przyznanie mu rozszerzonych kwalifikacyj [2]).

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 6, poz. 82.

[2]) Na zasadzie § 11 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 22 marca 1927 roku (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 6, poz. 82) kandydat, posiadający dyplom nauczyciela szkół średnich, może uzyskać od Komisji egzaminacyjnej, która dyplom ten wydała, rozszerzenie swych kwalifikacyj na nieobjęty nim przedmiot nauczania (główny lub dodatkowy) przez przedstawienie tejże komisji świadectwa z egzaminów, będących na podstawie niniejszego rozporządzenia warunkiem uzyskania tych dalszych kwalifikacyj. Komisja stwierdza to rozszerzenie na odwrotnej stronie dyplomu z powołaniem

§ 32. Dyplom winien być podpisany przez przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej lub jego zastępcę, tudzież przez dwóch przynajmniej egzaminatorów, członków Kompletu Egzaminującego, i opatrzony pieczęcią urzędową Komisji.

Dyplom nosi datę dnia, w którym egzamin został ukończony.

§ 33. W razie zaginięcia dyplomu Komisja Egzaminacyjna może wydać — na pisemną prośbę właściciela — duplikat dyplomu za osobną opłatą.

Postanowienia przejściowe.

§ 34. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 1925 r. Równocześnie tracą moc wszelkie dotychczasowe przepisy, dotyczące spraw objętych niniejszem rozporządzeniem, z wyjątkiem rozporządzeń następujących:

rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 czerwca 1923 r. w sprawie uproszczonych egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1923 Nr. 13, poz. 108);

rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 11 marca 1924 r. w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 czerwca 1923 r. w sprawie uproszczonych egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1924, Nr. 7, poz. 64);

rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 września 1923 roku w przedmiocie uzupełnienia rozporządzenia w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli rysunków w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich (Dz. U. R. P. Nr. 103, poz. 806; Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1923, Nr. 19, poz. 170).

Nadto obowiązywać będzie aż do końca czerwca 1932 r. [1]) — z którym tc terminem utraci moc obowiązującą — rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1923 Nr. 9, poz. 68) ze zmianami, wprowadzonemi doń rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 czerwca 1923 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów na-

---

się na niniejsze postanowienie. Stwierdzenie to powinno być opatrzone datą, nazwą i pieczęcią komisji oraz podpisem jej przewodniczącego. Postanowienie niniejsze zastępuje treść § 31 rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z 9 października 1924 roku (Dz. U. R. P. Nr. 91, poz. 859, Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 185), która przestaje obowiązywać.

[1]) Na zasadzie rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z 6 grudnia 1927 roku (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 1, poz. 1); w sprawie dopuszczenia do egzaminu pedagogicznego por. rozporządzenie z dnia 5 lipca 1927 r. punkt 2 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 10, poz. 164), zmienione zarządzeniem Ministra W. R. i O. P. z dnia 17 sierpnia 1929 r. Nr. II-20121/29, którego brzmienie w § 2 jest następujące: „W okresie do końca czerwca 1931 r. do egzaminu pedagogicznego na nauczyciela szkół średnich Komisje Egzaminacyjne mogą dopuszczać także kandydatów, którzy, posiadając określone osobnemi przepisami warunki (obywatelstwo polskie, nieskazitelność pod względem moralnym, tymczasowe zaświadczenie egzaminu naukowego), mają nadto odbytą w dowolnym czasie co najmniej 3-letnią pracę nauczycielską w wymiarze przynajmniej 8 godzin tygodniowo, uznaną przez Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego co najmniej za zadowalającą".

uczycielskich (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1923 Nr. 13, poz. 107), zmienionem rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 31 maja 1924 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. z r. 1924, Nr. 12, poz. 116), przyczem: a) ostateczny termin zdawania egzaminów w Państwowym Instytucie Pedagogicznym, o których mowa w powołanych wyżej rozporządzeniach Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 14 czerwca 1923 r. i z dnia 31 maja 1924 r., ustala się na koniec roku 1925, zaś b) ostateczny termin zdawania egzaminu uzupełniającego, przewidzianego dla absolwentów Państwowych Kursów Wychowania Fizycznego w powołanem wyżej rozporządzeniu z dnia 14 czerwca 1923 r., ustanawia się po koniec grudnia 1928 r. [1]).

Komisje Egzaminacyjne, o których mowa w art. 5, lit. e) ustawy z dnia 26 września 1922 r. o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich oraz w §§ 1, 2 i 22 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r. w sprawie egzaminów państwowych na nauczycieli szkół średnich, przestają z końcem czerwca 1928 roku odbywać egzaminy ustanowione tem ostatniem rozporządzeniem, a odbywają jeszcze — w myśl § 7 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 czerwca 1923 r. oraz art. 7 ustawy z dnia 16 lipca 1924 r. — uproszczone egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich aż do końca czerwca 1931 r. [2]), z którym to terminem przestają istnieć.

Określony w § 21 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r. sposób uzyskiwania kwalifikacji zawodowej do nauczania muzyki i śpiewu w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich oraz wymieniona w § 22 tego rozporządzenia i w art. 5 lit. b) ustawy z dnia 26 września 1922 r. Komisja Egzaminacyjna dla nauczycieli muzyki we Lwowie przestaje funkcjonować z dniem 30 czerwca 1927 r.

§ 35. Do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, ustanowionego niniejszem rozporządzeniem, mogą być dopuszczone, prócz osób, posiadających warunki wymienione w § 1, także następujące osoby, które nie spełniają warunku wymienionego w § 1, lit. d), o ile czynią zadość innym warunkom tego paragrafu:

a) kandydaci, którzy zdali lub zdadzą część naukową egzaminu nauczycielskiego, określonego powołanem w § 34 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r.;

b) kandydaci, którzy uzyskają w roku 1925 świadectwo ukończenia rocznego Państwowego Kursu Wychowania Fizycznego w Warszawie oraz rocznego Kursu Centralnej Wojskowej Szkoły Gimnastyki i Sportów [3]);

c) kandydaci, którzy, posiadając stopień naukowy lub dyplom ukończenia studjów z przepisanym egzaminem, uzyskany w polskiej szkole akademickiej, odbyli przed końcem 1927 r. conajmniej półtoraroczne studjum w Państwowym Instytucie Pedagogicznym;

---

[1]) Na zasadzie rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z 6 grudnia 1927 roku (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 1, poz. 1).

[2]) Na zasadzie art. 1 ustawy z dnia 12 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 3, poz. 26).

[3]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 13, poz. 171.

d) kandydaci, którzy ukończyli dwuletni kurs (od r. 1925/26 do roku 1926/27) przy Studjum Wychowania Fizycznego w Poznaniu, oraz ci, którzy ukończyli dwuletni kurs (od r. 1927/28 do r. 1928/29) przy Studjum Wychowania Fizycznego w Krakowie. [1]).

§ 36. Do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich mogą być dopuszczone również osoby, które nie posiadają warunków, wymienionych w § 1 punkt e) i f) niniejszego rozporządzenia, ale odpowiadają innym warunkom, wymienionym w tym paragrafie, a nadto wykażą się odbyciem przed końcem 1926 r. conajmniej 5-letniej praktyki nauczycielskiej w wymiarze przynajmniej 14 godzin tygodniowo, uznanej przez Ministra W. R. i O. P. za zadowalającą [2]).

§ 37. W okresie do końca czerwca 1931 r. do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich Kuratorzy Okręgów Szkolnych mogą dopuszczać kandydatów, którzy, posiadając określone osobnemi przepisami warunki (obywatelstwo polskie, nieskazitelność pod względem moralnym, zdatność fizyczną do zawodu nauczycielskiego, dowód usprawnienia sportowego lub dowód praktycznej umiejętności prowadzenia zabaw i gier i stopień magistra filozofji lub inny stopień (świadectwo), uznany za równoważny), mają nadto odbytą w dowolnym czasie conajmniej 3-letnią pracę nauczycielską w wymiarze przynajmniej 8 godzin tygodniowo, uznaną przez Kuratora właściwego Okręgu Szkolnego co najmniej za zadowalającą [3]).

B. Egzaminy i dyplomy

uprawniające do zdawania egzaminu na nauczyciela szkół średnich [4]).

I. Egzaminy magisterskie.

Organizację egzaminów magisterskich normuje rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z dnia 26 listopada 1925 r. [5]). — Brzmienie tego rozporządzenia jest następujące:

§ 1. Niższym stopniem naukowym, przewidzianym w art. 95 ustawy o szkołach akademickich, jest na wydziałach filozoficznych (humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych) uniwersytetów stopień magistra filozofji.

Stopień magistra filozofji jest dowodem zakończenia studjów wyższych na wymienionych wyżej wydziałach uniwersytetów oraz jest warunkiem uzyskania wyższego stopnia naukowego (stopnia doktora), przewidzianego w tymże art. ustawy o szkołach akademickich.

§ 2. Uzyskanie przez studenta stopnia magistra filozofji jest uwarunkowane:

---

[1]) W brzmieniu rozporządzenia Ministra W. R. i O. P. z 26.X. 1928 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1928 r. Nr. 14, poz. 223), które rozszerzyło rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z 5.VIII 1927 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 12, poz. 189).

[2]) por. rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z 31 maja 1926 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 13, poz. 175).

[3]) według zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z 17 sierpnia 1929 roku Nr. II-20121/29.

[4]) Szczegółowe zarządzenia, wynikające z treści § 1 lit. d przepisów o egzaminie na nauczyciela szkół średnich (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 185).

[5]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 65; poprzednio obowiązywało w tym względzie rozporządzenie, zamieszczone w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 179.

a) zaliczeniem odbytych w charakterze studenta przynajmniej jedenastu trymestrów studjów na jednym z wymienionych wyżej wydziałów z zastosowaniem się do wymagań programu odpowiedniego magisterjum, przytem Radzie Wydziału przysługuje prawo w wyjątkowych wypadkach zmniejszenia tej liczby do dziewięciu trymestrów,

b) przyjęciem pracy magisterskiej,

c) zdaniem z wynikiem pomyślnym przepisanych programem egzaminów.

§ 3. Ostatnie trymestry studjów w liczbie przynajmniej dwóch muszą być spędzone przez studenta na wydziale tego uniwersytetu, na którym student pragnie uzyskać stopień magistra filozofji; na tym wydziale również winna być przyjęta praca magisterska studenta.

Studja odbyte, prace wykonane i egzaminy zdane na wydziałach filozoficznych (humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych) innych uniwersytetów państwowych w Polsce zalicza się w rozmiarach, odpowiadających naogół programowi właściwego magisterjum, na tym wydziale, na którym student kończy studja.

Studja, prace i egzaminy odbyte na innych wydziałach uniwersytetów lub w innych szkołach akademickich w Polsce i w szkołach wyższych zagranicznych mogą być zaliczane na tym wydziale, na którym student pragnie uzyskać stopień magistra filozofji, jeżeli czynią zadość naogół wymaganiom programu właściwego magisterjum.

§ 4. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wyda w porozumieniu z Radami Wydziałów jednolite dla wszystkich uniwersytetów państwowych programy studjów i egzaminów w zakresie poszczególnych magisterjów filozofji, zawierające szczegółowe postanowienia co do obowiązkowych wykładów, ćwiczeń, prac seminaryjnych, laboratoryjnych i innych, egzaminów i pracy magisterskiej.

W skład programu magisterjum wchodzi, oprócz egzaminów z poszczególnych przedmiotów, egzamin, stwierdzający znajomość głównych zasad nauk filozoficznych.

§ 5. Egzaminy, przewidziane w § 2 p. c) niniejszego rozporządzenia student zdaje z każdego przedmiotu, wchodzącego w skład programu magisterjum, w toku studjów, przytem programy przewidywać będą zasady kolejności zdawania egzaminów. Jako dowód zdania egzaminu z pomyślnym wynikiem student otrzymuje odpowiednie świadectwo egzaminowe.

§ 6. Praca magisterska winna wykazać, że student włada metodami ścisłemi w zakresie pewnego zagadnienia zgodnie ze współczesnym poziomem odpowiedniej dziedziny wiedzy.

Student może zgłosić się do Komisji Egzaminacyjnej w celu otrzymania tematu pracy magisterskiej dopiero po zdaniu przepisanej programem części egzaminów. Temat pracy magisterskiej winien być taki, aby możliwem było staranne jej wykonanie w ciągu około dwóch trymestrów.

Za pracę magisterską może być uznana przez Komisję Egzaminacyjną na wniosek właściwego profesora poważniejsza praca seminaryjna lub laboratoryjna, bądź inna praca studenta.

Jeżeli praca magisterska uznana będzie za wystarczającą, Komisja wyznaczy studentowi termin dyskusji nad jego pracą przed Podkomisją Egzaminacyjną. Przy dyskusji student winien wykazać ogólną znajomość całokształtu wiedzy z zakresu obranego przezeń magisterjum.

Student może zdawać ostatni egzamin, wskazany programem magisterjum, jeżeli wynik dyskusji oceniono: „dostatecznie", „dobrze" lub „bardzo dobrze".

Dyskusja nad pracą magisterską może się odbywać przy ostatnim egzaminie.

§ 7. Po zdaniu wszystkich przepisanych egzaminów, przyjęciu pracy magisterskiej i stwierdzeniu przez Komisję Egzaminacyjną dopełnienia innych warunków, wymaganych programem, student otrzymuje dyplom magistra filozofji według wzoru, ustalonego w § 15 niniejszego rozporządzenia, wymieniający wszystkie świadectwa egzaminowe z ocenami („bardzo dobrze", „dobrze", „dostatecznie"), — temat i ocenę pracy magisterskiej.

Świadectwa egzaminowe Komisja Egzaminacyjna zatrzymuje w aktach po wydaniu dyplomu.

§ 8. Magister może zabiegać o rozszerzenie dyplomu na inny zakres wiedzy, jednak pod warunkiem zdania wszystkich egzaminów i przyjęcia pracy magisterskiej według wymagań programu właściwego magisterjum, jeżeli Rada Wydziału nie przyzna mu pewnych ulg i zwolnień zarówno w zakresie egzaminów, jak i składania nowej pracy magisterskiej. Wyniki tych egzaminów podaje się na odwrotnej stronie dyplomu.

Oprócz tego może magister zdawać poszczególne egzaminy z przedmiotów z poza zakresu swego magisterjum, a wyniki egzaminów podaje się również na odwrotnej stronie dyplomu.

§ 9. W razie niepomyślnego wyniku egzaminu może być powtórzony egzamin nie wcześniej, jak w czasie następnej sesji egzaminacyjnej. W razie trzykrotnego niepomyślnego wyniku egzaminu student może zdawać egzamin po raz czwarty tylko na zasadzie uchwały Rady Wydziału.

Te sâme przepisy dotyczą ponownego opracowywania ujemnie ocenionej pracy magisterskiej.

W wypadkach, gdy egzamin zdawany był po raz pierwszy przed jednym egzaminatorem, może być powtórzony tylko przed właściwą Podkomisją Egzaminacyjną.

§ 10. Egzaminatorami są wszyscy honorowi, zwyczajni i nadzwyczajni profesorowie wydziału. W wyjątkowych wypadkach Rada Wydziału może powołać na egzaminatora profesora innego wydziału, docenta, zastępcę profesora lub adjunkta. Do prowadzenia spraw egzaminowych Rada Wydziału wyłania ze swego grona Komisję Egzaminacyjną na lat trzy, składającą się z potrzebnej liczby członków. Komisja wybiera ze swego grona przewodniczącego i odpowiednią liczbę zastępców.

§ 11. Do obowiązków Komisji Egzaminacyjnej należy:

a) wyznaczanie z grona egzaminatorów Podkomisyj Egzaminacyjnych do poszczególnych egzaminów i oceny pracy magisterskiej. Podkomisja składa się przynajmniej z dwóch egzaminatorów. W wyjątkowych wypadkach przy znacznej liczbie studentów zgłaszających się do egzaminu, lub przy znacznej liczbie przedstawionych do oceny prac magisterskich można w każdej sesji egzaminacyjnej wyznaczyć zamiast Podkomisji — jednego egzaminatora w osobie profesora;

b) wyznaczanie poszczególnych terminów egzaminów w czasie sesyj egzaminacyjnych, które odbywają się conajmniej dwa razy do roku;

c) ogólny nadzór nad organizacją egzaminów, załatwianie czynności administracyjnych, prowadzenie protokółów Komisji i Podkomisyj, przytem akta studentów, przystępujących do egzaminów, prowadzi się imiennie. Czynności te imieniem Komisji załatwia jej przewodniczący.

Uchwały Komisji Egzaminacyjnej zapadają bezwzględną większością głosów, w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 12. Egzamin pisemny (lub praktyczny) pod nadzorem student zdaje na temat zadany przez właściwego profesora — członka Podkomisji Egzaminacyjnej danego przedmiotu. Profesor ten również orzeka o ocenie wyniku egzaminu. W razie niedostatecznego wyniku egzaminu profesor ten orzeka o tem, czy student może być dopuszczony do egzaminu ustnego z tego samego przedmiotu.

Egzamin ustny przeprowadza właściwa dla danego przedmiotu egzaminu Podkomisja Egzaminacyjna, która orzeka o wyniku egzaminu.

Ocenę łączną obu egzaminów: pisemnego (lub praktycznego) pod nadzorem i ustnego, które muszą się odbyć w czasie tej samej sesji egzaminacyjnej, ustanawia właściwa Podkomisja.

O przyjęciu pracy magisterskiej i jej ocenie orzeka właściwa Podkomisja Egzaminacyjna, która również prowadzi i ocenia dyskusję ze studentem nad jego pracą.

W wypadkach nieuzgodnienia oceny przez członków Podkomisji, składającej się z dwóch egzaminatorów, ocenę ostateczną ustanawia przewodniczący Komisji Egzaminacyjnej lub jego zastępca po wysłuchaniu opinji każdego egzaminatora. Przy liczniejszych Podkomisjach ocenę ustanawia się na podstawie głosowania, przyczem, w razie równości głosów, rozstrzyga głos przewodniczącego Podkomisji.

§ 13. Rada Wydziału podaje do wiadomości Ministerstwa skład Komisji Egzaminacyjnej oraz komunikuje o zmianach w tym składzie.

§ 14. Opłaty egzaminacyjne ustanawia oddzielne rozporządzenie.

Programy studjów i egzaminów magisterskich.

W myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 22 marca 1927 r. [1]) do zdawania egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich uprawniają następujące stopnie magisterskie:

a) stopień magistra filozofji w zakresie: 1) filologji polskiej, 2) filologji słowiańskiej, 3) filologji klasycznej, 4) filologji angielskiej, 5) filologji francuskiej, 6) filologji niemieckiej, 7) historji, 8) geografji, 9) matematyki, 10) fizyki, 11) chemji, 12) botaniki, 13) zoologji wraz z anatomją porównawczą, 14) biologji ogólnej, 15) krystalografji, mineralogji i petrografji, 16) nauk filozoficznych, 17) pedagogiki;

b) stopień magistra wychowania fizycznego.

W sprawie poszczególnych egzaminów, będących warunkiem uzyskania stopnia magistra filozofji, względnie magistra wychowania fizycznego, obowiązują następujące przepisy:

1. **Egzaminy z zakresu filologji polskiej** [2]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Gramatyka opisowa współczesnej polszczyzny. Egzamin jest ustny.

2. Gramatyka opisowa języka starocerkiewno - słowiańskiego. Egzamin jest ustny.

3. Podstawowe wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji (z uwzględnieniem zasad nauki o języku). Egzamin

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 6, poz. 82.
[2]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 74.

ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum niższem języka polskiego w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów, zakończonych świadectwem czynnego udziału. Warunkiem dopuszczenia do seminarjum niższego języka polskiego jest zdanie uprzednio egzaminów wymienionych wyżej pod 1 i 2 oraz zaliczenie ćwiczeń proseminaryjnych z języka polskiego w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 1 trymestru, nadto zaś wykazanie się znajomością języka greckiego i łacińskiego. Egzamin jest ustny.

4. Historja literatury polskiej wraz z podstawowemi wiadomościami z teorji literatury, poetyki i stylistyki. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum niższem historji literatury polskiej w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 6 trymestrów, przytem warunkiem przyjęcia na drugi rok tych ćwiczeń jest wykazanie się czynnym udziałem w ćwiczeniach pierwszego roku. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny lub tylko ustny.

5. Historja polityczna, ustrojowa i kulturalna Polski. Egzamin jest ustny.

6. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jedna z następujących grup egzaminów:

a) Grupa języka polskiego:

7. Język starocerkiewno - słowiański (gramatyka szczegółowa i znajomość zabytków). Egzamin jest ustny.

8. Porównawcza gramatyka języków słowiańskich z uwzględnieniem podstaw językoznawstwa indoeuropejskiego. Egzamin jest ustny.

9. Gramatyka historyczna języka polskiego i dialektologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum wyższem języka polskiego w rozmiarach 2 godzin tygodniowo w ciągu 5 trymestrów, zakończonych napisaniem zadowalającej pracy seminaryjnej. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminów, wymienionych wyżej pod A — 3 i 4. Egzamin jest ustny.

b) Grupa historji literatury polskiej:

7. Historja literatury starożytnej greckiej i rzymskiej, albo jednej z literatur obcych nowożytnych. Egzamin jest ustny.

8. Historja literatury polskiej ze szczególnem uwzględnieniem jednej z epok. Rozległość tych epok ustanawia właściwa Podkomisja Egzaminacyjna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum wyższem historji literatury polskiej w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 5 trymestrów, zakończonych napisaniem zadowalającej pracy seminaryjnej. Warunkiem dopuszczenia do ćwiczeń w tem seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminów wymienionych wyżej pod A — 3 i 4. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych pod A oraz: przy wyborze grupy języka polskiego — egzaminów wymienionych w tej grupie pod 7 i 8, przy wyborze zaś grupy historji literatury polskiej — egzaminu wymienionego w tej grupie pod 7. Praca magisterska może być albo językowa, albo historyczno-literacka.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna będzie kontrolowała ogólną znajomość wiedzy studenta z zakresu filologji polskiej i przeprowadzała ze studentem także dyskusję na temat jego pracy magisterskiej, jest dla grupy języka polskiego egzamin, wymieniony

w tej grupie pod 9, a dla grupy historji literatury polskiej egzamin, wymieniony w tej grupie pod 8.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

2. **Egzaminy z zakresu filologji słowiańskiej** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Gramatyka opisowa języka polskiego. Egzamin jest ustny.

2. Gramatyka opisowa języka starocerkiewno - słowiańskiego. Egzamin jest ustny.

3. Gramatyka opisowa innego żywego języka słowiańskiego według wyboru przez studenta. Egzamin jest ustny.

4. Ogólne wiadomości o narodach słowiańskich, ich językach i piśmiennictwie. Egzamin jest ustny.

5. Podstawowe wiadomości z gramatyki historycznej języka polskiego i dialektologji. Egzamin jest ustny. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum niższem języka polskiego w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów, zakończonych świadectwem czynnego udziału. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminów pod 1 i 2 oraz zaliczenie ćwiczeń proseminaryjnych z języka polskiego w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 1 trymestru, nadto zaś wykazanie się znajomością języka greckiego i łacińskiego.

Studenci, wybierający grupę językową, są zwolnieni od tego egzaminu.

6. Historja literatury polskiej. Egzamin jest ustny. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum niższem historji literatury polskiej w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów.

Studenci, wybierający grupę historji literatury, są zwolnieni od tego egzaminu.

7. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jedna z następujących grup egzaminów:

a) Grupa językowa:

8. Historyczna gramatyka języka polskiego w związku z podstawowemi wiadomościami z nauki o języku. Egzamin jest ustny.

9. Historyczna gramatyka innego żywego języka słowiańskiego (wybranego przy egzaminie pod A—3). Egzamin jest ustny.

10. Gramatyka porównawcza języków słowiańskich z uwzględnieniem podstaw gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich. Egzamin jest ustny.

Do tych egzaminów student może przystąpić po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych pod A. Egzaminy pod 9 i 10 student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w seminarjum slawistycznem lub w seminarjum tego języka, który student wybrał za przedmiot egzaminu pod 9, w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 5 trymestrów, zakończonych świadectwem czynnego udziału. Warunkiem dopuszczenia do tych seminarjów jest zaliczenie seminarjum niższego z języka polskie-

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 79.

go lub innych ćwiczeń uznanych za równoznaczne przez profesora oraz zdanie egzaminów wymienionych pod A—1, 2, 3 i 6.

b) Grupa historji literatury:

8. Historja literatury polskiej w związku z teorją nauki o literaturze. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

9. Historja literatury innego narodu słowiańskiego (wybranego przy egzaminie pod A—3). Egzamin jest pisemny pod nadzorem w języku przedmiotu egzaminu oraz ustny częściowo w tym języku.

10. Historja literatur słowiańskich w zarysie z uwzględnieniem zasadniczych prądów w literaturze powszechnej. Egzamin jest ustny.

Egzaminy pod 8 i 9 student może zdawać po zdaniu uprzednio wszystkich egzaminów wymienionych pod A oraz po zaliczeniu ćwiczeń w seminarjum wyższem historji literatury polskiej lub innej słowiańskiej w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 5 trymestrów. Warunkiem dopuszczenia do tych seminarjów jest zaliczenie seminarjum niższego historji literatury polskiej lub innych ćwiczeń uznanych za równoznaczne przez profesora oraz zdanie egzaminów wymienionych pod A—1, 2, 3 i 5.

c) Grupa etnograficzna:

8. Etnografja słowiańska. Egzamin jest ustny.

9. Prehistorja słowian. Egzamin jest ustny.

10. Historja kultury ludów słowiańskich, lub antropologja, lub historja sztuki u słowian. Egzamin jest ustny.

Egzaminy te student może zdawać po zdaniu uprzednio wszystkich egzaminów wymienionych pod A oraz po zaliczeniu odpowiednich ćwiczeń uznanych za wystarczające przez właściwą Podkomisję Egzaminacyjną. Warunkiem dopuszczenia do tych ćwiczeń jest zdanie uprzednio egzaminów wymienionych pod A—1, 2, 3, 5 i 6.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów. wymienionych pod A oraz jednego co najmniej egzaminu z grupy wybranej z wymienionych pod B.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny grupy wybranej przez studenta.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna będzie kontrolować ogólną znajomość wiedzy studenta z zakresu filologji słowiańskiej i przeprowadzać ze studentem także dyskusję na temat jego pracy magisterskiej, jest:

a) dla grupy językowej — gramatyka porównawcza języków słowiańskich z uwzględnieniem podstaw gramatyki porównawczej języków indoeuropejskich;

b) dla grupy historji literatury — historja literatury jednego z narodów słowiańskich i

c) dla grupy etnograficznej — etnografja słowiańska.

Każdy trymestr studjów studenta będzie zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń, przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

3. **Egzaminy z zakresu filologji klasycznej** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 75.

1. Wstęp do studjum filologji klasycznej (zarys historji i geografji starożytnej Grecji i Rzymu, starożytności grecko - rzymskie wraz z topografją Aten i Rzymu i główne wiadomości z archeologji klasycznej). Egzamin jest ustny.

2. Gramatyka opisowa i zarys gramatyki historycznej języka greckiego i łacińskiego wraz z metryką, retoryką i stylistyką (łacińską). Egzamin jest ustny. Przy tym egzaminie student winien wykazać pisemnie biegłość stylistyczną w języku łacińskim.

3. Historja literatury greckiej i rzymskiej ze szczególnem uwzględnieniem najważniejszych autorów przedewszystkiem szkolnych. Egzamin jest ustny.

4. Wpływ świata klasycznego w kulturze nowożytnej, zwłaszcza polskiej. Egzamin jest ustny.

5. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

6. Historja języka greckiego i łacińskiego na podstawie językoznawstwa indoeuropejskiego.

6. Historja literatury klasycznej (studja szczegółowe w dowolnie obranym kierunku).

6. Metryka, retoryka i stylistyka,

6. Historja kultury grecko-rzymskiej w jej związku z kulturą europejską,

6. Archeologja klasyczna w związku z ogólną historją sztuki.

Egzaminy te są ustne.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów w zmniejszonym zakresie:

7. Zarys filologji polskiej, zarys filologji francuskiej, zarys filologji niemieckiej, zarys filologji angielskiej, zarys jednej z filologij słowiańskich lub filologji litewskiej, historja starożytna, zarys historji powszechnej, zarys historji sztuki, zarys muzykologji, i innych egzaminów w takimże zakresie według uznania Rady Wydziału. Egzaminy te są ustne.

D. Egzamin ostateczny. Zadaniem tego egzaminu jest stwierdzenie należytego oczytania studenta w autorach klasycznych, posiadania przez niego umiejętności tłómaczenia tekstów na język polski oraz ogólnej orjentacji w zakresie przedmiotów, wymienionych pod A—1, 2, 3 i 4.

Egzaminy wymienione pod A student może zdawać po 2 trymestrach ćwiczeń proseminaryjnych. Egzaminy wymienione pod A—2, 3 i 4 może student zdawać po odbyciu jednorocznego seminarjum. Egzamin wybrany przez studenta z wymienionych pod B student może zdawać po odbyciu ćwiczeń seminaryjnych w łącznej sumie 6 trymestrów.

Wymienione egzaminy mogą być zdawane w liczbie nie większej, niż 2 w czasie jednej sesji egzaminacyjnej.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A.

Zadaniem pracy magisterskiej jest wykazanie, że student posiadł umiejętność samodzielnego operowania na obranym lub wskazanym materjale metodą naukową.

Praca winna być napisana zasadniczo w języku łacińskim.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

4. **Egzaminy z zakresu filologji angielskiej**[1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Gramatyka opisowa języka angielskiego ze szczególnem uwzględnieniem ortofonji. Egzamin jest ustny.

2. Zarys dziejów angielskich ze szczególnem uwzględnieniem prądów kulturalnych i dzisiejszego ustroju w Anglji i Stanach Zjednoczonych Ameryki. Egzamin jest ustny.

3. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

4. Historja języka angielskiego ze szczególnem uwzględnieniem jednego z działów lub jednej z epok. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny i odbywa się w języku angielskim.

4. Szczegółowa znajomość historji jednego okresu literatury lub historji jednego gatunku literackiego. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny i odbywa się w języku angielskim.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów w zmniejszonym zakresie:

5. Język łaciński wraz z zarysem historji rzymskiej, zarys filologji klasycznej, zarys filologji jednego z narodów romańskich, zarys filologji niemieckiej, zarys filologji polskiej, zarys językoznawstwa indoeuropejskiego, zarys historji sztuk plastycznych lub muzyki ze szczególnem uwzględnieniem twórczości angielskiej, zarys historji średniowiecznej i nowożytnej ze szczególnem uwzględnieniem angielskiej, jeden z działów nauk filozoficznych. Egzaminy te są ustne.

D. Egzamin ostateczny. Zadaniem tego egzaminu jest stwierdzenie ogólnej orjentacji studenta w zakresie filologji angielskiej oraz stosunkowo szczegółowej znajomości tego działu wiedzy, z którego student wykonał pracę magisterską.

Student obowiązany jest wykazać się zaliczeniem 6 trymestrów seminarjum. Warunkiem dopuszczenia studenta na pierwszy rok seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu pod A—1. Warunkiem dopuszczenia na drugi rok tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminów pod A—1, 2.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A oraz wybranych egzaminów z wymienionych pod B i C i po zaliczeniu co najmniej 6 trymestrów ćwiczeń seminaryjnych.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny przedmiotu egzaminu, wybranego z wymienionych pod B, w języku angielskim. Zadaniem pracy magisterskiej jest wykazanie, że student posiadł umiejętność samodzielnego operowania na obranym lub wskazanym materjale metodą naukową.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

5. **Egzaminy z zakresu filologji francuskiej**[2]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 78.
[2]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 76.

1. Gramatyka opisowa języka francuskiego z podstawowemi wiadomościami z fonetyki ogólnej oraz zasady wersyfikacji francuskiej. Egzamin jest ustny.

2. Zarys gramatyki historycznej języka francuskiego wraz ze wstępnemi wiadomościami z językoznawstwa romańskiego. Egzamin jest ustny.

3. Historja literatury francuskiej wraz z dokładną znajomością najważniejszych arcydzieł i z uwzględnieniem podstawowych wiadomości o Francji. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny. Egzamin pisemny odbywa się w języku francuskim.

4. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

5. Historja i gramatyka historyczna języka francuskiego wraz z literaturą średniowieczną oraz podstawowe wiadomości z paleografji i krytyki tekstów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny. Egzamin pisemny odbywa się w języku francuskim, ustny zaś częściowo w tym języku.

5. Historja literatury francuskiej nowożytnej oraz podstawowe wiadomości z bibljografji, krytyki i metodologji. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny. Egzamin pisemny odbywa się w języku francuskim, ustny zaś częściowo w tym języku.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów w zmniejszonym zakresie:

6. Język łaciński wraz z zarysem historji literatury rzymskiej, zarys jednej z filologij romańskich, zarys filologji klasycznej, zarys filologji polskiej, zarys filologji niemieckiej, zarys filologji angielskiej, zarys historji powszechnej ze szczególnem uwzględnieniem historji Francji, zarys historji sztuki ze szczególnem uwzględnieniem sztuki francuskiej, jeden z działów nauk filozoficznych. Egzaminy te są ustne.

D. Egzamin ostateczny. Zadaniem tego egzaminu jest stwierdzenie ogólnej orjentacji studenta w zakresie filologji francuskiej ze szczególnem uwzględnieniem oczytania literackiego. Przy tym egzaminie odbywać się będzie dyskusja nad pracą magisterską. Egzamin jest ustny i odbywa się w języku francuskim.

Egzaminy wymienione pod A—1 i 2 student może zdawać po przesłuchaniu co najmniej 3 trymestrów wykładów i zaliczeniu mu 2 trymestrów ćwiczeń w proseminarjum języka francuskiego, jeżeli ono jest prowadzone.

Egzamin wymieniony pod A—3 student może zdawać po przesłuchaniu co najmniej 3 trymestrów wykładów i zaliczeniu mu 2 trymestrów ćwiczeń w proseminarjum literackiem, jeżeli ono jest prowadzone.

Egzaminy wymienione pod B student może zdawać po przesłuchaniu co najmniej 6 trymestrów wykładów i po wykazaniu się czynnym udziałem w seminarjum w ciągu 3 trymestrów oraz po zdaniu uprzednio egzaminów wymienionych pod A—1, 2 i 3.

W czasie jednej sesji egzaminacyjnej student może zdawać nie więcej niż 2 egzaminy.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A i wybranych egzaminów z wymienionych pod B i C oraz po zaliczeniu mu 3 dalszych trymestrów seminarjum.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny przedmiotu egzaminu wybranego z wymienionych pod B. Zadaniem pra-

cy magisterskiej jest wykazanie, że student posiadł umiejętność samodzielnego operowania na obranym lub wskazanym materjale metodą naukową.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

6. **Egzaminy z zakresu filologji niemieckiej** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Gramatyka opisowa i fonetyka niemiecka (w porównaniu z polską) wraz z ortoepją. Egzamin jest ustny.

2. Zarys gramatyki historycznej języka niemieckiego wraz ze znajomością ogólnej charakterystyki narzeczy starogermańskich i niemieckich. Egzamin jest ustny.

3. Zarys ogólnych dziejów literatury niemieckiej ze szczególnem uwzględnieniem epoki rozkwitu w wiekach średnich, epoki klasycznej i romantycznej wraz ze znajomością arcydzieł; znajomość bieżących prądów litrackich; metryka, stylistyka i poetyka. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny. Egzamin pisemny odbywa się w języku niemieckim, ustny zaś częściowo w tym języku.

Egzamin pisemny pod nadzorem obejmować będzie: a) dla historyków literatury — interpretację tekstu, b) dla językoznawców — wolny temat z historji literatury.

4. Zarys dziejów niemieckich ze szczególnem uwzględnieniem prądów kulturalnych i politycznych po roku 1870. Egzamin jest ustny.

5. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

6. Historja języka niemieckiego.

6. Historja literatury (studja szczegółowe w dowolnie obranej epoce).

6. Poezja t. zw. ludowa (pieśń ludowa, podania), traktowana z punktu widzenia literackiego.

6. Historja kultury duchowej z uwzględnieniem prądów społecznych i politycznych.

Egzaminy te są pisemne pod nadzorem i ustne i odbywają się w języku niemieckim.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów w zmniejszonym zakresie:

7. Zarys językoznawstwa indoeuropejskiego, zarys filologji klasycznej, zarys filologji francuskiej lub innego narodu romańskiego, zarys filologji angielskiej, zarys filologji polskiej (kierunek językowy lub literacki), zarys filologji słowiańskiej (kierunek językowy lub literacki), zarys historji średniowiecznej i nowożytnej ze szczególnem uwzględnieniem niemieckiej, zarys historji sztuki ze szczególnem uwzględnieniem niemieckiej, jeden z działów nauk filozoficznych. Egzaminy te są ustne.

D. Egzamin ostateczny. Zdaniem tego egzaminu jest stwierdzenie ogólnej orjentacji studenta w zakresie filologji niemieckiej oraz stosunkowo szczegółowej znajomości tego działu wiedzy, z którego kandydat wykonał pracę magisterską. Egzamin jest ustny.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8. poz. 77.

Student obowiązany jest odbyć w czasie studjów co najmniej 6 trymestrów ćwiczeń proseminaryjnych lub seminaryjnych. Na pierwszy rok tych ćwiczeń student może być dopuszczony po zdaniu co najmniej jednego egzaminu z pierwszych czterech wymienionych pod A. Na drugi rok tych ćwiczeń student może być dopuszczony po zdaniu co najmniej dalszych dwóch egzaminów z liczby pierwszych czterech wymienionych pod A.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A i wybranych egzaminów z wymienionych pod B i C.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny przedmiotu egzaminu wybranego przez studenta z wymienionych pod B. Zadaniem pracy magisterskiej jest wykazanie, że student posiadł umiejętność samodzielnego operowania na obranym lub wskazanym materjale metodą naukową.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

7. **Egzaminy z zakresu historji** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Zasady metody badań historycznych, podstawowe wiadomości z nauk pomocniczych oraz źródeł historycznych w zakresie historji Polski. Egzamin jest ustny.

2. Dzieje starożytne. Egzamin jest ustny.

3. Dzieje średniowieczne (polskie i powszechne). Egzamin jest ustny.

4. Dzieje nowożytne i nowoczesne (polskie i powszechne). Egzamin jest ustny.

5. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

6. Pogłębiona znajomość pewnego okresu dziejów politycznych polskich lub powszechnych.

6. Pogłębiona znajomość pewnego działu historji gospodarczej, lub ustrojowej lub kulturalnej.

6. Pogłębiona znajomość nauk pomocniczych historji.

6. Geografja historyczna.

Egzaminy te są ustne.

Jeden lub dwa z pośród egzaminów wymienionych pod A—2, 3 i 4 jest pisemny pod nadzorem i ustny, zależnie od decyzji Podkomisji Egzaminacyjnej.

Podczas studjów student obowiązany jest odbyć co najmniej 5 trymestrów ćwiczeń seminaryjnych.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych pod A. Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny wybranego przez studenta egzaminu z wymienionych pod B.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magister-

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 80.

skiej i kontrolować ogólną znajomość wiedzy studenta z zakresu historji, jest egzamin wybrany z wymienionych pod B.

Każdy trymest studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

8. **Egzaminy z zakresu geografji** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Geologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń (w połowie petrograficznych) w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów oraz po odbyciu przepisanych wycieczek naukowych. Egzamin jest ustny.

2. Elementy meteorologji ogólnej z uwzględnieniem potrzeb klimatologji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

3. Podstawy geografji roślin lub geografji zwierząt. Egzamin jest ustny.

4. Etnologja (etnografja) w zarysie lub antropologja w zarysie. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

5. Geografja matematyczna lub astronomja elementarna. Egzamin jest ustny.

6. Geografja ogólna. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

7. Geografja regjonalna z podkreśleniem zagadnień geografji politycznej i geografja Polski w zakresie szczegółowym. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

Egzaminy, wymienione pod 6 i 7 student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń (w połowie kartograficznych) i przepisanych wycieczek w rozmiarach co najmniej 4 godzin tygodniowo w ciągu 6 trymestrów oraz po stwierdzeniu udziału w seminarjach w wymiarze co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów.

Warunkiem zaliczenia studentowi powyższych ćwiczeń i seminarjów jest zdanie uprzednio co najmniej trzech egzaminów z wymienionych wyżej pierwszych pięciu.

8. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jedna z następujących grup egzaminów:

a) Grupa kartograficzna:

9. Matematyka (trygonometrja sferyczna, geometrja wykreślna, rachunek różniczkowy i całkowy i geometrja różniczkowa). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów i po zdaniu egzaminu wymienionego wyżej pod A, 5. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

10. Kartografja (lub topografja). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych i prac w terenie w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu z geografji ogólnej. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 73.

b) Grupa morfologiczna:

9. Geologja regjonalna. Egzamin ten student może zdawać po odbyciu przepisanych wycieczek naukowych i po zdaniu egzaminu wymienionego wyżej pod A, 1. Egzamin jest ustny.

10. Geomorfologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów oraz po odbyciu przepisanych wycieczek naukowych. Warunkiem dopuszczenia studenta do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu z geografji ogólnej. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

c) Grupa klimatologiczno-hydrograficzna:

9. Geofizyka lub fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

10. Klimatologja lub hydrografja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów i odbyciu przepisanych wycieczek naukowych. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu, wymienionego wyżej pod A, 2 i egzaminu z geografji ogólnej. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny,

d) Grupa antropogeograficzna:

9. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów: historja kultury i gospodarcza, ekonomja, statystyka i socjologja. Każdy z tych egzaminów student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzaminy są ustne.

10. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów: zasady antropogeografji ze szczególnem uwzględnieniem działu wybranego i geografja ekonomiczna. Każdy z tych egzaminów student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Warunkiem dopuszczenia studenta do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu wymienionego wyżej pod A, 4 i egzaminu z geografji ogólnej. Egzaminy są pisemne pod nadzorem i ustne.

Wyboru egzaminów w tej grupie student dokonywa w porozumieniu z właściwą Podkomisją Egzaminacyjną.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych pod A, nie wcześniej jednak niż po 3 latach studjów. Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny grupy wybranej przez studenta z wymienionych pod B. Praca magisterska winna wykazać, że student zna w zakresie obranej specjalności metody pracy naukowej i zaznajomił się z najważniejszą literaturą ogólnoświatową i polską i że może posługiwać się w literaturze naukowej przynajmniej dwoma najważniejszemi językami obcemi.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej oraz kontrolować ogólną znajomość wiedzy z zakresu geografji, jest egzamin, wymieniony w każdej grupie, jako dziesiąty.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i godzin ćwiczeń oraz pracy seminaryjnej będzie wynosić co najmniej 15 godzin tygodniowo w pierwszych 9 trymestrach a 10 godzin w następnych.

9. Egzaminy z zakresu matematyki [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Rachunek różniczkowy i całkowy ze wstępem do analizy. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin trymestralnych. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

2. Geometrja analityczna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin trymestralnych. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

3. Zasady algebry wyższej wraz z elementami teorji liczb. Egzamin jest ustny.

4. Mechanika teoretyczna I. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny. Warunkiem dopuszczenia do tego egzaminu jest zdanie uprzednio egzaminów z rachunku różniczkowego i całkowego ze wstępem do analizy, geometrji analitycznej i z zasad algebry wyższej wraz z elementami teorji liczb.

5. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń (pracowni I) w rozmiarach 9 godzin trymestralnych. Egzamin jest ustny.

6. Główne zasady nauk filozoficznych ze szczególnem uwzględnieniem zasad logiki. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta którykolwiek zespół dwóch egzaminów z matematyki oderwanej lub stosowanej, oznaczonych przez Radę Wydziału (jako egzaminy 7 i 8).

Każdy z tych egzaminów student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych w rozmiarach co najmniej po 3 godzin trymestralnych.

Każdy z tych egzaminów jest pisemny pod nadzorem i ustny.

Warunkiem zaliczenia studentowi seminarjum przy egzaminie 7 jest zdanie uprzednio co najmniej dwóch egzaminów z liczby pierwszych trzech wymienionych wyżej pod A.

Warunkiem zaliczenia studentowi seminarjum przy egzaminie 8 jest zdanie uprzednio egzaminu z mechaniki teoretycznej.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

Jeden z działów fizyki teoretycznej. Egzamin jest ustny.

Astronomja ogólna. Egzamin jest ustny.

Krystalografja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu przepisnych ćwiczeń. Egzamin jest praktyczny pod nadzorem i ustny.

Logika (w szerszym zakresie). Egzamin jest ustny.

Metody graficzne i rachunek liczbowy (o ile przedmioty te są wykładane). Egzamin jest ustny.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych w § 1 pod A.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna będzie kontrolowała ogólną znajomość wiedzy studenta z zakresu matematyki, a także przeprowadzała z nim dyskusję na temat jego pracy magisterskiej, jest egzamin, wymieniony w § 1 pod B, jako egzamin 8.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów, przesłuchanych z zakresu

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 65.

wiedzy, odpowiadającego § 1 niniejszego rozporządzenia i godzin ćwiczeń i pracy seminaryjnej z tegoż zakresu, będzie wynosiła co najmniej 10 godzin tygodniowo.

10. Egzaminy z zakresu fizyki [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

1. Geometrja analityczna (w zakresie teorji tworów II-go stopnia). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

2. Analiza wraz z elementami algebry wyższej (wstęp do analizy, rachunek różniczkowy i całkowy z elementami zastosowań do geometrji, teorja równań różniczkowych, teorja wyznaczników i równań linjowych i podstawowe ogólne własności równań algebraicznych). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

Egzamin z analizy wraz z elementami algebry wyższej może być zdawany w 2-ch częściach.

3. Mechanika teoretyczna (mechanika punktu i ciał sztywnych). Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do tego egzaminu jest zdanie uprzednio egzaminów z geometrji analitycznej i analizy wraz z elementami algebry wyższej.

4. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

5. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w pracowni I-szej (pierwszy rok ćwiczeń) i w pracowni II-ej (drugi rok ćwiczeń). Warunkiem dopuszczenia do ćwiczeń w pracowni II-ej jest: zaliczenie pracowni I-szej, przesłuchanie wykładu chemji nieorganicznej i zaliczenie obowiązkowych ćwiczeń z chemicznej analizy jakościowej oraz zdanie uprzednio egzaminu z geometrji analitycznej. Nadto przed egzaminem z fizyki doświadczalnej student winien przesłuchać skrócony wykład i odrobić jednotrymestralne ćwiczenia z krystalografji. Egzamin z fizyki doświadczalnej jest ustny.

6. Fizyka teoretyczna (w zakresie dwuletniego wykładu). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń seminaryjnych, trwających 3 trymestry. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminu z mechaniki teoretycznej. Egzamin z fizyki teoretycznej jest ustny.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu egzaminu z mechaniki teoretycznej, zaliczeniu ćwiczeń fizycznych w pracowni II-ej i po przesłuchaniu co najmniej jednego roku wykładu z fizyki teoretycznej. Praca magisterska może być bądź doświadczalna, bądź teoretyczna. Praca magisterska doświadczalna winna być wykonana w zakładzie uniwersyteckim.

Wraz z ostatnim egzaminem, którym jest albo fizyka doświadczalna, albo fizyka teoretyczna, zgodnie z kierunkiem pracy magisterskiej, Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej.

W razie, jeżeli ostatnim egzaminem jest fizyka teoretyczna, wtedy egzamin ten jest pisemny pod nadzorem i ustny.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów, ćwiczeń laboratoryjnych i se-

minaryjnych z zakresu wiedzy, odpowiadającego § 1 niniejszego rozporządzenia będzie wynosiła co najmniej 15 godzin tygodniowo. W ostatnim roku studjów liczba obowiązkowych godzin może być obniżona do 8.

11. Egzaminy z zakresu chemji [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

1. Matematyka. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń z tego przedmiotu w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

2. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń (pracowni I-ej) w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu z fizyki, jest zdanie uprzednio egzaminu z matematyki.

3. Krystalografja i mineralogja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń z tych przedmiotów w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

4. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

5. Chemja nieorganiczna. Student obowiązany jest wykazać się zaliczeniem ćwiczeń z chemji nieorganicznej, analitycznej: jakościowej i ilościowej w rozmiarach 15 godzin tygodniowo w ciągu co najmniej 4 trymestrów. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu z chemji nieorganicznej jest zdanie uprzednio egzaminu z fizyki doświadczalnej, krystalografji i mineralogji.

6. Chemja organiczna. Student obowiązany jest wykazać się zaliczeniem ćwiczeń z zakresu chemji organicznej (syntezy i analizy) w rozmiarach 15 godzin tygodniowo w ciągu co najmniej 3 trymestrów. Warunkiem dopuszczenia do ćwiczeń z chemji organicznej jest uprzednie zaliczenie ćwiczeń z chemji nieorganicznej, analitycznej: jakościowej i ilościowej. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu z chemji organicznej jest zdanie uprzednio egzaminu z chemji nieorganicznej.

7. Chemja fizyczna. Student obowiązany jest wykazać się zaliczeniem ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 6 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Warunkiem dopuszczenia do tych ćwiczeń jest uprzednie zaliczenie ćwiczeń z chemji nieorganicznej, analitycznej: jakościowej i ilościowej oraz zdanie egzaminu z fizyki doświadczalnej. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu z chemji fizycznej jest zdanie uprzednio egzaminu z chemji organicznej.

8. Technologja chemiczna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu przepisanych ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

9. Egzamin ostateczny. Przedmiotem egzaminu ostatecznego jest ściślejsza dziedzina pracy magisterskiej.

Temat pracy magisterskiej student otrzyma po zdaniu czterech pierwszych egzaminów, wymienionych powyżej oraz po zaliczeniu mu wszystkich obowiązkowych ćwiczeń chemicznych.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z zakresu chemji nieorganicznej, organicznej lub fizycznej pod kontrolą właściwego profesora. Praca ta ma na celu wykazać zupełne opanowanie literatury naukowej tematu oraz stwierdzić uzdolnienie kandydata do badań naukowych pod względem doświadczalnym.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń będzie wynosić co najmniej 20 godzin tygodniowo.

12. Egzaminy z zakresu botaniki [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

1. Matematyka dla przyrodników w zakresie elementarnym, potrzebnym do stosowania w genetyce i biometrji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny lub tylko ustny.

2. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 3 lub 4 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

3. Chemja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 12 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

4. Zasady geologji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

5. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

6. Zasady zoologji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

7. Botanika (kurs ogólny). Egzamin jest ustny.

8. Anatomja i cytologja roślin. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 4 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Fizjologja roślin. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu przepisanych ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

10. Geografja roślin z uwzględnieniem flory polskiej. Egzamin jest ustny.

11. Morfologja i systematyka roślin (z paleobotaniką). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

12. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów: 1) genetyka, 2) geografja fizyczna Polski, 3) geologja ziem polskich, 4) klimatologja, 5) gleboznawstwo, 6) mikrobiologja, 7) chemja rolna, lub innych, wskazanych przez Radę Wydziału. Egzaminy są ustne.

Warunkiem dopuszczenia studenta do każdego z egzaminów wymienionych pod 8, 9, 10 i 11 jest zdanie uprzednio egzaminów z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji, zasad geologji, zasad zoologji i botaniki (kursu ogólnego).

Warunkiem dopuszczenia studenta do ćwiczeń z fizjologji roślin jest zdanie uprzednio egzaminu z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji i zasad geologji oraz zaliczenie ćwiczeń z zasad zoologji.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu pierwszych siedmiu egzaminów, wymienionych wyżej i jednego z następujących czterech: anatomja i cytologja roślin, fizjologja roślin, geografja roślin, morfologja i systematyka roślin.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 69.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny jednego z przedmiotów, wymienionych w punktach 8, 9, 10 i 11, pod kierunkiem właściwego profesora.

Ostatnim egzaminem, przy którym kontrolowana będzie ogólna znajomość całokształtu wiedzy studenta z zakresu botaniki oraz przeprowadzona będzie dyskusja na temat pracy magisterskiej, jest ten przedmiot, z którego dziedziny student wykonał pracę magisterską.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń przesłuchanych i odrobionych będzie wynosiła co najmniej 15 godzin tygodniowo.

13. Egzaminy z zakresu zoologji wraz z anatomją porównawczą [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

1. Matematyka dla przyrodników w zakresie elementarnym. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny lub tylko ustny.

2. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

3. Chemja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 12 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

4. Zasady geologji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do ćwiczeń jest zdanie uprzednio egzaminu z fizyki doświadczalnej.

5. Botanika (podstawy morfologji, anatomji, fizjologji i systematyki roślin). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

6. Zoologja ogólna (biologiczne podstawy zoologji oraz podstawy morfologji i anatomji zwierząt). Egzamin jest ustny.

7. Zoologja systematyczna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

8. Zoogeografja (ze szczególnem uwzględnieniem faunistyki Polski). Egzamin jest ustny.

9. Anatomja i fizjologja człowieka (w zarysie). Egzamin jest ustny.

10. Anatomja porównawcza z histologją i embrjologja kręgowców. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

11. Fizjologja zwierząt. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do ćwiczeń jest zdanie uprzednio egzaminu z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji, anatomji i fizjologji człowieka.

12. Paleozoologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 70.

13. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

14. Jeden egzamin dowolnie wybrany przez studenta z szeregu przedmiotów specjalnych, wskazanych przez Radę Wydziału, np.: 1) embrjologja, 2) cytologja, 3) genetyka, 4) hydrobiologja, 5) entomologja, 6) antropologja i t. p. Egzaminy są ustne. Ćwiczenia mogą być ustanawiane zależnie od charakteru przedmiotów przez wykładającego. Warunkiem dopuszczenia do tych egzaminów jest zaliczenie przepisanych dla nich ćwiczeń oraz zdanie uprzednio egzaminów z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji i botaniki.

Po odbyciu ćwiczeń z zoologji systematycznej i anatomji porównawczej oraz po zdaniu egzaminów z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji, zasad geologji i botaniki student obowiązany jest odbyć practicum zoologiczne lub practicum anatomiczne, przeznaczone dla starszych studentów. Wybór practicum decyduje o późniejszym wyborze kierunku pracy magisterskiej.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po odbyciu wybranego practicum. Praca magisterska winna być albo teoretyczna albo wykonana w zakładzie uniwersyteckim pod kierunkiem właściwego profesora. W razach wyjątkowych dopuszczalnem jest wykonanie pracy magisterskiej doświadczalnej poza uniwersytetem na temat obrany przez studenta; o zezwoleniu na takie wykonanie pracy decyduje właściwa Podkomisja Egzaminacyjna. Praca magisterska może iść w jednym z dwóch kierunków: zoologicznym lub anatomicznym.

Ostatnim egzaminem jest: a) w wypadku pracy z kierunkiem zoologicznym — połączony egzamin z zoologji ogólnej, zoologji systematycznej i zoogeografji, b) w wypadku pracy z kierunkiem anatomicznym — połączony egzamin z anatomji i fizjologji człowieka, anatomji porównawczej z histologją i embrjologji kręgowców. Przy tym egzaminie Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej i kontrolować również ogólną znajomość wiedzy z zakresu zoologji i anatomji porównawczej.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i godzin ćwiczeń będzie wynosiła co najmniej 20 godzin tygodniowo.

14. Egzaminy z zakresu biologji ogólnej [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Matematyka dla przyrodników. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny lub tylko ustny.

2. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach 3—4 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

3. Chemja (nieorganiczna, organiczna i fizyczna). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń: z analizy w rozmiarach co najmniej 12 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów, z chemji organicznej — 12 godzin w ciągu 1 trymestru i z chemji fizycznej — 6 godzin w ciągu 1 trymestru. Egzamin jest ustny.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 71.

Studentów, którzy wybiorą grupę a — morfologji ogólnej —, obowiązuje egzamin i ćwiczenia chemiczne w zakresie, wymaganym od botaników i zoologów.

4. Botanika (kurs ogólny). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

5. Zasady zoologji ogólnej i systematycznej. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

6. Biologja ogólna (zakres egzaminu ustala Rada Wydziału). Egzamin jest ustny.

7. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jedna z następujących grup egzaminów:

a) Grupa morfologji ogólnej:

8. Zasady geologji (ze szczególnem uwzględnieniem paleontologji). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Anatomja porównawcza zwierząt z histologją i embrjologją. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest praktyczny pod nadzorem i ustny lub tylko ustny.

10. Morfologja i systematyka roślin (z paleobotaniką). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

11. Geografja z ekologją roślin lub geografja z ekologją zwierząt. Egzaminy są ustne.

12. Podstawy fizjologji (fizjologja roślin i fizjologja zwierząt lub człowieka). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

b) Grupa fizjologji:

8. Podstawy morfologji i anatomji roślin lub podstawy anatomji porównawczej zwierząt z histologją i embrjologją. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co namniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Chemja fizjologiczna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

10. Mikrobiologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 2 trymestrów. Egzamin jest ustny.

11. Fizjologja roślin i zwierząt. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń z obu przedmiotów. Egzamin jest ustny.

c) Grupa mikrobiologji:

8. Systematyka roślin niższych. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Protozoologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

10. Fizjologja roślin i zwierząt. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej po 3 godziny tygodniowo w ciągu 3 trymestrów z każdego przedmiotu. Egzamin jest ustny.

11. Mikrobiologja. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń. Egzamin jest ustny.

Warunkiem dopuszczenia studenta do ćwiczeń z jakiegokolwiek przedmiotu wybranej przez niego grupy jest zdanie uprzednio co najmniej egzaminów z matematyki, fizyki doświadczalnej, botaniki i zasad zoologji oraz zaliczenie ćwiczeń z analizy chemicznej.

Warunkiem dopuszczenia studenta do któregokolwiek egzaminu z wybranej przez niego grupy jest zdanie uprzednio egzaminów z matematyki, fizyki doświadczalnej, chemji, botaniki i zasad zoologji.

C. Nadto student winien zdać jeden z egzaminów, wybranych przezeń z przedmiotów, zaleconych przez Radę Wydziału np.: 1) fizyka teoretyczna (jeden z działów), 2) mineralogja, 3) gleboznawstwo, 4) cytologja ogólna, 5) zagadnienia morfologji doświadczalnej, 6) hydrobiologja, 7) enzymatyka, 8) serologja, 9) higjena, 10) psychologja porównawcza, 11) patologja roślin lub zwierząt, 12) genetyka, 13) ekologja i t. p.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów, wymienionych pod A i co najmniej 2 egzaminów z grupy wybranej z wymienionych pod B.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny jednego z przedmiotów, wybranej przez studenta grupy. Praca może być albo teoretyczna albo wykonana w zakładzie uniwersyteckim pod kierunkiem właściwego profesora; w razach wyjątkowych dopuszczalnem jest wykonanie pracy doświadczalnej poza uniwersytetem na temat obrany przez studenta; o zezwoleniu na takie wykonanie pracy decyduje właściwa Podkomisja Egzaminacyjna.

Ostatnim egzaminem jest ten egzamin z wybranej przez studenta grupy, z którego zakresu student wykonał pracę magisterską. Przy tym egzaminie Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej oraz kontrolować jego znajomość wiedzy z zakresu biologji ogólnej.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, o ile łączna liczba godzin wykładów i godzin ćwiczeń będzie wynosiła co najmniej 20 godzin tygodniowo w pierwszych 6 trymestrach i 15 godzin tygodniowo w następnych.

15. Egzaminy z zakresu krystalografji, mineralogji i petrografji [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Matematyka dla przyrodników. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

2. Fizyka doświadczalna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 3 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów i po zdaniu egzaminu z matematyki. Egzamin z fizyki jest ustny.

3. Chemja ogólna (nieorganiczna, organiczna i fizyczna). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 12 godzin tygodniowo w ciągu 4 trymestrów. Egzamin jest ustny.

4. Zarys krystalografji. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 72.

5. Mineralogja i petrografja (kursy ogólne). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń z obu przedmiotów w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów oraz po odbyciu przepisanych przez profesora wycieczek naukowych. Egzamin jest ustny. Warunkiem dopuszczenia do tego egzaminu jest zdanie uprzednio egzaminu z krystalografji.

6. Geologja ogólna. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń w rozmiarach co najmniej 2 godzin tygodniowo w ciągu 3 trymestrów oraz po odbyciu przepisanych wycieczek naukowych. Egzamin jest ustny.

7. Główne zasady nauk filozoficznych. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jedna z następujących grup egzaminów:

a) Grupa krystalograficzno-fizyczna:

8. Krystalografja (kurs szczegółowy). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń szczegółowych półdziennych w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Matematyka (dział wybrany, np. kurs analizy matematycznej, geometrja analityczna w zakresie tworów II stopnia i t. p.).

10. Fizyka teoretyczna (dział wybrany) albo zaliczenie II pracowni fizyki doświadczalnej.

b) Grupa mineralogiczno-chemiczna:

8. Mineralogja (kurs szczegółowy). Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń szczegółowych półdziennych w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Chemja fizyczna.

10. Chemja organiczna (dział wybrany).

c) Grupa petrograficzno-geologiczna:

8. Petrografja (kurs szczegółowy) ze szczególnem uwzględnieniem skał i minerałów Polski. Egzamin ten student może zdawać po zaliczeniu mu ćwiczeń szczegółowych półgodzinnych w ciągu 3 trymestrów. Egzamin jest ustny.

9. Optyka kryształów.

10. Geologja (dział wybrany, np. geologja opisowa ze szczególnem uwzględnieniem ziem polskich).

Wybrane działy student obiera w porozumieniu z właściwemi Podkomisjami Egzaminacyjnemi, które ustalają również zakres wymaganych ćwiczeń przy egzaminach, wymienionych wyżej pod 9 i 10 w każdej grupie oraz rodzaj egzaminu (pisemny (praktyczny) pod nadzorem i ustny, czy tylko ustny).

Warunkiem dopuszczenia studenta do ćwiczeń z jakiegokolwiek przedmiotu, wymienionego w obrębie wybranej przez studenta grupy jest zdanie uprzednio egzaminów z matematyki, fizyki, chemji i zarysu krystalografji.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po odbyciu ćwiczeń, wymienionych pod B, p. 8.

Praca magisterska winna być wykonana pod kontrolą właściwego profesora na temat z dziedziny grupy, wybranej przez studenta z wymienionych pod B.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna kontroluje całokształt wiedzy studenta z zakresu obranej przezeń dziedziny, jest:

a) dla grupy krystalograficzno-fizycznej — krystalografja,

b) dla grupy mineralogiczno-chemicznej — mineralogja,
c) dla grupy petrograficzno-geologicznej — petrografja.

Na tym egzaminie Podkomisja przeprowadza dyskusję nad pracą magisterską.

Na dyplomie jako zakres studjów magistra wymienia się nazwę grupy przezeń obranej.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i godzin ćwiczeń będzie wynosić co najmniej 15 godzin tygodniowo.

16. **Egzaminy z zakresu nauk filozoficznych** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Historja filozofji starożytnej i średniowiecznej. Egzamin jest ustny.

2. Logika i metodologja ogólna z zasadniczemi pojęciami logiki matematycznej. Główne zagadnienia teorji poznania. Egzamin jest ustny.

3. Psychologja ogólna. Egzamin jest ustny.

B—I. Do wyboru przez studenta jeden z następujących egzaminów:

4. Logika matematyczna i teorja mnogości.

4. Metodologja szczegółowa działu nauk, objętego wybranemi studjami studenta z wymienionych niżej pod C oraz teorja poznania.

4. Psychologja eksperymentalna wraz z jej metodyką i techniką.

4. Etyka i jeden z działów psychologji lub jeden z działów, objętych egzaminem pod A—2, według wyboru studenta.

4. Estetyka i jeden z działów psychologji lub jeden z działów, objętych egzaminem pod A—2, według wyboru studenta.

Egzaminy te są pisemne pod nadzorem i ustne, przyczem student, wybierający psychologję eksperymentalną może, zamiast egzaminu pisemnego, zdawać egzamin praktyczny pod nadzorem. Egzamin pisemny pod nadzorem odbywa się na jeden z trzech tematów, danych studentowi do wyboru i trwa najwyżej 4 godziny.

II. Nadto egzamin obowiązujący każdego studenta:

5. Historja filozofji nowożytnej, przyczem główny nacisk kładzie się na historję zagadnień, objętych działem wybranym z wymienionych pod B—1, oraz historja tych zagadnień w starożytności i w wiekach średnich. Przy tym egzaminie student winien wykazać szczegółowo znajomość poglądów lub systemów jednego z klasycznych przedstawicieli filozofji starożytnej, średniowiecznej lub nowożytnej na podstawie źródłowej znajomości jego dzieł. Egzamin jest ustny.

C. Dobrowolnie wybrany inny przedmiot w zarysie, dla którego jest przewidziany program osobnem rozporządzeniem, zdawany w jednym egzaminie.

Kolejność zdawania egzaminów, wymienionych pod A jest dowolna, jednak pierwszy z nich student może zdawać najwcześniej z końcem 3 trymestru.

Egzamin wymieniony pod C student może zdawać także najwcześniej z końcem 3 trymestru.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 82.

W czasie jednej sesji egzaminacyjnej student może zdawać nie więcej, niż 2 egzaminy.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po odbyciu co najmniej 6 trymestrów studjów oraz po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A.

Po otrzymaniu tematu pracy magisterskiej, bądź po przyjęciu przez Komisję Egzaminacyjną do oceny pracy, student może zdawać egzaminy, wymienione pod B.

Z pośród przedmiotów, wymienionych pod B—1, należy wybrać ten, w którego zakres wchodzi tematem swoim praca magisterska. Jeżeli temat pracy wzięto z historji filozofji, student również winien wybrać jeden z przedmiotów wymienionych pod B—1.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej i kontrolować również ogólną znajomość całokształtu wiedzy studenta z zakresu nauk filozoficznych, jest jeden z egzaminów, wymienionych pod B.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń, przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

17. **Egzaminy z zakresu pedagogiki** [1]) na stopień magistra filozofji oraz warunki dopuszczenia do nich są następujące:

A. Egzaminy, obowiązujące każdego studenta, studjującego w powyższym zakresie:

1. Psychologja ogólna. Egzamin jest ustny.
2. Logika z metodologją i teorją poznania. Egzamin jest ustny.
3. Historja filozofji w zarysie. Egzamin jest ustny.
4. Historja wychowania z uwzględnieniem historji wychowania w Polsce na tle rozwoju społecznego i prądów etycznych. Egzamin jest ustny.
5. Pedagogika i dydaktyka wraz z przeglądem współczesnych kierunków w tych dziedzinach i ze szczególnem uwzględnieniem poglądów jednego ze współczesnych autorów pedagogicznych. Ustawodawstwo szkolne i organizacja szkolnictwa. Egzamin jest ustny.
6. Psychologja wychowawcza i pedagogika eksperymentalna. Egzamin jest ustny.

B. Do wyboru przez studenta jeden z działów jednego z przedmiotów wymienionych pod A—4, 5 i 6 w szczegółowem opracowaniu. Egzamin jest pisemny pod nadzorem i ustny.

C. Do wyboru przez studenta jeden z następujących przedmiotów w zmniejszonym zakresie:

filologja klasyczna, filologja polska, filologja francuska, filologja niemiecka, filologja angielska, filologja słowiańska, filologja jednego z narodów słowiańskich, filologja litewska, historja, geografja, geologja, krystalografja, mineralogja, petrografja, biologja ogólna, zoologja, botanika, chemja, fizyka i matematyka—w zarysie, zdawany w jednym egzaminie.

Warunkiem dopuszczenia studenta do każdego z egzaminów, wymienionych pod A—4, 5 i 6, jest zdanie uprzednio egzaminów, wymienionych pod A—1, 2 i 3 i zaliczenie proseminarjum pedagogicznego. Nadto warunkiem dopuszczenia studenta do egzaminu wymienionego pod A—6 jest zaliczenie ćwiczeń w pracowni psychologicznej w ciągu 3 trymestrów.

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 8, poz. 81.

Podczas studjów student winien odbyć co najmniej 3 trymestry ćwiczeń w proseminarjum pedagogicznem i 3 trymestry ćwiczeń w seminarjum pedagogicznem. Warunkiem dopuszczenia do tego seminarjum jest zdanie uprzednio egzaminów wymienionych pod A—1, 2 i 3 oraz zaliczenie proseminarjum.

Temat pracy magisterskiej student może otrzymać po zdaniu wszystkich egzaminów wymienionych pod A.

Praca magisterska winna być wykonana na temat z dziedziny przedmiotu wybranego z wymienionych pod B.

Ostatnim egzaminem, przy którym Podkomisja Egzaminacyjna przeprowadzać będzie ze studentem dyskusję na temat jego pracy magisterskiej i kontrolować również ogólną znajomość całokształtu wiedzy studenta z zakresu pedagogiki, jest egzamin z przedmiotu, wybranego przez studenta z wymienionych pod B.

Każdy trymestr studjów studenta będzie mu zaliczony do magisterjum, jeżeli łączna liczba godzin wykładów i ćwiczeń, przesłuchanych i odrobionych będzie wynosić co najmniej 10 godzin tygodniowo.

18. Egzamin na stopień magistra wychowania fizycznego [1]).

1) Egzamin magisterski ma na celu zbadanie zakresu wiadomości teoretycznych kandydata z dziedziny jego specjalności, oraz umiejętności stosowania nabytej wiedzy do zagadnień konkretnych.

2) Do egzaminu magisterskiego mogą przystępować studenci (tki) najwcześniej po upływie 2 trymestrów od czasu złożenia trzeciego egzaminu rocznego.

3) Do odbywania egzaminu magisterskiego ustanawia się dwa terminy, mianowicie z końcem pierwszego i trzeciego trymestru każdego roku akademickiego.

Datę rozpoczęcia okresu egzaminacyjnego, zatwierdzoną przez Radę Wydziałową i podaną do wiadomości Senatu Akademickiego, ogłasza przewodniczący Komisji Egzaminacyjnej, najpóźniej w terminie trzytygodniowym. Ścisłe terminy egzaminów wyznacza przewodniczący w porozumieniu z Komisją.

4) Egzamin magisterski przeprowadza Komisja Egzaminacyjna, wybierana przez Komisję Studjum Wychowania Fizycznego z pośród jej członków i zatwierdzana przez Radę Wydziału Lekarskiego.

5) W skład Komisji Egzaminacyjnej dla egzaminu magisterskiego wchodzą: 1) przewodniczący, 2) jego zastępca, 3) co najmniej 2 egzaminatorów. Komisja Egzaminacyjna w składzie powyższym wybierana jest na lat 3. Skład jej podlega zatwierdzeniu przez Ministra W. R. i O. P.

6) Przewodniczący Komisji jest kierownikiem Biura Komisji, prowadzi akta i archiwum, ogłasza terminy egzaminów, przyjmuje zgłoszenia kandydatów, przewodniczy przy egzaminach i naradach, oraz zdaje Komisji Studjum Wychowania Fizycznego sprawozdanie z wyniku odbytych egzaminów.

7) O dopuszczeniu kandydata do egzaminu magisterskiego decyduje Komisja Egzaminacyjna na podstawie podania, wniesionego przez kandydata, najpóźniej na 14 dni przed początkiem okresu egzaminacyjnego do Komisji Egzaminacyjnej na ręce przewodniczącego, względnie jego zastępcy z dołączeniem:

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1926 r. Nr. 14, poz. 186.

a) świadectwa dojrzałości — o ile świadectwo to nie jest przez uczelnię przechowywane, względnie świadectwa, uznanego przez Ministerstwo W. R. i O. P. za równoważne ze świadectwem dojrzałości;

b) świadectwa trzeciego egzaminu rocznego, uzyskanego w Studjum Wychowania Fizycznego jednego z uniwersytetów polskich;

c) świadectwa pracy magisterskiej (seminaryjnej lub laboratoryjnej), dającej się wykonać w ciągu 4 — 6 miesięcy i uznanej przez 2 profesorów za wystarczającą;

d) dowodu opłacenia taksy egzaminacyjnej.

Po decyzji Komisji zawiadamia kandydata przewodniczący z równoczesnem podaniem terminu ścisłego egzaminu.

8) Komisja Studjum Wychowania Fizycznego władna jest uznać studja i egzaminy, odbyte w innych szkołach akademickich polskich zarówno jak i w uczelniach zagranicznych, za równoważne w części lub w całości ze spełnieniem warunków, podanych w punktach 2) i 3) niniejszego regulaminu.

9) Każdy kandydat winien zgłosić się do egzaminu w dniu i o godzinie wyznaczonej, niezgłoszenie się kandydata we właściwym terminie pozbawia go prawa składania egzaminu w danym okresie egzaminacyjnym.

10) Egzamin magisterski składa się z 2 części:

a) z egzaminu pisemnego,

b) z egzaminu ustnego.

Egzamin pisemny odbywa się pod kontrolą członków Komisji Egzaminacyjnej i ma trwać nie dłużej nad 5 godzin.

Kandydat otrzymuje do wyboru 6 tematów; z powyższych tematów winien opracować dwa.

11) Egzamin ustny odbywa się nie później, niż w dwa tygodnie po egzaminie pisemnym. Mogą do niego przystąpić tylko ci kandydaci, którzy zdali egzamin pisemny z wynikiem przynajmniej dostatecznym.

12) Egzamin ustny odbywa się przed Komisją Egzaminacyjną i obejmuje przedmiot główny ze szczególnem uwzględnieniem tych jego działów, które znajdują się w bezpośrednim związku z tematem pracy magisterskiej. Kandydaci, którzy zdali części przedmiotów egzaminu magisterskiego podczas egzaminów rocznych, są zwolnieni od ponownego składania egzaminu ustnego z wymienionych działów. Jednakże egzaminatorom przysługuje zawsze prawo sprawdzenia, czy egzaminowany kandydat przyswoił sobie należycie zasadnicze wiadomości z całokształtu tych przedmiotów.

Egzamin ustny nie powinien przekraczać ogółem 2 godzin.

13) Przy obradach i głosowaniach Komisji nad wynikiem odbytego egzaminu jest jawność wykluczona.

Wynik ogólny egzaminu magisterskiego ustala Komisja Egzaminacyjna w drodze głosowania imiennego na zasadzie:

a) wyniku egzaminu pisemnego i ustnego,

b) prac seminaryjnych i laboratoryjnych, wykonanych przez kandydata w czasie jego studjów,

c) wyniku egzaminów rocznych,

d) oceny pracy magisterskiej.

Uchwały Komisji zapadają bezwzględną większością głosów. W razie równości głosów rozstrzyga przewodniczący, względnie jego zastępca.

Od uchwał Komisji Egzaminacyjnej niema odwołania.

14) W powyższy sposób ustalony wynik egzaminu oznacza się stopniami: niedostateczny, dostateczny, dobry, bardzo dobry (celujący).

Przy wyniku bardzo dobrym (celującym) może być dodane określenie „z odznaczeniem".

Wynik ostateczny zapisuje się w protokóle egzaminu.

Protokół ma oprócz tego zawierać: dane osobowe kandydata, dane, dotyczące jego poprzednich studjów, datę zdania trzeciego egzaminu rocznego, stopnie świadectw egzaminów rocznych. Protokół podpisuje przewodniczący oraz wszyscy członkowie Komisji, którzy w egzaminie uczestniczyli.

Jeżeli kandydat nie uczynił zadość wymaganiom egzaminacyjnym, natenczas Komisja orzeka w jakim terminie egzamin może być powtórzony. Przy powtórnym egzaminie zatrzymuje swą ważność pomyślnie zdany egzamin pisemny. Do składania egzaminu magisterskiego po raz trzeci może dopuścić w razach wyjątkowych Komisja Studjum Wychowania Fizycznego.

II. Egzaminy z rysunku, muzyki i śpiewu, robót ręcznych i ćwiczeń cielesnych.

Przepisy, odnoszące się do organizacji studjów i egzaminów z rysunku, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Przepisy ogólne.

§ 1. Kandydaci na nauczycieli rysunku w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich odbywają studja w państwowej Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie, Akademji Sztuk Pięknych w Krakowie, lub na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Wileńskiego. Część studjów mogą kandydaci ci odbywać w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w Krakowie.

§ 2. Celem studjów, odbywanych przez kandydatów na nauczycieli rysunku w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, jest:

a) opanowanie techniki rysunkowej i w pewnej mierze malarskiej, oraz przygotowanie się do odtwarzania świata zewnętrznego przy ich pomocy;

b) rozwinięcie zmysłu piękna, czyli zdolności odczuwania piękna w przyrodzie, sztuce i życiu;

c) rozwinięcie zdolności wcielania piękna w życie przez samodzielne komponowanie, projektowanie i realizowanie, zwłaszcza w dziedzinie sztuki stosowanej.

§ 3. Studja powyższe trwają conajmniej lat trzy i winny obejmować niżej wymienione przedmioty w wymiarze czasu, jaki ustalą zarządy szkół, nie mniejszym jednak od niżej wskazanego. Przedmiotami temi są:

a) rysowanie i malowanie lat 3—24 godz. tygodn.
b) modelowanie lat 2—4 godz. tygodn.
c) kompozycja i roboty warsztatowe z rysunkiem zawodowym lat 2—10 godz. tygodn.
d) kreślenie rok 1—4 godz. tygodn.
e) perspektywa rok 1—2 godz. tygodn.
f) anatomja rok 1—2 godz. tygodn.
g) przegląd sztuki lat 2—3 godz. tygodn.
h) dydaktyka przedmiotu rok 1—2 godz. tygodn.

Przez modelowanie rozumie się lepienie w glinie — z modelu i wy-

jest piec muflowy), dalej odlewanie i reprodukowanie w rozmaitych materjach.

Przez kompozycję rozumie się komponowanie i projektowanie w zakresie wnętrz, dekoracyj oraz rozmaitych technik warsztatowych.

Przez roboty warsztatowe rozumie się wykonywanie projektów (przy uwzględnieniu wymagań artystycznych) w zakresie tkactwa, ceramiki, (ze szklarstwem), technik drzewnych, metalowych, lub związanych z książką (a więc grafiki wraz z liternictwem, kartoniarstwem itd.). Każdy uczeń winien w ciągu swych studjów poznać gruntownie przynajmniej jedną z powyższych grup technicznych, według własnego wyboru.

Kreślenie obejmuje rozwiązywanie zadań z zakresu geometrji płaskiej, rzuty geometryczne ze szczególnem zwróceniem uwagi na przedmioty rysowane z wyobraźni, znajdywanie wielkości rzeczywistej i rozwinięcie brył.

Nauka perspektywy doprowadzić ma do orjentowania się w zjawiskach perspektywicznych, a obejmuje wykresy perspektywiczne z rzutów geometrycznych oraz na podstawie pewnych danych.

Przez przegląd sztuki rozumie się przegląd najważniejszych dzieł sztuki plastycznej we wszystkich jej przejawach, a więc i przedmiotów życia codziennego — drogą pokazów (gdzie można autopsji), zestawień i wyjaśnień historyczno-naukowych:

a) w porządku chronologicznym (całość);
b) na podstawie syntetycznego ujęcia stylów.

Teorję sztuki uwzględnia się przy poszczególnych przedmiotach (§ 3), traktując ją w miarę potrzeby i w sposób niedogmatyczny.

§ 4. Szczegółowe programy studjów układają szkoły, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P. Szkoły winny uwzględnić wynikające z § 2 i 3 potrzeby kandydatów na nauczycieli rysunku w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, umożliwiając im poważne studjum działów związanych z życiem, wymienionych w § 3 pod lit. b i c (t. zw. sztuka stosowana), oraz uwzględniając je również przy innych działach, zwłaszcza przy przeglądzie sztuki.

§ 5. Po odbyciu w charakterze studenta (ucznia zwyczajnego) studjów określonych § 1 i § 3, kandydat może przystąpić do egzaminu końcowego z rysunku, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Pomyślne zdanie tego egzaminu jest dowodem skutecznego odbycia studjów. Świadectwo z tego egzaminu nie jest dyplomem na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, lecz tylko warunkiem dopuszczenia do właściwego egzaminu nauczycielskiego, ustanowionego osobnem rozporządzeniem.

§ 6. Celem dopuszczenia do egzaminu końcowego, kandydat musi udowodnić świadectwami z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów oraz świadectwami z ćwiczeń w pracowniach, że brał udział z pomyślnym wynikiem w przepisanych wykładach i ćwiczeniach. Program obowiązkowych egzaminów rocznych oraz wymiar obowiązkowych ćwiczeń układa szkoła, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P.

Egzaminy roczne odbywają się w obecności wykładającego przedmiot oraz Przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej, zaś w Państwowej Szkole Przemysłu Artystycznego w obecności wykładającego przedmiot

§ 7. Świadectwa z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów (§ 6) uwalniają kandydata przy egzaminie końcowym od egzaminu ustnego z tych przedmiotów (§ 25).

Komisja Egzaminacyjna, a mianowicie Komplet Egzaminujący (§ 16), może również po zbadaniu prac kandydata, wykonanych w czasie studjów, uwolnić go całkowicie lub częściowo od egzaminu praktycznego (§ 23).

§ 8. Kandydatowi, który odbywał studja częściowo w innym zakładzie (poza wymienionemi w § 1) lub w tym samym zakładzie w charakterze słuchacza nadzwyczajnego (wolnego), może zaliczyć studja Komisja Egzaminacyjna, o ile chodzi o 1 semestr, zaś Minister W. R. i O. P.— na wniosek Komisji Egzaminacyjnej — o ile chodzi o więcej semestrów. Takiego kandydata Komisja Egzaminacyjna może również zwolnić od odnośnych części egzaminu ustnego i praktycznego na podstawie świadectw innych uczelni, na zasadzie których zaliczono mu studja.

§ 9. Eksternów dopuszcza do egzaminu końcowego Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej. Warunkiem dopuszczenia jest conajmniej egzamin dojrzałości szkoły średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiego. W odniesieniu do eksternów, którzy ukończyli uczelnię artystyczną zagraniczną, Komisja może wystąpić do Ministra W. R. i. O. P. z wnioskiem o nostryfikację dyplomu zagranicznego, ewentualnie z wnioskiem o przeprowadzenie egzaminu uzupełniającego.

Komisja dla egzaminów końcowych.

§ 10. Przy każdej ze szkół wymienionych w § 1, z wyjątkiem Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego, istnieje Komisja Egzaminacyjna dla odbywania egzaminów końcowych z rysunku, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Komisja ta nosi nazwę:,Państwowa Komisja Egzaminacyjna przy . . . dla egzaminów z rysunku, jako przedmiotu nauczania.

Komisje urzędują i egzaminują w języku polskim.

§ 11. Członków Komisji Egzaminacyjnej mianuje na przeciąg lat trzech Minister W. R. i O. P. na wniosek danej uczelni (Rady Głównej, Senatu, Rady Wydziałowej Uniwersytetu). Przewodniczy Komisji — w zastępstwie dyrektora szkoły, rektora Akademji lub dziekana Wydziału Uniwersytetu — jeden z profesorów, mianowany na to stanowisko przez Ministra W. R. i O. P. na przeciąg lat trzech na wniosek wymienionego wyżej ciała odpowiedniej uczelni. W razie choroby lub nieobecności przewodniczącego przewodniczy wyznaczony przezeń członek Komisji. Minister W. R. i O. P. może delegować do Komisji swego przedstawiciela, który ma prawo być obecnym na wszystkich egzaminach i posiedzeniach, nie ma jednak prawa głosowania.

§ 12. Przewodniczący Komisji kieruje pracami Komisji, prowadzi korespondencję urzędową i kieruje biurem Komisji, w którem są przechowywane jej akta. Akta Komisji dzielą się na ogólne oraz osobiste każdego kandydata, przystępującego do egzaminu.

§ 13. Sesje egzaminacyjne odbywają się corocznie w dwóch terminach, które wyznacza przewodniczący Komisji i podaje do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P.

Przebieg egzaminu końcowego.

§ 14. Kandydat wnosi podanie do Komisji Egzaminacyjnej o dopuszczenie go do egzaminu, dołączając życiorys, dokumenty osobiste i opłatę w wysokości ustanowionej przez Ministra. Wśród dokumentów osobistych należy przedłożyć metrykę urodzenia, fotografję i świadectwa

odbytych studjów. Eksterni, którzy nie ukończyli bezpośrednio przed zgłoszeniem się do egzaminu szkoły państwowej lub szkoły prywatnej, uznanej przez Państwo, winni nadto przedłożyć dowód tożsamości osoby z fotografją oraz urzędowe świadectwo moralności.

§ 15. O dopuszczeniu do egzaminu, oraz o zastosowaniu ewentualnych zwolnień z myśl § 7, rozstrzyga Komisja Egzaminacyjna. Od jej orzeczenia co do dopuszczenia do egzaminu wolno odwołać się do Ministerstwa W. R. i O. P., które rozstrzyga ostatecznie.

§ 16. Dla każdego kandydata wyznacza przewodniczący Komisji z pośród członków Komisji Egzaminacyjnej „Komplet Egzaminujący", złożony z egzaminatorów przedmiotów, wchodzących w skład egzaminu, także i tych, od zdawania których kandydat jest zwolniony. Przewodniczącym Kompletu jest przewodniczący Komisji lub jego zastępca.

§ 17. Egzamin z rysunku jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich składa się z następujących części:

a) egzaminu piśmiennego pod nadzorem,
b) egzaminu praktycznego pod nadzorem ze sprawności artystyczno-technicznej,
c) egzaminu ustnego.

Wszystkie części egzaminu muszą być zdane w tym zakładzie, w którym kandydat egzamin rozpoczął i w porządku wyżej zaznaczonym.

§ 18. Egzamin piśmienny pod nadzorem składa się z jednego wypracowania z dziedziny teorji sztuki na jeden z trzech zadanych tematów. Wypracowanie ma stwierdzić, że kandydat posiada w zakresie zadanego tematu wystarczające wiadomości, oraz że umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrazić.

§ 19. Egzamin piśmienny odbywa się pod ścisłym nadzorem. Przy wypracowaniach wolno używać tylko środków pomocniczych, wskazanych przez Komisję. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania w tym terminie.

§ 20. Czas przeznaczony na wypracowanie piśmienne nie może przekraczać 5 godzin.

§ 21. O wyniku wypracowania piśmiennego rozstrzyga zdanie członka Kompletu Egzaminacyjnego, wyznaczonego w tym celu przez przewodniczącego.

§ 22. Egzaminy praktyczny i ustny muszą się odbyć w całości w tym samym okresie egzaminacyjnym, co egzamin piśmienny.

§ 23. Egzamin praktyczny obejmuje następujące wypracowania:

a) rysunek z modelu,
b) namalowanie przedmiotu z natury,
c) wypracowanie z modelowania,
d) kompozycja,
e) wypracowanie z zakresu nauki o rzutach i perspektywie.

Na wypracowanie wymienione pod a) przeznacza się 20 godzin; na wypracowanie pod b) — 10 godz.; na wypracowanie pod c) — 4 godziny; na wypracowanie pod d) — 20 godzin, na wypracowanie pod e) — 4 godziny.

O ile wypracowanie wymienione pod b) nie zostało wykonane techniką akwarelową, należy uzupełnić egzamin łatwem zadaniem do wykonania w tej technice, przeznaczając na nie 5 godz. O ile kandydat nie dał w związku z wypracowaniem wymienionem pod d) dowodu sprawności

w dziedzinie dekoracji oraz komponowania z zakresu wnętrz, winien dodatkowo wykonać wypracowanie z tych dziedzin, na co przeznacza się 6 godzin.

§ 24. O wyniku każdej części egzaminu praktycznego rozstrzyga Komplet Egzaminacyjny na wniosek egzaminatora. W razie zupełnie ujemnego wyniku któregokolwiek z wypracowań egzaminu praktycznego Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 25. W egzaminie ustnym biorą udział pod przewodnictwem przewodniczącego co najmniej dwaj członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni przez przewodniczącego. Przedmiotem egzaminu ustnego jest przegląd sztuki, anatomja i dydaktyka. Egzamin nie może trwać dłużej niż godzinę.

§ 26. O wyniku każdej części egzaminu ustnego rozstrzygają na wniosek egzaminatora członkowie Kompletu Egzaminacyjnego, wyznaczeni do egzaminu ustnego (§ 25) na wniosek egzaminatora.

§ 27. Po ukończeniu egzaminu ustnego Komplet Egzaminujący rozstrzyga o ostatecznym wyniku egzaminu na podstawie wyników egzaminu piśmiennego, praktycznego i ustnego. Wynik ten — o ile jest dodatni — oznacza się jako „dobry" lub „bardzo dobry".

§ 28. Wszystkie decyzje Kompletu Egzaminującego zapadają większością głosów jego członków.

§ 29. Wynik egzaminu, traktowanego jako całość, ogłasza się kandydatowi ustnie zaraz po egzaminie ustnym.

§ 30. Jeżeli ostateczny wynik egzaminu jest ujemny, kandydat może wszystkie części egzaminu (od których nie był uwolniony) powtórzyć w terminie, wyznaczonym przez Komisję Egzaminacyjną na podstawie uchwały Kompletu Egzaminacyjnego, nie wcześniej jednak, jak po upływie pół roku. Komisja Egzaminacyjna, reprobując kandydata, może z góry uwolnić go — w razie powtórnego zgłoszenia się do egzaminu przed tą samą Komisją — od tych części egzaminu, które uzna za odbyte zupełnie pomyślnie przy egzaminie poprzednim. W razie zgłoszenia się przed inną Komisją kandydat musi powtórzyć cały egzamin.

§ 31. Zgłaszając się do egzaminu powtórnego, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 32. Kandydat, który zdał pomyślny egzamin z rysunku, jako przedmiotu nauczania, otrzymuje świadectwo z tego egzaminu według przepisanego wzoru.

Zakres wymagań przy egzaminie.

§ 33. **Rysunek z modelu.**

Kandydat ma wykazać dostateczną biegłość w trafnem odtwarzaniu charakteru modelu z uwzględnieniem oświetlenia.

§ 34. **Malowanie.**

Obok trafnego odtwarzania przedmiotu kandydat winien wykazać umiejętność posługiwania się farbami oraz dać dowód właściwego poczucia koloru.

§ 35. **Modelowanie.**

Kandydat winien wykonać w glinie — z modelu lub pamięci — nieskomplikowaną formę przestrzenną.

§ 36. **Kompozycja.**

Kandydat winien umieć skomponować i zaprojektować formę z zakresu jednej z następujących technik (przez siebie wybranej): tkactwa,

ceramiki, stolarstwa, techniki metalowej, lub technik związanych z książką (traktowanych jako całość) i wykazać umiejętność realizowania tego projektu, t. j. dostateczną sprawność techniczną. Winien również orjentować się we wszystkich innych podstawowych materjałach i technikach, oraz okazać odpowiednią sprawność w dekoracji i komponowaniu wnętrz.

§ 37. **Kreślenie i perspektywa.**

Kandydat winien wykazać wystarczającą do projektowania sprawność 1-o w kreśleniu, 2-o w rysowaniu perspektywicznem.

§ 28. **Anatomja.**

Kandydat winien wykazać znajomość kośćca i mięśni, Specjalną uwagę zwracać należy na te czynności grup mięśniowych i poszczególnych mięśni, które decydują o formach ciała.

§ 39. **Przegląd sztuki.**

Kandydat winien wykazać znajomość głównych cech wielkich epok w sztuce i z przedstawionych fotografij dzieł sztuki odczytać styl, względnie epokę i kraj, ewentualnie autora. Winien także rozumieć genezę i ewolucję zasadniczych przejawów i kierunków sztuki plastycznej. Należy przytem położyć nacisk na sztukę polską z uwzględnieniem polskiej sztuki ludowej i polskiego przemysłu artystycznego.

§ 40. **Dydaktyka.**

Rozwój historyczny nauki rysunku wogóle, ze szczególnem uwzględnieniem metod. które miały w ewolucji tej doniosłe znaczenie. Zasady i kierunki nowoczesnej dydaktyki rysunku.

Przepisy, odnoszące się do organizacji studjów i egzaminów z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Przepisy ogólne.

§ 1. Kandydaci na nauczycieli śpiewu i muzyki w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich odbywają studja w Państwowych Konserwatorjach Muzycznych lub w prywatnem Konserwatorjum Towarzystwa Muzycznego we Lwowie.

§ 2. Celem studjów, odbywanych przez kandydatów na nauczycieli muzyki i śpiewu w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, jest:

a) dokładne opanowanie teoretycznej wiedzy muzycznej w zakresie potrzebnym do wykonywania zawodu;
b) techniczne opanowanie gry fortepianowej lub skrzypcowej oraz praktyczne opanowanie impostacji i emisji głosu;
c) rozwinięcie zdolności organizowania i prowadzenia chórów szkolnych, ludowych i amatorskich.

§ 3. Studja powyższe trwają conajmniej lat 3 i winny obejmować niżej wymienione przedmioty w wymiarze czasu, jaki ustalą zarządy wspomnianych wyżej szkół, po wzajemnem porozumieniu się ze sobą.

Przedmiotami temi są:

a) zasady muzyki,
b) harmonja,
c) wiadomości z nauki o kontrapunkcie,
d) nauka o formach muzycznych,
e) historja muzyki z estyką, ilustrowana audycjami, ze szczególnem uwzględnieniem polskiej (także ludowej),

f) literatura chóralna, głównie polska (w zastosowaniu do nauki szkolnej),
g) zasady emisji głosu i solfeż (kurs całkowity),
h) ćwiczenia w czytaniu a vista partytury chóralnej (w kluczu G i F),
i) fortepian albo skrzypce wraz z wiadomościami teoretycznemi o obranym instrumencie oraz śpiew (w zakresie określonym w § 41),
j) ogólna znajomość instrum. orkiestrowych (instrumentologja),
k) ćwiczenia w elementarnem komponowaniu (dostosowywaniu memelodji własnej do danego tekstu),
l) dydaktyka przedmiotu z ćwiczeniami w tworzeniu i prowadzeniu chóru wielogłosowego.

§ 4. Szczegółowe programy studjów układają szkoły, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P. Szkoły winny w swych programach studjów i regulaminach uwzględnić wynikające z § 2 i § 3 potrzeby kandydatów na nauczycieli muzyki i śpiewu w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

§ 5. Po odbyciu studjów, określonych w § 1 i § 3, kandydat może przystąpić do egzaminu końcowego z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Pomyślne zdanie tego egzaminu jest dowodem skutecznego odbycia studjów. Świadectwo z tego egzaminu nie jest dyplomem na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, lecz tylko warunkiem dopuszczenia do właściwego egzaminu nauczycielskiego, ustanowionego osobnem rozporządzeniem.

§ 6. Celem dopuszczenia do egzaminu końcowego kandydat musi udowodnić świadectwem, że zdał egzamin dojrzałości w zakresie gimnazjum lub seminarjum nauczycielskiego. Wyjątkowo Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej może uznać za wystarczający warunek ukończenia 6-ciu klas gimnazjalnych lub pełnej szkoły średniej, im równoważnej. Kandydat musi również przedstawić świadectwa z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów i ćwiczeń praktycznych, objętych programem studjum (§ 3) na dowód, że brał udział z pomyślnym wynikiem w przepisanych ćwiczeniach i wykładach. Program obowiązkowych egzaminów rocznych oraz wymiar obowiązkowych ćwiczeń układa szkoła, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P.

Egzaminy roczne odbywają się w obecności wykładającego przedmiot oraz przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej.

§ 7. Świadectwa z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów (§ 6) uwalniają kandydata przy egzaminie końcowym od egzaminu ustnego z tych przedmiotów (§ 25).

§ 8. Kandydatowi, który odbywał studja częściowo w innym zakładzie (poza wymienionemi w § 1), może zaliczyć studja Komisja Egzaminacyjna, o ile chodzi o 1 semestr, zaś Minister W. R. i O. P. — na wniosek Komisji Egzaminacyjnej — o ile chodzi o więcej semestrów. Takiego kandydata Komisja Egzaminacyjna może również zwolnić od odnośnych części egzaminu ustnego na podstawie świadectw innych uczelni, na zasadzie których zaliczono mu studja.

§ 9. Eksternów dopuszcza do egzaminu końcowego Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej. Warunkiem dopuszczenia jest co najmniej egzamin dojrzałości z gimnazjum lub seminarjum nauczy-

cielskiego; wyjątkowo Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej może dopuścić do egzaminu eksterna, który ukończył 6 klas gimnazjum lub pełną szkołę średnią im równoważną. W odniesieniu do eksternów, którzy ukończyli uczelnię muzyczną zagraniczną, Komisja może wystąpić do Ministra W. R. i O. P. z wnioskiem o nostryfikację dyplomu zagranicznego, ewentualnie z wnioskiem o przeprowadzenie egzaminu uzupełniającego.

Komisja dla egzaminów końcowych.

§ 10. Przy każdej ze szkół, wymienionych w § 1, ustanawia się Komisję Egzaminacyjną dla odbywania egzaminów końcowych z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Komisja ta nosi nazwę: Państwowa Komisja Egzaminacyjna przy .... dla egzaminów z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania.

Komisje urzędują i egzaminują w języku polskim.

§ 11. Członków Komisji Egzaminacyjnej mianuje na przeciąg lat trzech Minister W. R. i O. P. na wniosek dyrekcji danej uczelni. Przewodniczy Komisji — w zastępstwie dyrektora szkoły — jeden z profesorów, mianowany na to stanowisko przez Ministra W. R. i O. P., na przeciąg lat trzech, na wniosek Rady Pedagogicznej danej uczelni. W razie choroby lub nieobecności przewodniczącego przewodniczy wyznaczony przezeń członek Komisji. Minister W. R. i O. P. może delegować do Komisji swego przedstawiciela, który ma prawo być obecnym na wszystkich egzaminach i posiedzeniach, nie ma jednak prawa głosowania.

§ 12. Przewodniczący Komisji kieruje pracami Komisji, prowadzi korespondencję urzędową i kieruje biurem Komisji, w którem są przechowywane jej akta. Akta Komisji dzielą się na ogólne oraz osobiste każdego kandydata, przystępującego do egzaminu.

§ 13. Sesje egzaminacyjne odbywają się corocznie w dwóch terminach, które wyznacza przewodniczący Komisji i podaje do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P.

Przebieg egzaminu końcowego.

§ 14. Kandydat wnosi na piśmie podanie do Komisji Egzaminacyjnej o dopuszczenie go do egzaminu, dołączając życiorys, dokumenty osobiste i opłatę w wysokości, ustanowionej przez Ministerstwo W. R. i O. P. Wśród dokumentów osobistych należy przedłożyć metrykę urodzenia, fotografję i świadectwa odbytych studjów.

Eksterni, którzy nie ukończyli bezpośrednio przed zgłoszeniem się do egzaminu szkoły państwowej lub prywatnej, uznanej przez Państwo, winni nadto przedłożyć dowód tożsamości osoby z fotografją, oraz urzędowe świadectwo moralności.

§ 15. O dopuszczeniu do egzaminu oraz zastosowaniu ewentualnych zwolnień w myśl § 7 rozstrzyga Komisja Egzaminacyjna. Od jej orzeczenia co do dopuszczenia wolno odwołać się do Ministerstwa, które rozstrzyga ostatecznie.

§ 16. Dla każdego kandydata wyznacza przewodniczący Komisji z pośród członków Komisji Egzaminacyjnej Komplet Egzaminujący, złożony z egzaminatorów przedmiotów, wchodzących w skład egzaminu, także i tych, od zdawania których kandydat jest zwolniony. Przewodniczącym Kompletu jest przewodniczący Komisji lub jego zastępca.

§ 17. Egzamin z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, składa się z następujących części:

a) egzaminu piśmiennego pod nadzorem,
b) egzaminu praktycznego ze sprawności artystyczno-technicznej,
c) egzaminu ustnego.

Wszystkie części egzaminu muszą być zdane w tym zakładzie, w którym kandydat egzamin rozpoczął, i w porządku wyżej oznaczonym.

§ 18. Egzamin piśmienny pod nadzorem składa się z 4 wypracowań, a mianowicie:

1) dyktanda solfeżowego,
2) wypracowania z harmonji, obejmującego 2 zadania:
   a) harmonizowanie melodji,
   b) zadanie modulacyjne,
3) skomponowania i dostosowania melodji rytmicznie urozmaiconej do danego tekstu,
4) wypracowania z zakresu form muzycznych.

Wypracowania 1—4 mają stwierdzić, że kandydat posiada w zakresie zadanego tematu wystarczającą sprawność, opartą na potrzebnych wiadomościach; wypracowanie 4 ma nadto stwierdzić, że kandydat umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrazić.

§ 19. Egzamin piśmienny odbywa się pod ścisłym nadzorem. Przy wypracowaniach wolno używać tylko środków pomocniczych, wskazanych przez Komisję. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w tym terminie.

§ 20. Czas trwania egzaminów piśmiennych:

a) solfeż (dyktando) — ½ godziny,
b) wypracowania z harmonji — razem 4 godziny,
c) skomponowanie i dostosowanie melodji do tekstu — 2 godziny,
d) wypracowanie z nauki o formach muzycznych — 3 godziny.

§ 21. O wyniku każdego wypracowania piśmiennego rozstrzyga zdanie członka Kompletu Egzaminującego, wyznaczonego w tym celu przez przewodniczącego. W razie zupełnie ujemnego wyniku któregokolwiek z wypracowań Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 22. Egzamin praktyczny i teoretyczny muszą się odbyć w całości w tym samym okresie egzaminacyjnym, co egzamin piśmienny.

§ 23. Egzamin praktyczny obejmuje:

a) solfeż (odczytanie i odśpiewanie),
b) produkcję w zakresie śpiewu solowego celem wykazania opanowania prawideł emisji głosu,
c) grę na fortepianie lub skrzypcach,
d) umiejętność kierowania chórem wielogłosowym.

Egzamin nie może trwać dłużej niż 1½ godziny.

§ 24. O wyniku każdej części egzaminu praktycznego rozstrzyga Komplet Egzaminujący na wniosek egzaminatora. W razie zupełnie ujemnego wyniku którejkolwiek części egzaminu praktycznego Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 25. W egzaminie ustnym biorą udział pod przewodnictwem przewodniczącego co najmniej dwaj członkowie Kompletu Egzaminującego, wy-

znaczeni przez przewodniczącego. Egzamin ustny obejmuje następujące przedmioty: a) zasady muzyki, b) zasady harmonji, c) wiadomości z nauki o kontrapunkcie, d) wiadomości z nauki o formach muzycznych, e) wiadomości teoretyczne o obranym instrumencie, f) historję muzyki, g) literaturę chóralną (szczególnie polską), h) dydaktykę.

Egzamin ustny nie może trwać dłużej niż 2 godziny.

§ 26. O wyniku każdej części egzaminu ustnego rozstrzygają na wniosek egzaminatora członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni do egzaminu ustnego (§ 25).

§ 27. Po ukończeniu egzaminu ustnego Komplet Egzaminujący rozstrzyga o ostatecznym wyniku egzaminu na podstawie wyników egzaminu piśmiennego, praktycznego i ustnego. Wynik ten — o ile jest dodatni — oznacza się jako „dobry" lub „bardzo dobry".

§ 28. Wszystkie decyzje Kompletu Egzaminującego zapadają większością głosów jego członków.

§ 29. Wynik egzaminu, traktowanego jako całość, ogłasza się kandydatowi ustnie zaraz po egzaminie ustnym.

§ 30. Jeżeli ostateczny wynik egzaminu jest ujemny, kandydat może wszystkie części egzaminu (od których nie był zwolniony) powtórzyć w terminie, wyznaczonym przez Komisję na podstawie uchwały Kompletu Egzaminującego, nie wcześniej jednak, jak po upływie pół roku. Komisja Egzaminacyjna, reprobując kandydata po egzaminie ustnym, może zgóry uwolnić go — w razie powtórnego zgłoszenia się do egzaminu przed tą samą Komisją — od tych części egzaminu, które uzna za odbyte zupełnie pomyślnie przy egzaminie poprzednim. W razie zgłoszenia się przed inną Komisją kandydat musi powtórzyć cały egzamin.

§ 31. Zgłaszając się do egzaminu powtórnego, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 32. Kandydat, który zdał pomyślnie egzamin z muzyki i śpiewu, jako przedmiotu nauczania otrzymuje świadectwo z tego egzaminu według przepisanego wzoru.

Zakres wymagań.

§ 33. **Zasady muzyki.**

Dokładna znajomość elementarnych zasad muzyki.

§ 34. **Harmonja.**

Od kandydata wymaga się gruntownej znajomości harmonji. Bardzo ważne tu jest poczucie i zrozumienie trzech funkcyj harmonicznych zasadniczych, ich znaczenia i wzajemnego ustosunkowania. Każdy kandydat musi nadto grać biegle kadencje akordami konsonansowemi w zakresie jednej tonacji, a także modulacje przynajmniej do niedalekich tonacyj. Musi też umieć wykonać łatwiejsze zadanie z zakresu harmonizowania gam, prostych melodyj i z zakresu modulacji (na fortepianie oraz piśmiennie).

§ 35. **Wiadomości z nauki o kontrapunkcie.**

Określenie dokładne różnicy między stylem harmonicznym a kontrapunktycznym (homofonja, polifonja) przez wyjaśnienie ich istoty, zasad, celów. Teoretyczne i przykładami poparte wyjaśnienia, odnoszące się do imitacji kanonów i fugi. Określenie pochodzenia fugi, przyczem pożądana jest znajomość i analiza form imitacyjnych (np. motetu i madrygału).

§ 36. **Nauka o formach muzycznych.**

Kandydat winien opisać i wskazać przykłady na różne rodzaje zdań i okresów muzycznych, form pieśni, tańców, ronda i sonaty, oraz posiadać ogólne wiadomości o muzyce operowej, oratoryjnej, kameralnej i symfonicznej.

§ 37. **Wiadomości teoretyczne o instrumencie.**

Znajomość budowy organu głosu i warunków emisji głosowej, dalej znajomość budowy obranego instrumentu (fortepianu lub skrzypiec) oraz ogólna znajomość instrumentów orkiestrowych.

§ 38. **Historja muzyki.**

Potrzebna jest ogólna znajomość historji muzyki i szczegółowa muzyki polskiej, przyczem niekonieczne jest wymaganie dat szczegółowych; kandydatowi powinny jednak być znane granice i duch epok muzycznych, oraz charakter twórczości wybitnych kompozytorów. Kandydat winien umieć określić je na zasadzie odegranego mu lub odśpiewanego w tym celu utworu lub jego części; winien również wykazać znajomość większych dzieł muzycznych (oper), ze szczególnem uwzględnieniem dzieł kompozytorów polskich.

§ 39. **Literatura chóralna.**

Gruntowna znajomość jak największego zasobu pieśni popularnych i ludowych, zwłaszcza o charakterze pogodnym i związanych z życiem, oraz dostępnych do wykonania w szkole utworów, zwłaszcza polskich (na cztery głosy mieszane, trzy głosy męskie lub żeńskie, dwa głosy oraz zespoły orkiestrowe) z zakresu muzyki pisanej do tekstów treści patrjotycznej i religijnej, jakoteż z zakresu muzyki, ilustrującej poezję, zdarzenia historyczne i t. p.

§ 40. **Solfeż.**

Kandydat winien wykazać gruntowną znajomość solfeżu przez odczytanie i prawidłowe odśpiewanie z nut a vista trudniejszego okresu muzycznego, oraz napisanie co najmniej 2 głosowego dyktanda. Brać trzeba przytem pod uwagę dokładne trafianie interwałów głosem i subtelne poczucie rytmiki. Znajomość systemu Dalcroze'a jest pożądana, lecz nieobowiązująca.

§ 41. **Śpiew solowy.**

Wymagana jest sprawność w odśpiewaniu a vista nieznanej kandydatowi, a przez egzaminatora wybranej pieśni średniej trudności, przyczem sprawność tę oceniać należy z punktu widzenia celu egzaminu.

§ 42. **Fortepian.**

1) dla wszystkich:

a) należyte odczytanie i odegranie a vista partytury chóralnej,
b) należyte akompanjowanie śpiewu i nut oraz umiejętność dostosowania akompanjamentu do śpiewu (średniej trudności).

2) dla wybierających skrzypce:

pewna wprawa w odegraniu a vista łatwiejszego utworu fortepianowego (np. jednej z łatwiejszych Haydnowskich lub Mozartowskich sonat).

§ 43. **Fortepian lub skrzypce.**

(dla obierających specjalnie jeden z tych instrumentów).

a) pewność w odegraniu a vista niezbyt trudnego utworu i pewna możność transponowania go,

b) pewność w odegraniu utworów trudniejszych, przez kandydata przestudjowanych.

§ 44. **Komponowanie.**

Kandydat winien umieć skomponować prostą melodję do przedstawionego mu nieskomplikowanego rytmicznie tekstu.

§ 45. **Dydaktyka.**

Rozwój historyczny nauki muzyki i śpiewu wogóle, ze szczególnem uwzględnieniem metod, które miały w ewolucji tej doniosłe znaczenie. Zasady i kierunki nowoczesnej dydaktyki śpiewu i muzyki. Umiejętność prowadzenia nauki tego przedmiotu wraz z umiejętnością organizowania chóru wielogłosowego i kierowania nim.

Przepisy, odnoszące się do organizacji studjów i egzaminów z robót ręcznych, jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Przepisy ogólne.

§ 1. Kandydaci na nauczycieli robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich odbywają studja w Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie. Warunkiem przyjęcia do Instytutu jest świadectwo dojrzałości z gimnazjum lub seminarjum nauczycielskiego.

§ 2. Celem studjów, odbywanych przez kandydatów na nauczycieli robót ręcznych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich jest:

a) opanowanie techniki najważniejszych gałęzi slöjdu—oraz w pewnej mierze techniki rysunkowej i malarskiej;
b) rozwinięcie zmysłu dla pięknych form;
c) rozwinięcie zdolności samodzielnego komponowania, projektowania i realizowania w zakresie poznanych działów slöjdu;
d) umiejętność zastosowania poznanych technik do wykonywania pomocy naukowych;
e) poznanie metod nauczania robót ręcznych.

§ 3. Studja powyższe trwają co najmniej lat 2 i winny obejmować następujące przedmioty:

Slöjd kartonowy i tekturowy z introligatorstwem; slöjd drzewny; slöjd szklarski; slöjd koszykarski; tkactwo, krój, szycie i haft (dla kobiet); wyrób pomocy naukowych; rysowanie i malowanie wraz z komponowaniem projektów; modelowanie; geometrja wykreślna i kreślenie techniczne; technologja mechaniczna (drzewa i metali); przegląd sztuki, zwłaszcza stosowanej; dydaktyka slöjdu.

§ 4. Szczegółowe programy studjów układa Instytut, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P.

§ 5. Po odbyciu studjów, określonych § 1 i § 3, kandydat może przystąpić do egzaminu końcowego z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Pomyślne zdanie tego egzaminu jest dowodem skutecznego odbycia studjów. Świadectwo z tego egzaminu nie jest dyplomem na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, lecz tylko warunkiem dopuszczenia do właściwego egzaminu nauczycielskiego, ustanowionego osobnem rozporządzeniem.

§ 6. Celem dopuszczenia do egzaminu końcowego kandydat musi udowodnić świadectwami z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów i ćwiczeń praktycznych, że brał udział z pomyślnym wynikiem w przepisanych ćwiczeniach i wykładach. Program obowiązkowych egzaminów rocznych oraz wymiar obowiązkowych ćwiczeń układa szkoła, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P. Egzaminy roczne odbywają się w obecności wykładającego przedmiot oraz przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej.

§ 7. Świadectwa z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów (§ 6) uwalniają kandydata przy egzaminie końcowym od egzaminu ustnego z tych przedmiotów (§ 25). Komisja Egzaminacyjna, a mianowicie Komplet Egzaminujący (§ 16), może również, po zbadaniu prac kandydata, wykonanych w czasie studjów, uwolnić go na wniosek odnośnych egzaminatorów całkowicie lub częściowo od egzaminu praktycznego (§ 23).

§ 8. Kandydatowi, który odbywał studja częściowo w innym zakładzie, może zaliczyć studja Komisja Egzaminacyjna, o ile chodzi o 1 semestr, zaś Minister W. R. i O. P. — na wniosek Komisji Egzaminacyjnej — o ile chodzi o więcej semestrów. Takiego kandydata Komisja Egzaminacyjna może również zwolnić od odnośnych części egzaminu ustnego i praktycznego na podstawie świadectw innych uczelni, na zasadzie których zaliczono mu studja.

§ 9. Eksternów dopuszcza do egzaminu końcowego Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej. Warunkiem dopuszczenia jest co najmniej egzamin dojrzałości z gimnazjum lub seminarjum nauczycielskiego. W odniesieniu do eksternów, którzy ukończyli uczelnię zagraniczną, Komisja może wystąpić do Ministra W. R. i O. P. z wnioskiem o nostryfikację dyplomu zagranicznego, ewentualnie z wnioskiem egzaminu uzupełniającego.

Komisja dla egzaminów końcowych.

§ 10. Przy Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie ustanawia się Komisję Egzaminacyjną dla odbywania egzaminów z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Komisja ta nosi nazwę: Komisja Egzaminacyjna przy Państwowym Instytucie Robót Ręcznych w Warszawie dla egzaminów z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania. Komisje urzędują i egzaminują w języku polskim.

§ 11. Członków Komisji Egzaminacyjnej mianuje Minister W. R. i O. P. na wniosek dyrektora Instytutu na przeciąg lat dwóch. Przewodniczy Komisji z urzędu dyrektor Instytutu albo — w razie jego choroby lub nieobecności — wyznaczony przezeń członek Komisji. Minister W. R. i O. P. może delegować do Komisji swego przedstawiciela, który ma prawo być obecnym na wszystkich egzaminach i posiedzeniach, nie ma jednak prawa głosowania.

§ 12. Przewodniczący Komisji kieruje pracami Komisji, prowadzi korespondencję urzędową i kieruje biurem Komisji, w którem są przechowywane jej akta. Akta Komisji dzielą się na ogólne oraz osobiste każdego kandydata, przystępującego do egzaminu końcowego.

§ 13. Sesje egzaminacyjne odbywają się corocznie w dwóch terminach, które wyznacza przewodniczący Komisji i podaje do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P.

Przebieg egzaminu końcowego.

§ 14. Kandydat wnosi na piśmie podanie do Komisji Egzaminacyjnej o dopuszczenie go do egzaminu, dołączając życiorys, dokumenty osobiste i opłatę w wysokości, którą ustali Ministerstwo W. R. i O. P. Wśród dokumentów osobistych należy przedłożyć metrykę urodzenia, fotografję i świadectwa odbytych studjów. Eksterni, którzy nie ukończyli bezpośrednio przed zgłoszeniem się do egzaminu szkoły państwowej lub szkoły prywatnej, uznanej przez Państwo, winni nadto przedłożyć dowód tożsamości osoby z fotografją, oraz urzędowe świadectwo moralności.

§ 15. O dopuszczeniu do egzaminu oraz o zastosowaniu ewentualnych zwolnień w myśl § 7 rozstrzyga Komisja Egzaminacyjna. Od jej orzeczenia co do dopuszczenia wolno odwołać się do Ministerstwa, które rozstrzyga ostatecznie.

§ 16. Dla każdego kandydata wyznacza przewodniczący Komisji z pośród członków Komisji Egzaminacyjnej Komplet Egzaminujący, złożony z egzaminatorów przedmiotów, wchodzących w skład egzaminu, także i tych, od zdawania których kandydat jest zwolniony. Przewodniczącym Kompletu jest przewodniczący Komisji lub jego zastępca.

§ 17. Egzamin z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich składa się z następujących części:

a) egzaminu piśmiennego pod nadzorem,
b) egzaminu praktycznego pod nadzorem ze sprawności technicznej,
c) ustnego.

Wszystkie części egzaminu muszą być zdane w porządku wyżej określonym.

§ 18. Egzamin piśmienny pod nadzorem składa się z jednego wypracowania z zakresu teorji lub dydaktyki slöjdu na jeden z trzech zadanych tematów. Wypracowanie ma stwierdzić, że kandydat posiada w zakresie obranego tematu wystarczające wiadomości, oraz że umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrazić.

§ 19. Egzamin piśmienny odbywa się pod ścisłym nadzorem. Przy wypracowaniach nie wolno używać żadnych środków pomocniczych. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w tym terminie.

§ 20. Czas przeznaczony na wypracowanie piśmienne nie może przekraczać 4 godzin.

§ 21. O wyniku wypracowania piśmiennego rozstrzyga zdanie członka Kompletu Egzaminującego, wyznaczonego w tym celu przez przewodniczącego.

§ 22. Egzamin praktyczny i ustny muszą się odbywać w całości w tym samym okresie egzaminacyjnym co egzamin piśmienny.

§ 23. Egzamin praktyczny obejmuje wypracowania w zakresie następujących przedmiotów:

a) rysowanie i malowanie,
b) modelowanie,
c) kreślenie techniczne,
d) kompozycja w zakresie techniki drzewnej lub metalowej,
e) slöjd kartonowy i tekturowy,
g) slöjd koszykarski,
h) slöjd metalowy albo (dla kobiet) krój, szycie, lub tkactwo,
i) wyrób pomocy naukowych.

Na wypracowania pod a) i d) przeznacza się po 10 godzin, na wypracowania pod b) i c) — po 4 godziny, na pozostałe — po 15 godzin.

§ 24. O wyniku każdej części egzaminu praktycznego rozstrzyga Komplet Egzaminujący na wniosek egzaminatora. W razie zupełnie ujemnego wyniku którejkolwiek części egzaminu praktycznego Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 25. W egzaminie ustnym biorą udział pod kierownictwem przewodniczącego co najmniej dwaj członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni przez przewodniczącego. Przedmiotem egzaminu jest technologja mechaniczna, przegląd sztuki i dydaktyka.

Egzamin ustny nie może trwać dłużej niż 1 godzinę.

§ 26. O wyniku każdej części egzaminu ustnego rozstrzygają na wniosek egzaminatora członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni do egzaminu ustnego (§ 25).

§ 27. Po ukończeniu egzaminu ustnego Komplet Egzaminujący rozstrzyga o ostatecznym wyniku egzaminu na podstawie wyników egzaminu piśmiennego, praktycznego i ustnego. Wynik ten — o ile jest dodatni — oznacza się jako „dobry" lub „bardzo dobry".

§ 28. Wszystkie decyzje Kompletu Egzaminującego zapadają większością głosów jego członków.

§ 29. Wynik egzaminu, traktowanego jako całość, ogłasza się kandydatowi ustnie zaraz po egzaminie ustnym.

§ 30. Jeżeli ostateczny wynik egzaminu jest ujemny, kandydat może wszystkie części egzaminu (od których nie był zwolniony) powtórzyć w terminie, wyznaczonym przez Komisję, na podstawie uchwały Kompletu Egzaminującego, nie wcześniej jednak, niż po upływie pół roku. Komisja Egzaminacyjna, reprobując kandydata po egzaminie ustnym, może zgóry uwolnić go — w razie powtórnego zgłoszenia się do egzaminu — od tych części egzaminu, które uzna za odbyte zupełnie pomyślnie przy egzaminie poprzednim.

§ 31. Zgłaszając się do egzaminu powtórnego, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 32. Kandydat, który zdał pomyślnie egzamin z robót ręcznych jako przedmiotu nauczania, otrzymuje świadectwo z tego egzaminu według przepisanego wzoru.

Zakres wymagań.

§ 33. **Rysunek i malowanie.** Kandydat winien wykazać biegłość w szkicowaniu z pamięci — kredą na tablicy lub ołówkiem i węglem na papierze — form przestrzennych (kształtów przyrody żywej i martwej), przy umiejętnem posługiwaniu się linją, światłocieniem i barwą w celu podkreślenia budowy, charakteru i ruchu obserwowanego modelu.

§ 34. **Modelowanie.** Kandydat winien wykazać dostateczną biegłość w następującym zakresie: modelowanie w glinie — z natury i z pamięci — przedmiotów z otoczenia (sprzęty, owoce, jarzyny, ptaki, zwierzęta), oraz komponowanie i modelowanie płaskich ornamentów i najprostszych form architektonicznych.

§ 35. **Kompozycja.** Kandydat winien umieć skomponować i zaprojektować formę z zakresu jednej z następujących technik: introligatorskiej, drzewnej, ceramicznej, metalowej; dla kandydatek obowiązują poza powyższemi techniki: krawiecka, hafciarska i tkacka. Nadto winien

wykazać umiejętność skomponowania i zastosowania ornamentu do figur geometrycznych oraz wykazać dostateczne zrozumienie materjału, z którego lub w którym ornament ma być wykonany.

§ 36. **Kreślenie techniczne.** Biegłe wykreślenie przy pomocy cyrkla, trójkąta i kierownicy — ołówkiem i tuszem — wielokątów foremnych, owalu, elipsy, paraboli, siatek zasadniczych brył geometrycznych, (sześcian, graniastosłup, ostrosłup, walec, stożek) oraz prostych ornamentów płaskich; nadto kreślenie w rzutach i przekrojach przedmiotów z otoczenia (ławka, szafka, stolik, piłka i t. p.) oraz elementów maszyn (łożyska, wentyle i t. p.).

§ 37. **Slöjd drzewny.** Kandydat powinien wykazać dokładną znajomość podstawowych zasad obrabiania i łączenia drzewa, jakiemi są: struganie nożykiem, cięcie podłużne i poprzeczne piłą, piłowanie tarnikiem i pilnikiem, struganie strugiem (heblem), wiercenie otworów świdrami i kolcami, wyrzynanie krzywych linij piłą krzywicą, żłóbienie dłótem, łączenie kilku kawałków drzewa zapomocą gwoździ i krętek (śrubek), łączenie drzewa na czopy i wczepy (cynki). Przytem powinien wykazać gruntowną znajomość systemu szwedzkiego lub duńskiego. Winien także wykazać znajomość slöjdu piłkowego. Kandydatki obowiązywać będą tylko te ćwiczenia, stosowne przy obrabianiu i łączeniu drzewa, które występują w pierwszych 12 modelach systemu szwedzkiego, oraz gruntowna znajomość slöjdu piłkowego i nożykowego.

§ 38. **Slöjd kartonowy i tekturowy.** Kandydat powinien wykazać biegłość w użyciu narzędzi, służących do wyrobu przedmiotów z kartonu i tektury, oraz gruntowną umiejętność dokładnego łączenia kartonu i tektury zapomocą zakładania, zszywania i sklejania, w szczególności także umiejętność zszywania i oprawiania książek różnej grubości.

§ 39. **Slöjd koszykarski.** Kandydat powinien wykazać umiejętność robienia koszyczków i koszyków z rafji, pedyku, wikliny i szuwaru.

§ 40. **Slöjd metalowy** (dla mężczyzn). Kandydat winien wykazać umiejętność cięcia, wyginania i łączenia drutu i blachy. Umiejętność tę kandydat wykaże podczas egzaminu, robiąc takie przedmioty jak decymetr sześcienny, litr, lampkę spirytusową, lejek, puszkę do listów i t. p. Kandydat winien również wykazać znajomość podstawowych zasad ślusarskiego obrabiania żelaza, robiąc podczas egzaminu takie przedmioty, jak cyrkiel żelazny, linję, węgielnicę, młotek i t. p.

§ 41. **Krój, szycie i tkactwo** (dla kobiet). Kandydatka winna wykazać gruntowną znajomość kroju i szycia dla dzieci i dorosłych, w szczególności winna dać dowód, że potrafi skrajać i uszyć: halkę dla dziewczynki, bieliznę dla niemowląt — z zastosowaniem mereżek, dziergania i ściegów ozdobnych, ewentualnie haftu — koszulę damską, majtki, staniczek, bluzkę angielską, spódnicę. Winna także wykazać umiejętność tkania na warsztacie ręcznym pasiastych wełniaków oraz kilimków o nieskomplikowanym rysunku.

§ 42. **Wyrób pomocy naukowych.** Kandydat winien umieć wykonać nieskomplikowany przyrząd lub model do nauki fizyki, geografji lub matematyki ze szkła, metalu, tektury, drzewa, gliny, plasteliny. Znajomość techniki szklarskiej: cięcia, wyginania i łączenia płytek i rurek szklanych, obcinania butelek, szlifowania szkła i t. p. ma być w każdym wypadku stwierdzona.

§ 43. **Technologja mechaniczna.** Kandydat winien wykazać ogólne wiadomości teoretyczne w zakresie następujących działów:

Suszenie i impregnowanie drzewa. Mechaniczne obrabianie drzewa (obrabiarki). Budowa i sposób użycia narzędzi szklarskich. Zaprawy i politury. Hutnictwo żelaza i stali. Odlewnictwo. Kuźnictwo. Walcownictwo. Mechaniczna obróbka metali (obrabiarki). Budowa i sposób użycia narzędzi, używanych w ślusarstwie.

§ 44. **Przegląd sztuki.** Kandydat winien wykazać ogólną znajomość ewolucji i głównych kierunków sztuk plastycznych i na wyświetlonych przezroczach lub fotografjach umieć odczytać styl, względnie epokę dzieła, ze szczególnem uwzględnieniem sztuki polskiej, także ludowej, oraz wytworów polskiego przemysłu artystycznego.

§ 45. **Dydaktyka.** Kandydat powinien umieć uzasadnić wartość pedagogiczną robót ręcznych w wychowaniu fizycznem i umysłowem młodzieży. Powinien wykazać znajomość stosowanych u nas i zagranicą systemów slöjdu i umieć wykazać ich dodatnie i ujemne strony. Powinien znać choć w krótkim zarysie historję rozwoju slöjdu u nas i zagranicą.

Powinien także wykazać dokładną znajomość obowiązujących w naszem szkolnictwie programów robót ręcznych.

Przepisy, odnoszące się do organizacji studjów i egzaminów z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich.

Przepisy ogólne.

§ 1. Kandydaci na nauczycieli ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich kształcą się na uniwersyteckich „Studjach Wychowania Fizycznego", lub w „Państwowych Instytutach Wychowania Fizycznego". Porządek studjów i egzaminów w uniwersyteckich „Studjach Wychowania Fizycznego" określa osobne rozporządzenie. Na studja w „Państwowych Instytutach Wychowania Fizycznego" przyjmuje się tylko osoby, posiadające egzamin dojrzałości ze szkoły średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiego.

§ 2. Celem studjów, odbywanych w „Państwowych Instytutach Wychowania Fizycznego" przez kandydatów na nauczycieli ćwiczeń cielesnych w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, jest:

a) zdobycie naukowych podstaw wychowania fizycznego;
b) zdobycie osobistego usprawnienia fizycznego, wdrożenie się do uprawiania sportów, wycieczek i t. p.;
c) zdobycie umiejętności prowadzenia ćwiczeń cielesnych i kierowania wychowaniem fizycznem w szkole;
d) wyrobienie się na krzewiciela i w potrzebie na kierownika bujnego i zdrowego życia fizycznego w społeczeństwie; poznanie środków do podniesienia poziomu tego życia.

§ 3. Studja powyższe trwają lat 2 i winny obejmować następujące przedmioty:

a) działy z fizyki i chemji niezbędne do zrozumienia naukowych podstaw wychowania fizycznego; ćwiczenia praktyczne z tych działów;
b) zarys anatomji człowieka ze szczególnem uwzględnieniem aparatu ruchowego;
c) zarys fizjologji ze szczególnem uwzględnieniem fizjologicznych podstaw ćwiczeń cielesnych; odpowiednie ćwiczenia;
d) higjena osobnicza, publiczna i szkolna, wraz z zasadami antropometrji; odpowiednie ćwiczenia;

e) dzieje wychowania fizycznego i jego współczesna organizacja;
f) teorja wychowania fizycznego;
g) zarys psychologji ćwiczeń cielesnych;
h) systematyka i mętodyka ćwiczeń cielesnych;
i) ćwiczenia gimnastyczne i lekkoatletyczne; zabawy i gry ruchowe, sporty, turystyka, obozowanie;
j) harcerstwo;
k) ogólne zasady ratownictwa, gimnastyki leczniczej i masażu z ćwiczeniami praktycznemi.

§ 4. Szczegółowe programy studjów układają uczelnie po wzajemnem porozumieniu się, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P. Programy te w odniesieniu do sportów i turystyki winny być tak ułożone, a organizacja studjum w Instytucie tak przeprowadzona, aby każdy student w czasie swych studjów nauczył się dobrze pływać, opanował dobrze przynajmniej trzy z następujących sportów: wiosłowanie, narciarstwo, ślizgawkę, jedną ze sportowych gier w piłkę, oraz wciągnął się należycie do turystyki i obozowania. Jeśli Instytut nie rozporządza odpowiedniemi urządzeniami, uczestnicy winni postarać się o nabycie odpowiedniego usprawnienia poza Instytutem.

§ 5. Po odbyciu studjów w Państwowym Instytucie Wychowania Fizycznego, określonych § 3, kandydat może przystąpić do egzaminu końcowego z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Pomyślne zdanie tego egzaminu jest dowodem skutecznego odbycia studjów. Świadectwo z tego egzaminu nie jest dyplomem na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, lecz tylko warunkiem dopuszczenia do właściwego egzaminu nauczycielskiego, ustanowionego osobnem rozporządzeniem.

§ 6. Celem dopuszczenia do egzaminu końcowego kandydat musi udowodnić świadectwami z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów, oraz świadectwami ćwiczeń praktycznych, że brał udział z pomyślnym wynikiem w przepisanych ćwiczeniach i wykładach. Program obowiązkowych egzaminów rocznych oraz wymiar obowiązkowych ćwiczeń układają uczelnie po wzajemnem porozumieniu się, a zatwierdza Ministerstwo W. R. i O. P.

Egzaminy roczne odbywają się w obecności wykładającego przedmiot oraz przewodniczącego Komisji Egzaminacyjnej.

§ 7. Świadectwa z egzaminów rocznych z poszczególnych przedmiotów (§ 6) uwalniają kandydata przy egzaminie końcowym od egzaminu ustnego (§ 25) z tych przedmiotów. Komisja Egzaminacyjna, a mianowicie Komplet Egzaminujący (§ 16), może na wniosek odnośnych egzaminatorów, uwolnić go również od części egzaminu praktycznego, wymienionej w § 23 lit. a).

§ 8. Kandydatowi, który odbywał studja częściowo w innym zakładzie (poza określonemi w § 1) może zaliczyć studja Komisja Egzaminacyjna, o ile chodzi o 1 semestr względnie 2 trymestry, zaś Minister W. R. i O. P. — na wniosek Komisji Egzaminacyjnej — o ile chodzi o więcej semestrów (trymestrów). Takiego kandydata Komisja Egzaminacyjna może również zwolnić od odnośnych części egzaminu ustnego i praktycznego na podstawie świadectw innych uczelni, na zasadzie których zaliczono mu studja.

§ 9. Eksternów dopuszcza do egzaminu końcowego Minister W. R. i O. P. na wniosek Komisji Egzaminacyjnej. Warunkiem dopuszczenia jest co najmniej egzamin dojrzałości gimnazjum lub seminarjum nauczycielskiego. W odniesieniu do eksternów, którzy ukończyli uczelnię zagraniczną, Komisja może wystąpić do Ministra z wnioskiem o nostryfikację dyplomu zagranicznego, ewentualnie z wnioskiem o przeprowadzenie egzaminu uzupełniającego.

Komisja dla egzaminów końcowych.

§ 10. Przy każdym państwowym Instytucie Wychowania Fizycznego istnieje Komisja Egzaminacyjna dla odbywania egzaminów z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich. Komisja ta nosi nazwę: Państwowa Komisja Egzaminacyjna przy . . . . . . dla egzaminów z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania. Komisje urzędują i egzaminują w języku polskim.

§ 11. Członków Komisji Egzaminacyjnej mianuje na przeciąg lat dwóch Minister W. R. i O. P. na wniosek dyrekcji Instytutu. Przewodniczy Komisji dyrektor Instytutu, lub jeden z profesorów mianowany na to stanowisko przez Ministra W. R. i O. P. na przeciąg lat dwóch na wniosek dyrekcji Instytutu. W razie choroby lub nieobecności przewodniczącego przewodniczy wyznaczony przezeń członek Komisji. Minister W. R. i O. P. może delegować do Komisji swego przedstawiciela, który ma prawo być obecnym na wszystkich egzaminach i posiedzeniach, nie ma jednak prawa głosowania.

§ 12. Przewodniczący Komisji kieruje pracami Komisji, prowadzi korespondencję urzędową i kieruje biurem Komisji, w którem są przechowywane jej akta. Akta Komisji dzielą się na ogólne oraz osobiste każdego kandydata, przystępującego do egzaminu końcowego.

§ 13. Sesje egzaminacyjne odbywają się corocznie w dwóch terminach, które wyznacza przewodniczący Komisji i podaje do wiadomości Ministerstwa W. R. i O. P.

Przebieg egzaminu końcowego.

§ 14. Kandydat wnosi na piśmie podanie do Komisji Egzaminacyjnej o dopuszczenie go do egzaminu, dołączając życiorys, dokumenty osobiste i opłatę w wysokości, ustanowionej przez Ministerstwo W. R. i O. P. Wśród dokumentów osobistych należy przedłożyć metrykę urodzenia, fotografję i świadectwa odbytych studjów. Eksterni, którzy nie ukończyli bezpośrednio przed zgłoszeniem się do egzaminu szkoły państwowej lub prywatnej, uznanej przez Państwo, winni nadto przedłożyć świadectwo tożsamości osoby z fotografją oraz urzędowe świadectwo moralności.

§ 15. O dopuszczeniu do egzaminu oraz zastosowaniu ewentualnych zwolnień (§ 7) rozstrzyga Komisja Egzaminacyjna. Od jej orzeczenia co do dopuszczenia do egzaminu wolno odwołać się do Ministerstwa W. R. i O. P., które rozstrzyga ostatecznie.

§ 16. Dla każdego kandydata wyznacza przewodniczący Komisji z pośród członków Komisji Egzaminacyjnej „Komplet Egzaminujący", złożony z egzaminatorów przedmiotów, wchodzących w skład egzaminu także i tych, od zdawania których kandydat jest zwolniony. Przewodniczącym Kompletu jest przewodniczący Komisji lub jego zastępca.

§ 17. Egzamin z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich składa się z następujących części:

a) egzaminu piśmiennego pod nadzorem,
b) egzaminu praktycznego z osobistej sprawności fizycznej oraz umiejętności metodycznego prowadzenia ćwiczeń,
c) egzaminu ustnego.

Wszystkie części egzaminu muszą być zdane w tym zakładzie, w którym kandydat egzamin rozpoczął, oraz w porządku wyżej zaznaczonym.

§ 18. Egzamin piśmienny pod nadzorem składa się z jednego wypracowania z dziedziny teorji wychowania fizycznego, na jeden z trzech zadanych tematów. Wypracowanie ma stwierdzić, że kandydat posiada w zakresie obranego tematu wystarczające wiadomości, oraz że umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrazić.

§ 19. Egzamin piśmienny odbywa się pod ścisłym nadzorem. Przy wypracowaniach nie wolno używać żadnych środków pomocniczych. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w tym terminie.

§ 20. Na wypracowanie piśmienne przeznacza się 4 godziny.

§ 21. O wyniku wypracowania piśmiennego decyduje zdanie członka Kompletu Egzaminującego, wyznaczonego w tym celu przez przewodniczącego.

§ 22. Egzamin praktyczny i ustny muszą się odbyć w całości w tym samym okresie egzaminacyjnym, co egzamin piśmienny.

§ 23. Egzamin praktyczny obejmuje:

a) usprawnienie osobiste w zakresie ćwiczeń cielesnych,
b) umiejętność metodycznego prowadzenia ćwiczeń cielesnych (gimnastyki, gier i sportów).

Usprawnienie osobiste w dziedzinach wyszczególnionych w § 4 stwierdzone być może — zależnie od uznania Komisji — egzaminem, lub świadectwami, wystawionemi kandydatowi przez instytucje, które Komplet Egzaminujący uzna za miarodajne.

§ 24. O wyniku każdej części egzaminu praktycznego rozstrzyga Komplet Egzaminujący na wniosek egzaminatora. W razie ujemnego wyniku którejkolwiek części egzaminu praktycznego Komplet Egzaminujący może reprobować kandydata bez odbycia z nim dalszych stadjów egzaminu.

§ 25. Egzamin ustny obejmuje przedmioty wymienione w §§ od 33-go do 42-go włącznie. W egzaminie ustnym biorą udział pod przewodnictwem przewodniczącego co najmniej dwaj członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni przez przewodniczącego. Czas trwania egzaminu ustnego nie może być dłuższy niż 1½ godziny.

§ 26. O wyniku każdej części egzaminu ustnego rozstrzygają na wniosek egzaminatora członkowie Kompletu Egzaminującego, wyznaczeni do egzaminu ustnego.

§ 27. Po ukończeniu egzaminu ustnego Komplet Egzaminujący rozstrzyga o ostatecznym wyniku egzaminu na podstawie wyników egzaminu piśmiennego, praktycznego i ustnego. Komplet Egzaminujący nie może uznać ostatecznego wyniku egzaminu za pomyślny, jeśli kandydat przy egzaminie ustnym otrzymał ocenę niedostateczną z więcej niż jednego przedmiotu, przyczem wypracowanie piśmienne liczy się jak egza-

min ustny z jednego przedmiotu. Wynik, o ile jest dodatni, oznacza się jako „dobry" lub „bardzo dobry".

§ 28. Wszystkie decyzje Kompletu Egzaminującego zapadają większością głosów jego członków.

§ 29. Wynik egzaminu, traktowanego jako całość, ogłasza się kandydatowi ustnie zaraz po egzaminie ustnym.

§ 30. Jeżeli ostateczny wynik egzaminu jest ujemny, kandydat może wszystkie części egzaminu, od których zdawania nie był zwolniony, powtórzyć w terminie, wyznaczonym przez Komisję na podstawie uchwały Kompletu Egzaminującego, nie wcześniej jednak, jak po upływie pół roku. Komisja Egzaminacyjna, reprobując kandydata po egzaminie ustnym, może zgóry uwolnić go — w razie powtórnego zgłoszenia się do egzaminu przed tą samą Komisją — od tych części egzaminu, które uzna za odbyte zupełnie pomyślnie przy egzaminie poprzednim. W razie zgłoszenia się przed inną Komisją kandydat musi powtórzyć cały egzamin.

§ 31. Zgłaszając się do egzaminu powtórnego, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 32. Kandydat, który zdał pomyślnie egzamin z ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu nauczania, otrzymuje świadectwo z tego egzaminu według przepisanego wzoru.

Zakres wymagań.

§ 33. **Fizyka i chemja.** Znajomość działów określonych w § 3 pod lit. a).

§ 34. **Anatomja człowieka.** Elementarne wiadomości z embrjologji i histologji. Kościec, stawy, wiązadła, mięśnie. Wiadomości z mechaniki ruchów: mechanizm i stopień swobody ruchów poszczególnych stawów, mięśni i grup mięśniowych. Zasadnicze wiadomości o budowie narządów wewnętrznych.

§ 35. **Fizjologja.** Znajomość fizjologji w zakresie wskazanym w § 3 lit. c).

§ 36. **Higjena.** Higjena osobnicza, publiczna i szkolna z uwzględnieniem zasadniczych wiadomości z bakterjologji. Higjena ćwiczeń cielesnych, sportów i wycieczek. Zasady antropometrji i jej zastosowania w higjenie wychowania fizycznego.

§ 37. **Dzieje wychowania fizycznego.** Zarys dziejów wychowania fizycznego, oraz przegląd krytyczny współczesnych usiłowań, prac i organizacyj na polu wychowania i kultury życia fizycznego; piśmiennictwo w tej dziedzinie.

§ 38. **Teorja wychowania fizycznego.** Wpływ ruchu na rozwój organizmu; anatomo-fizjologiczne podstawy oraz wartość fizjologiczna i praktyczna poszczególnych form ćwiczeń cielesnych; anatomo-fizjologiczne odrębności wieku dziecięcego i młodzieńczego; patologja pracy mięśniowej: indywidualizacja ćwiczeń cielesnych stosownie do płci, wieku i sił ćwiczącego; teorja zaprawiania zmęczania itp. Zasadnicze podstawy psychologiczne ćwiczeń cielesnych (sportów).

§ 39. **Systematyka i metodyka (dydaktyka) ćwiczeń cielesnych.** Systematyka i metodyka ćwiczeń gimnastycznych, lekkoatletycznych, zabaw i gier ruchowych, sportów. Szczegółowy rozbiór systemów gimnastycznych, ze szczególnem uwzględnieniem systemu Linga, rozkazownictwo, sale, przyrządy gimnastyczne i sportowe boiska.

§ 40. **Usprawnienie osobiste.** Prawidłowe wykonywanie ćwiczeń gimnastycznych i lekkoatletycznych, zabaw i gier ruchowych, dobre opanowanie sztuki pływania oraz trzech z pośród wymienionych w § 4 sportów.

§ 41. **Umiejętność prowadzenia ćwiczeń cielesnych z młodzieżą.** Umiejętność prowadzenia ćwiczeń, układanie wzorów lekcyjnych i programów sportowych w zastosowaniu do warunków miejscowych, sił, płci i wieku ćwiczących. Metodyka harcerstwa.

§ 42. **Zasady ratownictwa, gimnastyki leczniczej i masażu.** Zasady ratownictwa i umiejętność praktycznego ich stosowania ze szczególnem uwzględnieniem wypadków, zdarzających się przy ćwiczeniach cielesnych; najogólniejsze zasady gimnastyki leczniczej i masażu.

III. Dyplomy, uprawniające do zdawania egzaminu nauczycielskiego.

1) W myśl rozporządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 19 lutego 1927 r. [1]) dyplomy Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie oraz dyplomy z ukończenia wydziałów rolniczych i leśnych jednego z polskich uniwersytetów, względnie jednej z polskich szkół politechnicznych, uznane zostały za równoważne stopniom naukowym, względnie świadectwom, których uzyskanie stanowi warunek dopuszczenia do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich.

2) Dyplomy Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Lubelskiego w Lublinie [2]) uzyskane po zdaniu egzaminów w zakresie jednej z następujących grup egzaminacyjnych: 1) filozoficznej, 2) filologji klasycznej, 3) historycznej, 4) polonistycznej, uznane są za równoważne stopniom naukowym, względnie świadectwom, wymienionym w punkcie d § 1 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 października 1924 r. w sprawie egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, jako warunek dopuszczenia do egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich.

Egzaminy w zakresie poszczególnych grup egzaminacyjnych, o jakich mowa wyżej, odbywają się przed komisjami egzaminacyjnemi, powołanemi przy Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Lubelskiego. Skład komisyj zatwierdza Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Programy tych egzaminów obejmują materjał naukowy, określony rozporządzeniami Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w sprawie programu studjów i egzaminów na stopień magistra w zakresie następujących przedmiotów: 1) nauk filozoficznych, 2) filologji klasycznej, 3) historji i 4) filologji polskiej.

C. Kwalifikacje zawodowe, jakie dają złożone egzaminy.

Po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich, określonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 października 1924 r. [3]) magister filozofji otrzymuje kwalifikacje zawodowe do nauczania następujących przedmiotów w szko-

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 6, poz. 78.
[2]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1927 r. Nr. 10, poz. 158.
[3]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 185.

łach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich, a mianowicie:

1) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji polskiej —

a) do nauczania języka polskiego jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej i fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1 A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z dziejów starożytnych, średniowiecznych, nowożytnych i nowoczesnych, przewidziane programem magisterjum z historji (§ 1 A. 2. 3. 4.), — do nauczania historji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

2) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji słowiańskiej —

a) do nauczania jednego z języków słowiańskich (ruskiego, białoruskiego, rosyjskiego), jako przedmiotu głównego i języka polskiego, jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej i fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1 A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

3) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji klasycznej —

a) do nauczania filologji klasycznej (języka łacińskiego, greckiego i kultury klasycznej) jako przedmiotu głównego oraz historji starożytnej jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej współczesnej polszczyzny, z podstawowych wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji, oraz z historji literatury polskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji polskiej (§ 1 A. 1. 3. 4.), — do nauczania języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.) oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej i fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1. A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1. A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z dziejów starożytnych, średniowiecznych, nowożytnych i nowoczesnych, przewidziane programem magisterjum z historji (§ 1 A. 2. 3. 4.), — do nauczania historji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

4) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji francuskiej —

a) do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej współczesnej polszczyzny, z podstawowych wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji, oraz z historji literatury polskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji polskiej (§ 1 A. 1. 3. 4.), — do nauczania języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej i fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1 A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psy-

chologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

5) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji angielskiej —

a) do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej współczesnej polszczyzny, z podstawowych wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji, oraz z historji literatury polskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji polskiej (§ 1 A. 1. 3. 4.), — do nauczania języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej, fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1. A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego, o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

6) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie filologji niemieckiej —

a) do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej współczesnej polszczyzny, z podstawowych wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji, oraz z historji literatury polskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji polskiej (§ 1 A. 1. 3. 4.), — do nauczania języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1 A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

7) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie historji —

a) do nauczania historji, jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z ekonomji i geografji ekonomicznej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 B. d. 9. 10), — do nauczania nauki o Polsce współczesnej jako przedmiotu głównego; o ile zdał

egzaminy z geologji, geografji ogólnej i geografji regjonalnej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 A. 1. 6. 7.), — do nauczania geografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej współczesnej polszczyzny, z podstawowych wiadomości z historycznej gramatyki języka polskiego i dialektologji, oraz z historji literatury polskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji polskiej (§ 1 A. 1. 3. 4.), — do nauczania języka polskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka francuskiego i z historji literatury francuskiej, przewidziane programem magisterjum z filologji francuskiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka francuskiego w słowie i w piśmie — do nauczania języka francuskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej i fonetyki niemieckiej i z zarysu ogólnych dziejów literatury niemieckiej, przewidziane programem magisterjum z filologji niemieckiej (§ 1 A. 1. 3.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka niemieckiego w słowie i w piśmie — do nauczania języka niemieckiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z gramatyki opisowej języka angielskiego i z zarysu dziejów angielskich, przewidziane programem magisterjum z filologji angielskiej (§ 1 A. 1. 2.), oraz o ile przy egzaminie państwowym na nauczyciela szkół średnich wykaże się znajomością języka angielskiego w słowie i w piśmie, — do nauczania języka angielskiego jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz bądź z etyki, bądź z estetyki, bądź z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

8) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie geografji —

a) do nauczania geografji, geologji z mineralogją i kosmografji jako przedmiotów głównych;

b) o ile zdał egzaminy z ekonomji i geografji ekonomicznej, przewidziane programem jego magisterjum (§ 1. B. d. 9. 10.) — do nauczania nauki o Polsce współczesnej jako przedmiotu głównego; o ile zdał egzaminy z botaniki, zoologji i biologji ogólnej, przewidziane programem magisterjum z biologji ogólnej (§ 1 A. 4. 5. 6.), — do nauczania przyrodoznawstwa (botaniki, zoologji, biologji ogólnej) jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

9) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie matematyki —

a) do nauczania matematyki jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzamin z jednego z działów fizyki teoretycznej, przewidziany programem jego magisterjum (§ 1. C.), i egzamin z chemji dla przyrodników, przewidziany magisterjum z botaniki lub zoologji (§ 1. 3.), — do nauczania fizyki z chemją jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzamin z astronomji ogólnej, przewidziany programem jego magisterjum (§ 1. C.), — do nauczania kosmografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z logiki matematycznej i teorji mnogości, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

10) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie fizyki —

a) do nauczania fizyki jako przedmiotu głównego i matematyki jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z chemji organicznej, nieorganicznej i fizycznej, przewidziane programem magisterjum z krystalografji, mineralogji i petrografji (§ 1 A. 3.), — do nauczania chemji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z botaniki i zoologji, przewidziane programem magisterjum z biologji ogólnej (§ 1 A. 4. 5.), — do nauczania przyrodoznawstwa (botaniki, zoologji) jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z logiki matematycznej i teorji mnogości, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

11) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie chemji—

a) do nauczania chemji jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z mechaniki teoretycznej, fizyki doświadczalnej i fizyki teoretycznej, przewidziane programem magisterjum z fizyki (§ 1. 3. 5. 6.), — do nauczania fizyki jako przedmiotu głównego; o ile zdał egzaminy z botaniki, zoologji, biologji ogólnej i zasad geologji, przewidziane programem magisterjum z biologji ogólnej (§ 1 A. 4. 5. 6. B. a. 8), — do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu głównego i geologji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z logiki matematycznej i teorji mnogości, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

12) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie botaniki —

a) do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu głównego i geologji jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z geografji ogólnej i geografji regjonalnej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 A. 6. 7.), — do nauczania geografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

13) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie zoologji wraz z anatomją porównawczą —

a) do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu głównego i geologji jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z geografji ogólnej i geografji regjonalnej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 A. 6. 7.), — do nauczania geografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

14) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie biologji ogólnej —

a) do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzamin z zasad geologji, przewidziany programem jego magisterjum (§ 1 B. a. 8.), i mineralogji (C. 2.), — do nauczania geologji z mineralogją jako przedmiotu głównego; o ile zdał egzamin z zasad geologji, przewidziany jego magisterjum, oraz egzaminy z geografji ogólnej i regjonalnej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 A. 6. 7.) — do nauczania geografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

15) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie krystalografji, mineralogji i petrografji —

a) do nauczania geologji z mineralogją jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy, przewidziane programem jego magisterjum z grupy mineralogiczno-chemicznej (§ 1 B. b.), — do nauczania chemji jako przedmiotu głównego; o ile zdał egzaminy z botaniki, zoologji i biologji ogólnej, przewidziane programem magisterjum z biologji ogólnej (§ 1. A. 4. 5. 6.), — do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z geografji ogólnej i geografji regjonalnej, przewidziane programem magisterjum z geografji (§ 1 A. 6. 7.), — do nauczania geografji jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz z psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych (§ 1 A. 2. 3. B. 4.), — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

16) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie nauk filozoficznych —

a) do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu głównego;

b) o ile zdał egzaminy z przedmiotów pedagogicznych, przewidziane programem magisterjum z pedagogiki (§ 1 A. 4. 5. 6. B), — do nauczania przedmiotów pedagogicznych jako przedmiotu głównego; do nauczania zaś jako przedmiotu dodatkowego języka polskiego, jednego z języków słowiańskich, filologji klasycznej, matematyki, lub przyrodoznawstwa, o ile zdał egzaminy, objęte grupą A programu odnośnych magisterjów, przyczem — o ile chodzi o przyrodoznawstwo — wchodzi w rachubę grupa A. programu magisterjum z biologji ogólnej.

17) Magister filozofji, który uzyskał ten stopień w zakresie pedagogiki, — do nauczania pedagogiki i propedeutyki filozofji jako przedmiotów głównych.

18) Magister wychowania fizycznego otrzymuje po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje:

a) do nauczania ćwiczeń cielesnych i higjeny jako przedmiotów głównych i somatologji jako przedmiotu dodatkowego;

b) o ile zdał egzaminy z botaniki, zasad zoologji, biologji ogólnej i zasad nauk filozoficznych, przewidziane magisterjum z biologji, — do nauczania przyrodoznawstwa (nauk biologicznych) jako przedmiotu dodatkowego; o ile zdał egzaminy z logiki i metodologji ogólnej, z psychologji ogólnej oraz psychologji eksperymentalnej, przewidziane programem magisterjum z nauk filozoficznych, — do nauczania propedeutyki filozofji jako przedmiotu dodatkowego.

Osoby, posiadające świadectwo egzaminu końcowego z rysunku, określonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia

Publicznego z dnia 7 października 1924 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 180) otrzymują po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania rysunku jako przedmiotu głównego.

Osoby, posiadające świadectwo egzaminu końcowego z muzyki i śpiewu, określonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 7 października 1924 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 181) otrzymują po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania muzyki i śpiewu jako przedmiotu głównego.

Osoby, posiadające świadectwo egzaminu końcowego z robót ręcznych, określonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 7 października 1924 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 182) otrzymują po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania robót ręcznych jako przedmiotu głównego.

Osoby, posiadające świadectwo egzaminu końcowego z ćwiczeń cielesnych, określonego rozporządzeniem Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 7 października 1924 r. (Dz. Urz. M. W. R. i O. P. Nr. 18, poz. 183) otrzymują po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania ćwiczeń cielesnych jako przedmiotu głównego.

Inżynier - chemik otrzymuje po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania chemji jako przedmiotu głównego oraz fizyki jako przedmiotu dodatkowego;

inżynier elektrotechnik otrzymuje po zdaniu wymienionego egzaminu kwalifikacje do nauczania fizyki jako przedmiotu głównego oraz chemji i matematyki jako przedmiotów dodatkowych.

Osoby, posiadające dyplom Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie lub dyplom z ukończenia wydziału rolniczego lub leśnego lub rolniczo-leśnego w jednym z polskich uniwersytetów, względnie jednej z polskich szkół politechnicznych, otrzymują po zdaniu egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich kwalifikacje do nauczania przyrodoznawstwa jako przedmiotu głównego.

D. Egzaminy uproszczone.

Przewidziane w art. 7 ustawy o kwalifikacjach zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich egzaminy uproszczone unormowane zostały rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 czerwca 1923 r. [1]). Brzmi ono, jak następuje:

Postanowienia ogólne.

§ 1. Ustanawia się na czas do końca roku szkolnego 1930/31 uproszczone egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich według następujących przepisów:

§ 2. Do egzaminu uproszczonego mogą być dopuszczeni przed końcem roku szkolnego 1930/31 [2]) nauczyciele szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, czynni przed dniem 1 stycznia

---

[1]) Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1923 r. Nr. 13, poz. 108.

[2]) według art. 1 ustawy z dnia 12 stycznia 1929 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1929 r. Nr. 3, poz. 26).

1923 r., którzy a) mają skończoną szkołę średnią ogólnokształcącą lub seminarjum nauczycielskie, b) przed dniem 1 stycznia 1923 r. ukończyli 25 lat życia oraz c) przed tąż datą odbyli 3 lata szkolnej praktyki nauczycielskiej, uznanej przez Ministra W. R. i O. P. za zadowalającą, w wymiarze co najmniej 14 godzin tygodniowo, z czego co najmniej 2 lata w szkole średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiem, jako też nauczyciele czynni w szkołach średnich ogólnokształcących, seminarjach nauczycielskich lub szkołach powszechnych przed dniem 1 stycznia 1923 r., którzy czynią zadość warunkom, wymienionym pod a) i b), a nadto przed upływem 1928 r. wykażą się co najmniej 3-letnią praktyką nauczycielską szkolną, z czego co najmniej dwa lata w szkole średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiem w wymiarze przynajmniej 14 godzin tygodniowo, jeśli Minister W. R. i O. P. tę ich praktykę uzna za wybitną. W wyjątkowych wypadkach może Minister W. R. i O. P. dopuścić do egzaminu uproszczonego kandydata, nie spełniającego jednego z dwóch pierwszych warunków. Minister W. R. i O. P. może również absolwentom Państwowego Instytutu Nauczycielskiego lub Państwowego Studjum Pedagogicznego zaliczyć jako lata praktyki nauczycielskiej w szkole średniej ogólnokształcącej okres studjów, odbytych w tych instytucjach, oraz przedłużyć termin odbycia praktyki przed dniem 1 stycznia 1923 r. do końca 1924 r. osobom narodowości polskiej, pochodzącym z b. zaboru pruskiego lub b. zaboru rosyjskiego (z wyjątkiem b. Królestwa Kongresowego), które przed dniem 15 września 1924 r. pracowały w szkolnictwie polskiem na tych obszarach, dalej repatrjantom oraz osobom, które, służąc w wojsku w czasie wojny, nie mogły przed tymże terminem odbyć przepisanej praktyki szkolnej [1]).

§ 3. Podanie o dopuszczenie do egzaminu nauczyciel czynny wnosi drogą służbową przez dyrekcję szkoły do właściwego Kuratorjum Okręgu Szkolnego, które przesyła je Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego; każda inna osoba wnosi podanie wprost do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W podaniu należy wymienić:

1) język wykładowy, w jakim kandydat chce nauczać; 2) przedmiot, z którego ewentualnie przedmioty, z których egzamin zamierza zdawać; 3) dane, dotyczące specjalnego przygotowania kandydata, a mogące być uwzględnionemi przy egzaminie piśmiennym (lektura, działy nauki i t. d.), w myśl programu wymagań z poszczególnych przedmiotów, (§ 22); 4) Komisję Egzaminacyjną, przed którą kandydat chce zdawać egzamin; nadto należy dołączyć: fotografję, metrykę urodzenia, dowód obywatelstwa polskiego, świadectwa ukończenia szkoły średniej ogólnokształcącej lub seminarjum nauczycielskiego, świadectwo odbytej praktyki szkolnej, wystawione przez właściwe dyrekcje, oraz tablicę osobową według przepisanego wzoru. Mogą być również dołączone świadectwa ze studjów w wyższym zakładzie naukowym, oraz kollokwjów odbytych na kursach dokształcających. Dokumenty winny być dołączone w oryginałach lub przepisowo zalegalizowanych kopjach; w wyjątkowych wypadkach, np. zaginięcia lub zniszczenia aktu i niemożności uzyskania urzędowego duplikatu, zastąpić go wolno poświadczeniami co najmniej dwóch wiarogodnych świadków, stwierdzającemi wszystkie potrzebne dane; przyjęcie takich poświadczeń za wystarczające zależeć będzie od uznania Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

---

[1]) w brzmieniu art. 7 ustawy z dnia 16 lipca 1924 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1924 r. Nr. 18, poz. 178).

§ 4. O dopuszczeniu do egzaminu rozstrzyga Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 5. Wraz z decyzją o dopuszczeniu Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przesyła dokumenty osobiste dopuszczonego kandydata Komisji Egzaminacyjnej, która zwraca je kandydatowi po odbyciu egzaminu lub po odstąpieniu przezeń od egzaminu.

§ 6. Przed przystąpieniem do egzaminu składa kandydat w Komisji Egzaminacyjnej opłatę egzaminacyjną w wysokości oznaczonej przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Komisje egzaminacyjne.

§ 7. Uproszczone egzaminy państwowe na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich odbywają się przed państwowemi Komisjami egzaminacyjnemi dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich, działającemi na podstawie § 22 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 stycznia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 256). Egzaminatorowie, działający przy egzaminach uproszczonych, tworzą pod przewodnictwem prezesa Komisji — osobny oddział Komisji. Członków oddziału wyznacza Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z prezesem Komisji z pośród jej członków. W razie potrzeby mianuje Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z prezesem Komisji egzaminatorów dla egzaminów uproszczonych także z poza grona członków Komisji.

§ 8. W egzaminie biorą udział pod przewodnictwem prezesa Komisji lub jego zastępcy dwaj egzaminatorowie. Te trzy osoby stanowią podkomisję do danego przedmiotu. Prezes Komisji może w razie potrzeby powołać do podkomisji jeszcze trzeciego egzaminatora. Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego może delegować do każdej podkomisji swojego przedstawiciela, nie mającego prawa egzaminowania, ni głosowania.

Przedmioty i przebieg egzaminu.

§ 9. Kandydat może zgłosić się do egzaminu uproszczonego z jednego lub kilku z pośród następujących przedmiotów:

1) język polski,
2) język łaciński,
3) język grecki,
4) język francuski,
5) język angielski,
6) język niemiecki,
7) jeden z języków słowiańskich,
8) historja,
9) geografja z geologją,
10) matematyka,
11) fizyka,
12) chemja z mineralogją,
13) nauki biologiczne,
14) propedeutyka filozofji,
15) rysunki,
16) śpiew i muzyka,
17) wychowanie fizyczne,
18) roboty ręczne,
19) pedagogika.

§ 10. Egzamin dzieli się na dwie części:

a) egzamin piśmienny,

b) egzamin ustny, który prócz części teoretycznej może — w granicach, wskazanych programem wymagań z poszczególnych przedmiotów (§ 22) — obejmować część praktyczną, polegającą na wykonaniu zadanej pracy, lub ćwiczenia praktycznego (w laboratorjum, pracowni, sali gimnastycznej i t. p.).

§ 11. Egzamin piśmienny ma stwierdzić, iż kandydat w zakresie zadanego tematu posiada wystarczające wiadomości, że potrafi je samodzielnie zastosować przy opracowaniu tematu, oraz, że umie swe myśli jasno, ściśle i poprawnie wyrażać.

§ 12. Egzamin piśmienny odbywa się pod ścisłym nadzorem i obejmuje jeden temat, wybrany przez kandydata z pośród dwóch przedstawionych mu przez Komisję. Na opracowanie tematu przeznacza się 5 godzin. Wymiar czasu, przeznaczony na pracę, czy ćwiczenie praktyczne, stanowiące część egzaminu ustnego (zobacz § 10), nie może również przekraczać powyższej normy. Przy wypracowaniu piśmiennem, względnie praktycznem zadaniu, wolno używać tylko środków pomocniczych, wskazanych przez Komisję. Przekroczenie tego zakazu pociąga za sobą usunięcie kandydata od zdawania egzaminu w danym terminie.

§ 13. O dopuszczeniu do egzaminu ustnego decyduje podkomisja danego przedmiotu na podstawie wyniku egzaminu piśmiennego.

§ 14. Egzamin ustny musi się odbyć w tym samym okresie egzaminacyjnym i przed tą samą Komisją, co egzamin piśmienny.

§ 15. Przy egzaminie ustnym kandydat winien — prócz znajomości przedmiotu egzaminu — wykazać także znajomość zasad dydaktyki tego przedmiotu, oraz że potrafi go udzielać w języku, który obrał za język wykładowy.

§ 16. Kandydaci, którzy nie ukończyli polskiej szkoły średniej, winni nietylko wykazać, że władają poprawnie językiem polskim, ale nadto zdać osobny egzamin z podstawowych wiadomości z literatury, historji i geografji polskiej, traktowanych razem jako jeden przedmiot egzaminacyjny. Komisja może jednak w poszczególnych wypadkach zwolnić kandydata z tego egzaminu.

§ 17. Egzamin ustny teoretyczny z jednego przedmiotu trwa najwyżej godzinę.

§ 18. Z przebiegu egzaminu prowadzi się protokół, który podpisuje przewodniczący i egzaminatorowie. Decyzja, przy której uwzględnia się wyniki zarówno egzaminu piśmiennego, jak i ustnego, zapada w każdej podkomisji większością głosów. W razie równości głosów, rozstrzyga głos przewodniczącego.

§ 19. Decyzję (wynik) ogłasza się kandydatowi zaraz po egzaminie.

§ 20. W razie ujemnego wyniku egzaminu, kandydat może zgłosić się ponownie do egzaminu nie wcześniej, niż po upływie czasu, przez Komisję wyznaczonego, a w każdym razie przed upływem okresu, ustanowionego w § 1 niniejszego rozporządzenia. Jeżeli ujemny wynik dotyczy tylko wiadomości, wymienionych w § 16, powtórny egzamin obejmuje tylko zakres tych wiadomości.

§ 21. Zgłaszając się do ponownego egzaminu, kandydat winien wnieść ponownie przepisaną opłatę.

§ 22. Program wymagań z poszczególnych przedmiotów przy egzaminie uproszczonym ustali osobne rozporządzenie.

§ 23. W przypadkach, w których niniejsze rozporządzenie nie daje rozstrzygnięcia, należy stosować odpowiednie postanowienia regulaminu, obowiązującego przy normalnych egzaminach państwowych na nauczycieli szkół średnich.

Świadectwa z egzaminu.

§ 24. Kandydat, który zdał pomyślnie uproszczony egzamin państwowy, otrzymuje od Komisji dyplom na nauczyciela szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, w zakresie wymienionych w nim przedmiotów.

§ 25. Dyplom składa się z czterech części:

Część pierwsza zawiera imię i nazwisko kandydata, miejsce, dzień, miesiąc i rok urodzenia, wyznanie, ogólne dane, dotyczące studjów średnich i wyższych, datę i liczbę decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, którą kandydat został dopuszczony do egzaminu uproszczonego, oraz powołanie się na art. 7 ustawy z dnia 26 września 1922 r., dotyczącej kwalifikacyj zawodowych do nauczania w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich państwowych i prywatnych.

Część druga zawiera temat wypracowania pismiennego, ewentualnej pracy praktycznej oraz główne tematy egzaminu ustnego — osobno naukowe, osobno dydaktyczne — przyczem wynik każdej z tych trzech, względnie czterech części egzaminu winien być oceniony jednym ze stopni: bardzo dobrze, dobrze, dostatecznie.

Część trzecia zawiera ocenę władania przez kandydata językiem polskim oraz ewentualnie wyniki egzaminu z podstawowych wiadomości z literatury, historji i geografji Polski (§ 16).

Część czwarta zawiera orzeczenie, stwierdzające, że kandydat (imię i nazwisko) posiada kwalifikacje do nauczania (wymienić przedmiot) w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich z językiem wykładowym (wymienić język).

Świadectwo winno być podpisane przez prezesa Komisji lub jego zastępcę, tudzież przez dwóch przynajmniej egzaminatorów i opatrzone pieczęcią urzędową Komisji.

Świadectwo nosi datę dnia, w którym egzamin został ukończony.

PROGRAM

WYMAGAŃ PRZY UPROSZCZONYCH EGZAMINACH PAŃSTWOWYCH NA NAUCZYCIELI SZKÓŁ ŚREDNICH OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH I SEMINARJÓW NAUCZYCIELSKICH *).

JĘZYK POLSKI.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy, wybrane z uwzględnieniem tego działu literatury polskiej, który sam wskaże w swojem podaniu.

II. Egzamin ustny.

A. Nauka o języku.

1. Dokładna znajomość gramatyki opisowo-psychologicznej języka współczesnego (głosownia wraz z fizjologją dźwięków języka polskiego, słowotwórstwo, fleksja i składnia, znaczenie wyrazów).

*) ustalony rozporządzeniem Min. W. R. i O. P. z 28/8 1923 r. L. 2461/23.

2. Podstawowe wiadomości z gramatyki historycznej języka polskiego.

3. Umiejętność czytania i objaśniania tekstów staropolskich.

4. Elementy języka starocerkiewnego bez uwzględnienia stosunków pozasłowiańskich.

B. Literatura.

1. Umiejętność analizowania i objaśniania przedłożonego tekstu literackiego (lub jego części).

2. Dokładna znajomość poniżej wskazanych dzieł autorów polskich.

3. Znajomość najważniejszych arcydzieł obcych według poniżej podanej listy.

4. Znajomość historji literatury polskiej w zakresie opracowań, niżej wymienionych.

5. Podstawowe wiadomości z zakresu poetyki i stylistyki polskiej.

6. Znajomość najważniejszych zjawisk z dziedziny kultury polskiej.

C. Dydaktyka.

Należyte orjentowanie się w głównych problemach dydaktyki języka i literatury ojczystej, znajomość programów Ministerstwa.

Ad A.

D z i e ł a p o m o c n i c z e.

Szober St. Gramatyka języka polskiego (większa, wydanie drugie), lub

Gramatyka polska (wyd. zbiorowe Akad. Um.).

Nitsch K. Rozbiór językowy „Ojczenasza". Kraków 1921.

Nitsch K. Mowa ludu polskiego. Kraków 1911.

A. Kryński i Z. M. Kryński. Zabytki języka staropolskiego (kilka głównych zabytków). Warszawa 1916 lub choćby Psałterz Puławski wyd. Słoński.

Łoś J. Pochodzenie polskiego języka literackiego (Język polski III).

Brückner A. Cywilizacja i język. Warszawa 1901.

Łoś J. Gramatyka języka starosłowiańskiego. 1922 lub

Lehr-Spławiński. Zarys gramatyki starocerkiewno-słowiańskiej. Poznań 1923.

J. Baudouin de Courtenay. „O zadaniach językoznawstwa" i „O ogólnych przyczynach zmian językowych". (Prace filologiczne t. III, oraz Szkice językoznawcze, Warszawa 1904).

Bradzo pożądana jest znajomość czasopisma: „Język polski", obfitującego w artykuły z różnych dziedzin gramatyki i słownictwa polskiego.

Ad B.

L e k t u r a.

(ad B2).

Wszystkie utwory i wyjątki zawarte w „Historji literatury niepodległej Polski" I. Chrzanowskiego, a poza tem:

Rej. Żywot człowieka poczciwego (przynajmniej w znaczniejszych wyimkach).

Kochanowski. Odprawa posłów greckich, Treny.

Skarga. Kazania sejmowe.

Potocki. Wiersze wybrane (wyd. „Bibljoteki Narodowej").

Pasek. Pamiętniki.

Krasicki. Monachomachja, Myszeis, satyry, bajki. Przypadki Doświadczyńskiego, Pan Podstoli, cz. I.

Zabłocki. Sarmatyzm.

Niemcewicz. Powrót posła, oraz wyjątki według „Stu lat myśli polskiej".

Woronicz. Wyjątki według „Stu lat myśli polskiej".

Feliński. Barbara Radziwiłłówna.

Brodziński. O klasyczności i romantyczności. Wiesław.

Mickiewicz. Wszystkie dzieła.

Słowacki. Arab, Mnich, Jan Bielecki, Marja Stuart, Godzina myśli, Lambro, Kordjan, w Szwajcarji, Anhelli, Ojciec Zadżumionych, Balladyna, Grób Agamemnona, Lilla Weneda, Horsztyński, Mazepa, Beniowski, Złota Czaszka, Książę Niezłomny, Ksiądz Marek, Genezis z ducha, Do autora trzech psalmów, Rozmowa z matką Makryną, rapsod I Króla Ducha, ważniejsze z drobnych utworów lirycznych.

Krasiński. Nieboska komedja, Irydjon, Przedświt, Psalmy przyszłości, Resurrecturis.

Malczewski. Marja.

Zaleski. Wybór poezyj według wyd. „Bibljoteki narodowej".

Goszczyński. Zamek kaniowski, Król zamczyska.

Fredro. Pan Geldhab, Zemsta, Śluby panieńskie, Dożywocie, Pan Jowialski.

Rzewuski. Listopad.

Korzeniowski. Karpaccy górale, Mnich, Żydzi, Kollokacja, Spekulant.

Kraszewski. Stara baśń i jedna z powieści obyczajowych.

Pol. Część I Pieśni Janusza, Mohort.

Ujejski. Maraton, Skargi Jeremiego.

Syrokomla. Urodzony Jan Dęboróg.

Lenartowicz. Zachwycenie i kilka drobnych utworów.

Asnyk. Wybór poezyj.

Konopnicka. Wybór poezyj i nowel.

Sienkiewicz. Trylogja, Krzyżacy, Quo Vadis, Bez dogmatu, Rodzina Połanieckich, najważniejsze nowele, W pustyni i w puszczy.

Prus. Lalka, Placówka, Faraon, najważniejsze nowele.

Orzeszkowa. Nad Niemnem, Meir Ezofowicz, Cham.

Dygasiński. Gody życia.

Reymont. Chłopi.

Żeromski. Ludzie bezdomni, Popioły, Wierna rzeka.

Wyspiański. Warszawianka, Wesele, Wyzwolenie, Klątwa, Bolesław Śmiały, Kazimierz Wielki, Legjon, Noc listopadowa.

Wybór poezyj Kasprowicza, Tetmajera i t. d.

(ad B3).

Homer. Iljada i Odyssea (przynajmniej w najważniejszych wyjątkach).

Sofokles. Antygona.

Dante. Boska Komedja (wyjątki z „Piekła").

Szekspir. Makbet, Juljusz Cezar, Król Lear, Hamlet, Sen nocy letniej.

Corneille. Cyd.

Racine. Fedra, Atalja.

Chateaubriand. René.
Molière. Mizantrop, Skąpiec.
Byron. Giaur, Manfred.
Goethe. Cierpienia Wertera, Herman i Dorota, Faust część I.

Dzieła pomocnicze.

(ad B4).

a) podręczniki Chrzanowskiego i Komarnickiego,
b) dzieła (do wyboru):
α) Chmielowski. Historja literatury polskiej.
β) Brückner. Historja literatury polskiej.
γ) Encyklopedja polska t. XX — XXI (Dzieje literatury pięknej w Polsce);
c) monografje:
Kallenbach. Adam Mickiewicz.
Małecki. Juljusz Słowacki. }
Kleiner. J. Słowacki. } do wyboru.
Kleiner. Z. Krasiński. }
Tarnowski. Z. Krasiński. } do wyboru.
Chrzanowski. O komedjach Fredry.
Wojciechowski K. H. Sienkiewicz.
Siedlecki. Wyspiański.

(ad B5).

Wóycicki K. Stylistyka i rytmika polska.
Wóycicki K. Ćwiczenia porównawcze z dziedziny poetyki, albo
Komarnicki. Stylistyka.

(ad B6).

Łoziński. Życie polskie.
Chlebowski. Rozwój kultury polskiej.
Jeden z podręczników Nauki o Polsce współczesnej.

Ad C.

Dzieła pomocnicze.

Wóycicki K. Rozbiór literacki w szkole.

Szober. Zasady nauczania języka polskiego w zakresie szkoły powszechnej i gimnazjum niższego (Warszawa 1921. Książnica Polska).

Wskazówki metodyczne do programu języka polskiego w gimnazjum wyższem i niższem (wyd. Ministerstwa W. R. i O. P.).

JĘZYK ŁACIŃSKI.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat pisze wypracowanie, składające się z dwóch części, z których jedna polegać będzie na spolszczeniu fragmentu z autora łacińskiego, druga na tłumaczeniu z języka polskiego na łacinę.

II. Egzamin ustny.

A.

1 Znaczna biegłość w tłumaczeniu tekstów łacińskich na język polski, oraz z języka polskiego na łacinę.

2. Znajomość zasobów leksykalnych języka łacińskiego, oparta na etymologji (słoworód), synonimice i semazjologji.

B.

1. Dokładna znajomość gramatyki języka łacińskiego (głosownia, słowotwórstwo, fleksja i składnia), przyczem wymagane jest genetyczne uzasadnienie głównych zjawisk językowych. Zasadnicze wiadomości z prozodji i metryki.

2. Znajomość mitologji greckiej i rzymskiej; gruntowna znajomość dziejów Grecji i Rzymu starożytnego ze szczególnem uwzględnieniem ustroju prawno-społecznego, głównych zjawisk w rozwoju sztuki plastycznej, głównych etapów filozoficznej myśli greckiej i wogóle kultury grecko-rzymskiej.

3. Oparta na dostatecznem oczytaniu w autorach starożytnych, zwłaszcza czytanych w szkole, znajomość głównych okresów literatury greckiej (Homer, wiek V i VI) i rzymskiej (wiek złoty i Tacyt) według poniżej podanego kanonu lektury.

4. Znajomość przemożnych wpływów cywilizacji greckiej i rzymskiej na późniejsze okresy kultury europejskiej, zwłaszcza polskiej.

5. Z języka greckiego kandydat powinien posiadać przynajmniej znajomość pisma greckiego, oraz najelementarniejszą znajomość fleksji.

C.

Znajomość głównych zasad dydaktyki nauki filologji klasycznej oparta na przestudjowaniu przynajmniej jednego z dzieł o metodyce i dydaktyce języków klasycznych; znajomość programów szkolnych (Ministerstwa W. R. i O. P.).

Lektura.

Kanon lektury, określający nieodzowne minimum:

a) greckiej (w polskiem tłumaczeniu): Homer (Iljada i Odysea); Herodot (przynajmniej 1 z ksiąg opisujących wojny perskie); Ksenofont (Anabasis — 3 księgi i wybór z Memorabilij); Plato (przynajmniej 4 dialogi, w tem obowiązkowo Gorgias); Demostenes (3 Filipiki lub jedna z większych mów, np. „O wieńcu"); Ajschylos (Oresteja); Sofokles (3 tragedje); Eurypides (3 tragedje).

b) łacińskiej (w oryginale): Nepos, Cezar, Cycero (kilka mów, jedna księga de officiis, orator, lub I księga de oratore, wybór z listów); Wergiljusz — z Eneidy przynajmniej I, II, IV i VI pieśń (reszta w przekładzie) i kilka eklog; Horacy (przynajmniej 40 ód najcharakterystyczniejszych, 5 satyr i 3 listy); Owidjusz (15 metamorfoz, 6 elegij z Tristia i 3 listy ex Ponto); Liwjusz (3 księgi do wyboru); Tacyt (z Annales przynajmniej 2 księgi).

Dzieła pomocnicze.

(ad A1).

J. Czubek. O tłumaczeniu. Kraków 1894.
Danysz. Materjały do kompozycyj łacińskich. Warszawa 1920.

(ad A2).

Heinichen. Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch, IX wyd. Teubner.
Stowasser. Lateinisch-deutsches Schulwörterbuch, III wyd. Freytag.

W obu słownikach niezwykle cenne wstępy, traktujące zasadnicze właściwości językowe.

Walde. Lateinisches etymologisches Wörterbuch (Heidelberg).

Rozwadowski. Semazjologja, czyli nauka o rozwoju znaczeń wyrazów, jej stan obecny, zasady i zadania.

(ad B1).

Ferd. Sommer. Lateinische Schulgrammatik mit sprachwissenschaftlichen Erläutungen. Frankfurt 1920.
S. Reinach. Grammaire latine à l' usage de candidats aux examens de licence et d'agrégation. Paris. Delagrave.
} do wyboru.

Fr. Stolz. Geschichte der lateinischen Sprache (Sammlung Göschen 492).

Ernout. Morphologie historique du latin. Paris 1906. Klincksieck.
Ernout-Meltzer. Historische Formenlehre des Lateinischen. 1920.
} do wyboru.

P. Cauer. Grammatica militans. Berlin, 1912. Weidmann.

(ad B2).

Ot. Seemann. Mythologie der Griechen und Römer. Leipzig. Seemann.

Zakrzewski lub Korzon. Historja powszechna. Tom I-szy.

T. Zieliński. Historja kultury antycznej. Warszawa 1923.

T. Zieliński. Religja starożytnej Grecji. Warszawa 1921. Tow. Wydawnicze.

T. Zieliński. Rzym i jego religja. Zamość, 1920. Z. Pomarański.

K. Morawski. Rzym. 1921.

Guhl-Koner. Hellada i Roma.

St. Cybulski. Tabulae, quibus antiquitates graecae et romanae illustrantur (teksty objaśniające, obszerne w języku niemieckim lub rosyjskim).

Do t. zw. „starożytności", czyli „realij" b. przydatne byłyby również rosyjskie kompedja prof. Łatyszewa, Buzeskuła, Netusila.

(ad B3).

A. et M. Croiset. Manuel d'histoire de la littérature grecque (istnieje przekład rosyjski).

T. Zieliński i G. Srebrny. Literatura starożytnej Grecji. Warszawa—Kraków. 1923.

K. Morawski. Dzieje literatury rzymskiej (wyd. wielkie w odniesieniu do autorów, czytanych w szkole, zresztą: Zarys literatury rzymskiej.

(ad B4).

T. Zieliński. Świat antyczny a my.

T. Zieliński. Starożytność antyczna, a wykształcenie klasyczne. Zamość, 1920. Wyd. II. Z. Pomarański.

G. Przychocki. Co to jest filologja klasyczna? Pro arte et studio. Warszawa, 1919.

T. Sinko. Żywy spadek po Grecji i Rzymie. Przegląd współczesny Nr. 6, 1922 i w odbitce.

T. Sinko. Echa klasyczne w literaturze polskiej. Kraków, 1923.

Vom Altertum zur Gegenwart. Die Kulturzusammenhänge in den Hauptepochen und auf den Hauptgebieten. Dziełko zbiorowe. Leipzig, 1919.

(ad C).

Dettweiler. Didaktik und Methodik des lateinischen Unterrichts.

L. Kobierzycki. O nauczaniu języka łacińskiego na stopniu najniższym. Zamość, 1918. Z. Pomarański.

T. Sinko. Wskazówki metodyczne. Program gimnazjum państwowego. Język łaciński, 1922.

NB. Bardzo skuteczną i wszechstronną pomoc przy studjach samodzielnych samouk znaleźć może w trzytomowem wydawnictwie: A. Gercke und Eduard Norden. Einleitung in die Altertumwissenschaft. II Aufl. 1921. Po szczegóły odsyłając do dzieł specjalnych, wydawnictwo to stawia sobie za cel dać młodym adeptom filologji możność rozejrzenia się w całości danej gałęzi wiedzy, wskazać w krótkim zarysie wyniki poszczególnych jej działów, oraz drogi, na których wyniki te osiągnięto, zalecić najlepsze wydania główniejszych autorów i wybitniejsze nowsze dzieła naukowe, zwrócić uwagę na problemy, oczekujące jeszcze rozwiązania, i w ten sposób podać ogólny obraz nauki o starożytności klasycznej, jej środków, oraz zadań.

JĘZYK FRANCUSKI.

I. Egzamin piśmienny.

(Patrz odsyłacz do ustępu „Lektura“).

II. Egzamin ustny.

A.

Biegłość i poprawność w posługiwaniu się językiem francuskim; praktyczna znajomość zasobu leksykalnego z uwzględnieniem synomiki i semazjologji.

B.

1. Podstawowe wiadomości z fizjologji mowy i ortoepji języka francuskiego (możność objaśnienia fizjologicznych warunków powstawania dźwięków francuskich i ich różnic, zwłaszcza w zestawieniu z językiem polskim).
2. Gruntowna znajomość gramatyki opisowej języka francuskiego, oparta na wiadomościach z gramatyki historycznej i elementarnej znajomości języka łacińskiego *).
3. Znajomość głównych kierunków literatury francuskiej oraz zasadnicze wiadomości o kulturze francuskiej.
4. Znajomość najwybitniejszych utworów literatury francuskiej, według niżej podanej listy.
5. Ogólne wiadomości z poetyki, stylistyki i wersyfikacji francuskiej.

C.

Znajomość głównych zasad i kierunków dydaktyki języków nowożytnych oraz programów szkolnych (Ministerstwa W. R. i O. P.).

---

*) Znajomość form i najważniejszych prawideł składni, jak: acc. c. inf., abl. abs., główne zasady użycia czasów i trybów; z lektury: Cezar (zwłaszcza B. G. I 1 i VI 11—20) i Owidjusz (przynajmniej 100 wierszy).

Lektura*).

(ad B4).

Wyjątki podane w następujących wypisach:

Chrestomathie du moyen âge G. Paris'a i Langlois (Hachette).
*„Morceaux choisis des auteurs français" Petit de Julleville'a I—III. (Paris, Masson) lub przynajmniej takież „Morceaux choisis", Cycle II, Des Granges'a (Hatier).

*La Chanson de Roland (przekład n. fr. Bédier'a).

*Tristan et Iseut (w opracowaniu n. fr. Bédier'a).

Lancelot (w opracowaniu n. fr. Boulanger'a).

*Ronsard. Wybór poezyj.

Rabelais. Gargantua et Pantagruel (kl. I—III).

Montaigne. Essais (wybrane rozdziały).

Corneille. *Le Cid, *Cinna, *Horace, *Polyeucte.

Racine. *Andromaque, Britannicus, Bérénice, *Phèdre, *Esther, *Athalie.

Molière. *Les Précieuses ridicules, * L'Ecole des femmes, *Le Tartuffe, *Le Misanthrope, *L'Avare, *Le Bourgeois gentilhomme, *Les Femmes savantes, Le Malade imaginaire.

La Fontaine. *Fables (wybór).

Boileau. *Satires (wybór), *Epîtres (wybór), *L'Art poétique, Le Lutrin.

Descartes. Discours de la méthode.

Pascal. *Provinciales (kilka); Pensées (wybór).

La Bruyère. Les Caractères (wybór).

La Rochefoucauld. Maximes.

Bossuet. Kilka mów pogrzebowych.

Fénelon. Les Aventures de Télémaque (kilka rozdziałów), L'Education des filles.

Montesquieu. Lettres persanes, *Considérations sur la grandeur des Romains (w skróc.).

Voltaire. *Satyry (wyb.), *Zaïre, Mérope, Alzire, kilka pieśni z „Henriade", jedna z powieści (Candide), *Le Siècle de Louis XIV (wybór), *Lettres philosophiques (wybór).

Beaumarchais. Le Barbier de Séville, Le Mariage de Figaro.

Rousseau. Discours sur les sciences et les lettres, La Nouvelle Héloïse, *Emile (przynajmniej wybór), Considérations sur le gouvernement de la Pologne (przynajmniej wybór).

Bernardin et St. Pierre. *Paul et Virginie.

Chateaubriand. *Atala, *René, Le Génie du christianisme (wybór), Les Martyrs.

M-me de Staël. De l'Allemagne.

Lamartine. *Wybór poezyj lirycznych (zwłaszcza „Méditations"), Jocelyn.

V. Hugo. *Wybór poezyj lirycznych, *La Légende des Siècles (wybór), *Hernani, Ruy-Blas, jedna z powieści (Notre-Dame de Paris).

De Vigny. *Wybór poezyj.

---

*) Utwory oznaczone gwiazdką winien kandydat przeczytać obowiązkowo, inne winien czytać w miarę możności. Z przeczytanych obowiązkowo utworów kandydat może wskazać Komisji 15 utworów klasycznych rozmaitych autorów, szczególnie dokładnie przestudjowanych; na podstawie lektury tych ostatnich dane będą dwa tematy wypracowania piśmiennego (do wyboru).

De Musset. *Wybór poezyj (w tem „Les Nuits"); Confession d'un enfant du siècle, *Comédies et Proverbes (kilka).

G. Sand. *Indiana lub Lélie, *La Mare au diable.

Balzac. *Eugénie Grandet, *Le Pére Goriot, La Peau de chagrin. César Birotteau, La Cousine Bette.

Lamennais. Paroles d'un croyant.

Michelet. La Pologne.

Wybór poezyj Baudelaire'a, parnasistów i symbolistów (Verlaine).

Dumas fils. *La Dame aux camélias lub inny dramat.

Augier. *Le Gendre de M. Poirier oraz inna komedja (do wyboru).

Maeterlinck. *Jeden z dramatów wcześniejszych i jeden z późniejszych.

Rostand. La Princesse lointaine. *Cyrano de Bergerac, L'Aiglon.

Hervieu. Jeden z dramatów.

Flaubert. *M-me Bovary, Salammbô.

Zola. *Germinal i inna powieść.

Daudet. *Le Petit Chose, *Tartarin de Tarascon lub inna powieść, *Lettres de mon moulin.

Bourget. *Le Disciple i inna powieść.

France. *Le Crime de Silvestre Bonnard i inna powieść.

Loti. *Le Pêcheur d'Islande.

Bazin. La Terre qui meurt.

Rolland R. Jean Christophe (przynajmniej niektóre części).

Wybór pism krytycznych Sainte-Beuve'a. Taine'a (Lafontaine et ses fables), Brunetière'a, Lemaître'a, Faguet'a i t. d.

Dzieła pomocnicze.

(ad B1).

Nyrop. Manuel phonétique du français parlé. (Paris. Picard).

Grammont. Traité pratique de prononciation française. (Paris, Delagrave 1920).

do wyboru.

(ad B2).

Chassang - Humbert - Rinn. Nouvelle grammaire française. Cours supérieur (Hachette).

Larive et Fleury. Troisième année de grammaire.

Brachet et Dussouchet. Grammaire. Cours supérieur (Hachette).

Larousse. Grammaire. Cours supérieur.

Claude-Augé. Troisième livre de grammaire.

Brunot et Bony. Méthode de langue française, 3-e livre, a zwłaszcza:

Sudre L. Grammaire française. Cours supérieur. Paris, Delagrave.

do wyboru.

Strohmayer. Französische Schulgrammatik. Leipzig. 1916. Teubner.

Darmestetter. Cours de Grammaire historique de la langue franç. (Nouvelle éd. revue par Sudre) Delagrave.

Clédat. Grammaire historique de la langue française.

Brunot. Précis de grammaire historique de la langue française.

do wyboru.

(ad B3).

Lanson. Histoire de la littérature française.

Des Granges. Histoire illustrée de la littérature française, (Paris, Hatier) lub
Abry-Audic-Crouzet. Histoire illustrée de la littérature franç. (Paris, Didier) lub inny podręcznik o zbliżonym zakresie wiadomości. } do wyboru.

Monografje: Corneille'a, Racine'a, Molière'a, Voltaire'a, Rousseau i V. Hugo (wyd. Les Grands Ecrivains français. Hachette).

Rambaud. Histoire de la civilisation française.

(ad B5).

Bally. Précis de stylistique française. Nadto odnośne rozdziały w gramatykach.

(ad C).

Schweitzer et Simonnot: Méthodologie des langues vivantes (Colin).

Kappert H. Psychologische Grundlagen des neusprachlichen Unterrichts (Pädagogische Monographien hg. v. Meumann, t. XV. Lipsk 1915. O. Nemnich) lub podobne.

Benni T. O językach obcych w polskiej szkole średniej. Warszawa 1915.

Kielski B. Wskazówki metodyczno-dydaktyczne i t. d. Lwów 1921. Jakubowski.

Kwiatkowski. Dydaktyka i metodyka jęz. nowożytnych (podaje także bibljografję). Warszawa, Książnica Polska.

Rudler. Explication française. (Colin).

U w a g a. Czytanie dzieł obszerniejszych jak Nyrop'a „Grammaire historique de la langue française", Brunot'a „Histoire de la langue française", Petit-Julleville'a „Histoire de la langue et de la littérature française", Plattnera „Ausführliche Grammatik der französischen Sprache" i t. p. acz pożądane, nie jest koniecznie wymagane.

JĘZYK NIEMIECKI.

I. Egzamin piśmienny.

(Patrz odsyłacz do ustępu „Lektura").

II. Egzamin ustny.

A.

Biegłość i poprawność w posługiwaniu się językiem niemieckim; praktyczna znajomość zasobu leksykalnego z uwzględnieniem synonimiki i semazjologji.

B.

1) Podstawowe wiadomości z fizjologji mowy i przygotowanie fonetyczne w zakresie języka niemieckiego.

2) Gruntowna znajomość gramatyki opisowej języka niemieckiego z uwzględnieniem historycznego rozwoju zasadniczych zjawisk.

3) Znajomość głównych kierunków literatury niemieckiej ze szczególnem uwzględnieniem najwybitniejszych pisarzy oraz zasadnicze wiadomości o kulturze niemieckiej.

4) Znajomość najwybitniejszych utworów literatury niemieckiej, według niżej podanej listy.

5) Ogólne wiadomości z poetyki, stylistyki i wersyfikacji niemieckiej.

C.

Znajomość głównych zasad i kierunków dydaktyki języków nowożytnych oraz programów szkolnych (Ministerstwa W. R. i O. P.).

Lektura*).

(ad B4).

*Das Nibelungenlied
*Gudrun
*Walter v. d. Vogelweide — w wyjątkach i nowszym przekładzie.

Wolfram v. Eschenbach. Parzival.
Hartmann v. Aue. Der arme Heinrich albo Gregorius.
Gottfried v. Strassburg. Tristan u. Isolde. — w wyjątkach i nowszym przekładzie.

Grimmelshausen. Simplicissimus.

Klopstock. Niektóre ody.

Wieland: Musarion; Agathon; Oberon; Die Abderiten.

Herder. Fragmente (wyjątki); Kritische Wälder (wyjątki).

Lessing. *Laokoon; *Hamburgische Dramaturgie (ważniejsze wyjątki); *Emilia Galotti; *Minna von Barnhelm; *Nathan der Weise.

Bürger. Ballady.

Klinger. Sturm und Drang.

Goethe. *Goetz v. Berlichingen; *Werther; *Egmont; *Iphigenie; Tasso; *Faust (część I); *Hermann u. Dorothea; *Wilhelm Meisters Lehrjahre; *Aus meinem Leben (wyjątki); *wiersze liryczne (najwięcej znane).

Schiller. *Die Räuber; *Kabale u. Liebe; *Don Carlos; *Wallenstein; *Maria Stuart; *Die Jungfrau v. Orleans; *Die Braut v. Messina; *Wilhelm Tell; *wiersze liryczne (najwięcej znane).

Kleist. *Kätchen v. Heilbronn; *Prinz v. Homburg; Michael Kohlhaas; Penthesilea; Der zerbrochene Krug; Hermansschlacht.

Novalis. Heinrich v. Ofterdingen.

E. T. A. Hoffmann. Jeden z utworów powieściowych.

Eichendorff. Aus dem Leben eines Taugenichts.

Chamisso. Peter Schlemihl.

Uhland. Niektóre ballady i wiersze liryczne.

Heine. Niektóre wiersze liryczne.

Grillparzer. *Sappho: *Das goldene Viels; *Kënnig Ottokars Glück u. Ende; *Des Meeres u. der Liebe Wellen; Ahnfrau; Ein Bruderzwist in Habsburg.

Hebbel. *Maria Magdalena; Herodes u. Mariamne; Gyges u. sein Ring; *Die Nibelungen.

Otto Ludwig. Der Erbförster; Die Makkabäer; Zwischen Himmel u. Erde.

Freytag. Soll u. Haben; Die Journalisten.

T. Storm. Immensee; Aquis submersus.

G. Keller. D. grüne Heinrich; D. Leute v. Seldwyla.

---

*) Utwory oznaczone gwiazdką winien kandydat przeczytać obowiązkowo, inni winien czytać w miarę możności. Z przeczytanych obowiązkowo utworów kandydat może wskazać Komisji 15 utworów klasycznych rozmaitych autorów szczególnie dokładnie przestudjowanych; na podstawie lektury tych ostatnich dane będą dwa tematy wypracowane piśmiennego (do wyboru).

Raabe. Der Hungerpastor; Die Chronik der Sperlinggasse.
Scheffel. Ekkehard.
Spielhagen. Sturmflut; Problematische Naturen.
K. F. Meyer. Der Heilige; Jürg Jenatsch.
Anzengruber. Der Pfarrer v. Kirchfeld; Das vierte Gebot.
R. Wagner. Die Meistersinger v. Nürnberg; Der Ring der Nibelungen.
Rosegger. Die Schriften des Waldschulmeisters.
Ebner v. Eschenbach. Dorf- u. Schlossgeschichten; Das Gemeindekind.
Wildenbruch. D. wandernde Licht, Väter u. Söhne.
Th. Fontane. Vor dem Sturm; Irrungen Wirrungen..
Liliencron. Wiersze liryczne (wybór).
Dehmel. Wiersze liryczne (wybór).
Benzmann. Moderne deutsche Lyrik (Reclam).
Sudermann. *Die Ehre; Heimat; Frau Sorge; Der Katzensteg.
G. Hauptmann. Der Biberpelz; Bahnwärter Thiel; *Die Weber; *Einsame Menschen; Die versunkene Glocke; Der Narr in Christo; Emanuel Quint.

Dzieła pomocnicze.

(ad B1).

Jespersen. Lehrbuch d. Phonetik lub
Viëtor. Elemente der Phonetik.

(ad B2).

Heyse. Deutsche Grammatik lub
Sütterlin. Deutsche Grammatik.

(ad B3).

a) Jeden z zarysów historji literatury niemieckiej (Kluge, Klee, Röhl); pożądane jest przerobienie obszerniejszego dzieła jak: Vogt—Koch lub Biese.

b) Monografje: Lessinga (W. Öhlke), Schillera (K. Berger, Harnack), Goethego (Bielschowsky, R. M. Meyer).

c) Günther. Deutsche Kulturgeschichte (Göschen) lub inne.

(ad B5).

Müller-Freienfels. Poetik (wyd. Aus Natur u. Geisteswelt).
Borinsky. Poetik (wyd. Göschen).
Engel. Deutsche Stilkunst lub
R. M. Meyer. Deutsche Stilistik; nadto odnośne rozdziały w gramatykach.

(ad C).

Präparationen für den Deutschunterricht. Mittelstufe, Oberstufe (wydawn. „Bücherschatz des Lehrers“ Zickfeldt, Osterwieck).

Kappert H. Psychologische Grundlagen des neusprachlichen Unterrichts. (Pädagogische Monographien hg. v. Meumann, Band XV. Lipsk 1915. (O. Nemnich).

Jedna z większych w języku niemieckim napisanych metodyk nauki obcych języków nowożytnych. (Patrz „Spis książek szkolnych“, wyd. Ministerstwa W. R. i O. P.).

Kwiatkowski S. Dydaktyka i metodyka nauczania języków nowożytnych. Książnica Polska.

Kielski. Wskazówki metodyczno-dydaktyczne i t. d. Lwów 1921. Jakubowski.

HISTORJA.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy oparte na podstawie padnej niżej lektury obowiązującej, lub też na podstawie lektury uzupełniającej, przedstawionej przez niego.

II. Egzamin ustny.

A.

1. Kandydata obowiązuje: na znajomości faktów historycznych oparte zrozumienie dziejów powszechnych ze szczególnem uwzględnieniem Polski; w szczególności: zrozumienie rozwoju państwowego, społeczno-gospodarczego i kulturalnego (literackiego i artystycznego) Polski, oraz najważniejszych cywilizowanych narodów starożytności, wieków średnich i świata nowożytnego.

2. Znajomość najważniejszych źródeł do dziejów Polski. Dowody gruntownego przestudjowania kilku nowszych dzieł historycznych z pośród najwybitniejszych pod względem wartości naukowej *). Umiejętność wymienienia najważniejszych opracowań z zakresu historji powszechnej i polskiej.

3. Elementarne orjentowanie się w krytyce źródeł i metodologji badań historycznych.

4. Znajomość politycznej i gospodarczej geografji powszechnej a zwłaszcza geografji ziem polskich przynajmniej w zakresie podręczników szkolnych; znajomość Atlasu Romera i umiejętność posługiwania się nim.

B.

Znajomość głównych zasad dydaktyki przedmiotu, oraz dokładne zapoznanie się z programami Ministerstwa.

Dzieła pomocnicze.

(ad A1 i A2).

Lektura obowiązująca.

Źródła:

Dokumenty historyczne. Warszawa, E. Wende, 1923 r.

Teksty źródłowe do nauki historji w szkole średniej. Kraków, 1923.

Henryk Mościcki. Dzieje porozbiorowe Polski w aktach i dokumentach. Gebethner i Wolff.

Konstytucje polskie 1791—1921, wyd. M. Handelsman, 1922.

Podręczniki:

Zakrzewski W. Historja powszechna 3. t.

Korzon T. Historja powszechna.

— Historja polityczna Polski, wyd. Akad. Umiejętności.

Lewicki A. Zarys historji Polski, oprac. H. Mościcki.

---

*) Zob. Lektura uzupełniająca.

Rutkowski J. Zarys gospodarczy dziejów Polski w czasach przedrozbiorowych. 1923.
Kutrzeba St. Historja ustroju Polski.
Bujak — Pazdro — Próchnicki — Sobiński. Polska współczesna. Lwów. Jakubowski 1923.
Romer E. Geograficzno-statystyczny atlas Polski.

Lektura uzupełniająca*).

Lavisse-Rambaud. Histoire générale.
Seignobos Ch. Dzieje starożytne, średniowieczne i nowożytne 3 t.
Guhl i Koner. Hellada i Roma.
Zieliński T. Historja kultury antycznej.
Chłędowski K. Rzym. Ludzie Odrodzenia.
Taine H. Francja przed Rewolucją.
Sorel A. Kwestja Wschodnia w wieku XVIII.
Driault i Monod. Dzieje polityczne i społeczne w XIX w.
Seignobos Ch. Dzieje polityczne Europy współczesnej.
Szujski J. Dzieje Polski t. 1—4.
— Polska w kulturze dziejowej (praca zbiorowa).
Morawski K. Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego.
Korzon T. Historja wojen i wojskowości w Polsce.
Łoziński Wł. Życie polskie w dawnych wiekach.
Wojciechowski T. Szkice historyczne XI. wieku.
Smolka St. Mieszko Stary i jego wiek.
Prochaska A. Władysław Jagiełło, 2 t.
Dąbrowski J. Władysław Jagiellończyk na Węgrzech.
Kolankowski. Zygmunt August W. ks. Litwy do 1548 r.
Halecki O. Dzieje Unji Jagiellońskiej, 2 t.
Sobieski W. Nienawiść wyznaniowa tłumów za rządów Zygmunta III.
Sobieski W. Trybun ludu szlacheckiego.
" Żółkiewski na Kremlu.
Szajnocha K. Szkice historyczne.
Kubala L. Szkice historyczne.
" Wojna szwedzka.
" Wojna moskiewska.
Łoziński Wł. Prawem i lewem.
Konopczyński Wł. Polska w czasie wojny siedmioletniej.
Korzon T. Wewnętrzne dzieje Polski za Stanisława Augusta.
Korzon T. Kościuszko.
Kalinka W. Sejm czteroletni.
" Ostatnie lata panowania Stanisława Augusta.
Smoleński Wł. Ostatni rok Sejmu Wielkiego.
" Przewrót umysłowy w Polsce w wieku XVIII.
Balzer O. Konstytucja 3-go maja.
Dembiński Br. Polska na przełomie.
Askenazy Sz. Napoleon a Polska.
" Książę Józef Poniatowski.
" Rosja — Polska.
Handelsman M. Napoleon a Polska.

*) Z tej listy kandydat obowiązany jest przestudjować przynajmniej te dzieła, które dotyczą obranej przez niego epoki lub zagadnienia.

Mościcki H. Dzieje porozbiorowe Litwy i Rusi.
Limanowski B. Dzieje demokracji polskiej.
Kutrzeba St. Polska odrodzona.
Monografje zawarte w „Bibljotece Składnicy". (Warszawa).

(ad A3).

Lektura obowiązkowa.

Handelsman M. Historyka.
Langlois Ch. et Seignobos Ch. Wstęp do badań historycznych.

(ad A4).

Lektura obowiązkowa.

Pawłowski. Geografja Polski. } do wyboru.
Sujkowski. Geografja ziem dawnej Polski. }

Lektura uzupełniająca.

Pawłowski. Geografja T. I—III.
Smoleński. Krajobraz Polski.
Baranowski. Dzieje przemysłu polskiego w XVI w.
Kutrzeba. Handel Polski ze Wschodem.

(ad B).

Sobiński St. Uwagi metodyczne o nauczaniu historji. 1910 r.
Kłodziński A. Z zagadnień dydaktyki historji.

GEOGRAFJA Z GEOLOGJĄ.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy, zaczerpnięte z jednego z działów geografji, wskazanych przez siebie.

II. Egzamin ustny.

A. Geografja.

1) Podstawy geografji matematycznej, astronomicznej i kartografji. Znajomość mapy i jej użycia.

2) Zasady geografji fizycznej.

3) Znajomość geografji opisowej wszystkich części świata.

4) Geografja Polski: geografja fizyczna na podstawie stosunków geologicznych; rysy podstawowe flory i fauny; antropogeografja; zarys stosunków gospodarczych.

5) Znajomość map topograficznych, „Atlasu geograficzno-statystycznego" prof. E. Romera, „Mapy przeglądowej geologicznej ziem polskich" prof. Grzybowskiego i in.; umiejętność posiłkowania się niemi.

B. Geologja.

1) Ogólne wiadomości z mineralogji i petrografji.

2) Zasady geologji dynamicznej i historycznej; rys dziejów ziemi ze szczególnem uwzględnieniem Polski; kopaliny pożyteczne, zwłaszcza Polski.

C. Dydaktyka.

Główne zasady dydaktyki przedmiotu i znajomość programów ministerjalnych.

D z i e ł a p o m o c n i c z e.

(ad A1).

Wagner H. Lehrbuch d. Geographie (4 pierwsze rozdziały); do podręcznika tego dostosowany jest atlas: Sydow-Wagner. Methodischer Schulatlas.

(ad A2).

Supan A. Grundzüge d. phys. Erdkunde. Lipsk. }
De Martonne E. Traité de Géographie physique } do wyboru.
lub przynajmniej:

Nałkowski W. Geografja fizyczna (w opracowaniu prof. Sawickiego).

Diels L. Pflanzengeographie. Sammlung Göschen.

Maas O. Lebensbedingungen und Verbreitung der Tiere. Aus Natur u. Geisteswelt.

Domaniewski J. Zarys geografji zwierząt.

Wagner H. Lehrbuch d. Geographie (rozdział: Anthropogeographie).

Nałkowski W. Historja ogólnej nauki o ziemi. Dzieje myśli T. II, z. I.

(ad A3).

Seydlitz E. Handbuch d. Geographie (Grosse Ausgabe). }
Fèvre J. et Hauser H. Précis de Géographie T. I i II. } do wyboru.

Nałkowski W. Geografja rozumowa. Wyd. III.

Pawłowski St. Geografja. T. I—III.

(ad A4).

Lencewicz St. Kurs geografji Polski.

Nałkowski W. Materjały do geografji ziem dawnej Polski.

Sujkowski A. Geografja ziem dawnej Polski.

Sawicki i Witkowska. Nauka o Polsce współczesnej. }
Bujak — Pazdro — Próchnicki — Sobiński. Polska współczesna. } do wyboru.

Pawłowski St., Bystroń J. St., Peretiatkowicz A. Polska współczesna.

Loth J. Wykład geografji ekonomicznej ziem Polski.

Artykuły odnośne w „Encyklopedji Polskiej", (wyd. Ak. Um.).

Sosnowski P. Geografja Polski.

Pawłowski St. Geografja Polski.

(ad B).

Friedberg W. Zasady geologji.

Lewiński J. Podstawy mineralogji i geologji.

(ad C).

Nałkowski W. Zarys metodyki geografji.

Karczewski St. Geologja i mineralogja w szkole średniej.

MATEMATYKA.

I. E g z a m i n p i ś m i e n n y.

Temat wypracowania piśmiennego składa się z dwu części: a) zadania dyskusyjnego, opartego na wskazanej poniżej znajomości algebry, geometrji i trygonometrji; b) zadania, mającego na celu wykazanie sprawności w technice rachunkowej lub konstrukcji, a należącego bądź do geometrji analitycznej, bądź do geometrji wykreślnej. Komisja daje przeto do

wyboru dwie pary zadań; każdy z kandydatów wybiera jedną z nich jako całość.

II. Egzamin ustny.

Egzamin ustny obejmuje działy następujące:

A.

1) Arytmetyka teoretyczna; 2) algebra elementarna, 3) geometrja elementarna; 4) geometrja wykreślna; 5) trygonometrja; 6) geometrja analityczna; 7) początki rachunku różniczkowego.

B.

Kandydat winien wykazać również opanowanie zasadniczych pojęć z dziedziny dydaktyki matematyki elementarnej i dokładną znajomość programów ministerjalnych.

Zakres wymagań.

1. Zasady arytmetyki teoretycznej wraz z pierwszemi pojęciami z dziedziny teorji mnogości.

Liczby naturalne. Cyfry. Działania arytmetyczne na liczbach naturalnych oraz ich zasadnicze własności.

Dzielniki liczb naturalnych. Liczby pierwsze. Największy wspólny dzielnik dwóch lub więcej liczb naturalnych, sposób jego wyznaczania. Liczby względnie pierwsze. Twierdzenia: że iloczyn dwóch liczb pierwszych względem trzeciej jest względem niej pierwszy, że jeżeli ab jest podzielne przez c, zaś a pierwsze względem c, to b jest podzielne przez c i t. d. Rozkład liczby złożonej na czynniki pierwsze, jednoznaczność rozkładu. Najmniejsza wspólna wielokrotność dwóch lub więcej liczb. Liczba dzielników danej liczby; ich wyznaczanie.

Cechy podzielności przez 2, 5, 4, 8, 16, 3, 9, 6, 11 (wraz ze ścisłemi dowodami).

Liczby ujemne. Działania arytmetyczne na liczbach względnych.

Ułamki zwyczajne. Pojęcie liczby wymiernej; związek z mierzeniem odcinków współmiernych z jednostką długości. Działania arytmetyczne na liczbach wymiernych. Liczby wymierne jako pary liczb całkowitych.

Ułamki dziesiętne: działania na nich. Ułamki okresowe (proste i mieszane); ich zamiana na ułamki zwykłe. Liczba cyfr nieregularnych i liczba cyfr okresu zasadniczego.

Wyrażanie liczb zapomocą cyfr przy dowolnej zasadzie numeracji. Przejście od jednej zasady do innej.

Przekroje zbioru liczb wymiernych. Luki. Ciągłość linji prostej Ogólne pojęcie liczby niewymiernej z punktu widzenia a) teorji Dedekinda: b) teorji Cantora. Wartości przybliżone liczby niewymiernej.

Liczby algebraiczne i liczby przestępne.

Liczby zespolone jako pary liczb rzeczywistych. Interpretacja geometryczna liczb zespolonych.

Rachunki przybliżone.

Zbiory. Odpowiedniość doskonała; przykłady. Pojęcie mocy; liczby kardynalne. Suma i iloczyn zbiorów.

Mnogości przeliczalne i nieprzeliczalne. Przeliczalność zbioru liczb wymiernych; nieprzeliczalność zbioru liczb rzeczywistych.

2. Algebra elementarna.

Pogłębiona i szczegółowa znajomość działów, należących do programu wydziału matematyczno-przyrodniczego gimnazjum wyższego, ze szczególnem uwzględnieniem dyskusji równań i zagadnień. Oprócz tego: Badanie funkcji ułamkowej wymiernej. Elementy kombinatoryki; podstawowe pojęcia z zakresu rachunku prawdopodobieństwa.

3. Geometrja elementarna.

Pogłębiona i szczegółowa znajomość działów, należących do programu wydziału matematyczno-przyrodniczego gimnazjum wyższego, ze zwróceniem szczególnej uwagi: na znaczenie i rolę pewników w geometrji, na budowę określeń, na typy dowodów i kolejność twierdzeń — wogóle na stronę logiczno-konstrukcyjną.

Rozróżnianie zagadnień wykreślnych i miarowych. Pojęcie przekształcenia geometrycznego. Odmiany przekształcenia jednokreślnego.

4. Geometrja wykreślna.

Wiadomości, stanowiące minimalne przygotowanie do wykonania odpowiedniej części programu ministerjalnego geometrji w wydziale humanistycznym, według następującego programu szczegółowego:

a) Zasady ogólne.

P o j ę c i a   w s t ę p n e : Kierunek prostej. Ustawienie płaszczyzny. Utwory niewłaściwe (w nieskończoności): punkty, proste, płaszczyzna. Szereg punktów, pęk prostych, pęk płaszczyzn; układ płaski, wiązka.

Z a d a n i e   g e o m e t r j i   w y k r e ś l n e j.

Metoda rzutów wogóle. Rzut środkowy. Jego charakter naturalny, zastosowania w sztuce, w kartografji. (Rzut stereograficzny w porównaniu z innemi sposobami odwzorowania powierzchni kulistej. Rzut równoległy ukośny, rzut prostokątny. Ślad prostej; ślad płaszczyzny. Twierdzenia zasadnicze o rzucie punktu, prostej, odcinka; rzuty dwu prostych w różnych położeniach wzajemnych. Różnice zasadnicze pomiędzy rzutem środkowym a równoległym, występujące: a) w położeniu wzajemnem rzutów prostych równoległych (pojęcie zbiegu równoległych w rzucie środkowym); b) w związkach miarowych: istnienie lub nieistnienie spółczynnika skrócenia wzgl. wydłużenia, stałego dla każdego kierunku. Wnioski: zalety praktyczne rzutów równoległych, obok ich charakteru konwencjonalnego.

Spółczynnik skrócenia w rzucie prostokątnym. Twierdzenie o rzucie prostokątnym kąta prostego, którego jedno ramię jest równoległe do płaszczyzny rzutów; ćwiczenia, związane z tem twierdzeniem. Zbieg płaszczyzn równoległych przy użyciu rzutu środkowego. Linje charakterystyczne płaszczyzny; ich rzuty prostokątne. Twierdzenie o rzucie prostej, prostopadłej do dowolnej płaszczyzny.

Perspektywiczność czyli kolineacja albo jednokreślność (środkowa i równoległa) w położeniu perspektywicznem dwu figur, położonych w dwu różnych płaszczyznach. Trójkąty Desargues'a. Kolineacja w położeniu perspektywicznem dwu figur, położonych w tej samej płaszczyźnie (zwana według utartych zwyczajów krótko kolineacją środkową lub przy środku w nieskończoności—powinowactwem).

Przykłady konstrukcji wielokątów, skolineowanych z danemi wielokątami. Kolineacja w położeniu ogólnem.

Rzuty środkowe koła w trzech typowych przypadkach. Elipsa, jako rzut równoległy koła; istnienie środka, średnic i kierunków sprzężonych. Konstrukcja elipsy przy pomocy kolineacji równoległej (powinowactwa), w związku z tem konstrukcja typowa podług pary średnic sprzężonych.

Badanie szczegółowe rzutu prostokątnego koła. Konstrukcja elipsy według osi wielkiej i małej; wskazówki co do innych sposobów elementarnych konstrukcji elipsy, z naciskiem na sprawność techniczną. Określenie ogólne stycznej do krzywej. Konstrukcja stycznej do elipsy zapomocą kolineacji.

b) Zarysy dwu poszczególnych metod.

b_1) Rzut równoległy ukośny.

Pojęcie o metodzie aksonometrycznej. Układ osi współrzędnych, z których dwie są równoległe, a trzecia prostopadła do płaszczyzny rzutu „Skrócenie" i „kąt zniekształcenia". Wykreślanie rzutów figur płaskich i brył typowych: ostrosłupów, graniastosłupów, walców, stożków, kuli. Inne zadania, zamieszczone w „Przykładzie szczegółowego rozwinięcia działu geometrji, dotyczącego rzutów ukośnych". (Program Gimnazjum państwowego, Wydział humanistyczny, Str. 89—91).

b_2) Rzut prostokątny: metoda dwu płaszczyzn rzutu.

Punkty 9—21 oraz 23 i 24*) „Przykładu rozwinięcia programu geometrji wykreślnej" w wydziale matematyczno-przyrodniczym. (Program gimnazjum państwowego. Wydział matematyczno - przyrodniczy. Str. 102—106).

5. Trygonometrja płaska według programu wydziałów matematyczno-przyrodniczego i humanistycznego gimnazjum wyższego.

Początki trygonometrji kulistej wraz z zastosowaniami, w zakresie, uwzględnionym w „Trygonometrji" A. Łomnickiego. (wyd. z r. 1920, str. 162—185).

6. Zasady geometrji analitycznej.

a) Geometrja analityczna w płaszczyźnie.

Oprócz tematów, wymienionych w programie klasy VIII oddziału matematyczno-przyrodniczego, roztrząsanie i przekształcanie równania ogólnego krzywej drugiego rzędu.

b) Początki geometrji analitycznej trójwymiarowej w zakresie następującym:

Spółrzędne prostokątne. Rzuty odcinków na osie. Dostawy kierunkowe prostej. Odległość między dwoma punktami. Równanie powierzchni i równania linji.

Równanie płaszczyzny; postacie: normalna, ogólna i odcinkowa. Płaszczyzny równoległe. Punkt przecięcia się trzech płaszczyzn.

Równania prostej w postaciach: ogólnej, zredukowanej:

$$x = mz + p, \quad y = nz + q \quad \text{oraz} \quad \frac{x - x_1}{a} = \frac{y - y_1}{b} = \frac{z - z_1}{c}$$

Proste równoległe. Kąt dwu prostych; warunek, by kierunki dwu prostych były prostopadłe. Kąt nachylenia prostej do płaszczyzny; prosto-

*) Bez zagadnienia: kolineacja środkowa między podstawą ostrosłupa i kładem jego przecięcia na płaszczyznę podstawy.

padłość i równoległość prostej do płaszczyzny. Punkt przebicia prostej przez płaszczyznę. Odległość punktu od płaszczyzny.

Równanie ogólne powierzchni kulistej. Równanie dowolnej powierzchni walcowej o tworzących, równoległych do jednej z osi spółrzędnych. Elipsoida w najprostszem położeniu.

$$\left(\frac{x^2}{a^2}+\frac{y^2}{b^2}+\frac{z^2}{c^2}=1\right)$$

7. **Początki rachunku różniczkowego.**

Pojęcie funkcji. Klasyfikacja funkcyj algebraicznych. Przegląd znanych funkcyj przestępnych, z uwzględnieniem funkcyj kołowych:

$y = arcsin\ x$ i t. d.

Granica funkcji, wzrost nieograniczony funkcji. Twierdzenia o granicach sumy, różnicy, iloczynu i ilorazu.

Ciągłość funkcji. Główne własności funkcji ciągłej w pewnym przedziale. Przykłady miejsc nieciągłości.

Pochodna. Interpretacja geometryczna. Zastosowanie w mechanice. Twierdzenia o pochodnej sumy, różnicy, iloczynu, ilorazu; pochodnej funkcji złożonej; pochodnej funkcji odwrotnej. Różniczkowanie funkcyj. Zastosowanie pochodnych do badania funkcyj; maximum i minimum. Przybliżone obliczanie rzeczywistych pierwiastków równań: regula falsi, metoda Newtona.

Całka, jako funkcja pierwotna. Całki zasadnicze, dające się wyznaczyć bezpośrednio. Całkowanie dowolnych funkcyj wymiernych całkowitych.

Zastosowanie do badania ruchu prostolinjowego jednostajnie przyśpieszonego i jednostajnie opóźnionego.

D z i e ł a p o m o c n i c z e *).

Oprócz podręczników szkolnych, zamieszczonych jako polecone lub dozwolone w spisach ministerjalnych — następujące książki (względnie rozdziały książek).

(ad A1).

J. Tannery. Arytmetyka teoretyczna i praktyczna, przekład Z. Czubalskiego, Warszawa 1917.

W. Sierpiński. Teorja liczb niewymiernych. Warszawa 1910.

Rozdziały: I — „O zmiennych rzeczywistych" i III — „O liczbach zespolonych", książki G. H. Hardy'ego „Wykłady elementarne z dziedziny analizy" w przekładzie W. Wojtowicza.

Rozdziały I i II książki W. Sierpińskiego „Zarys teorji mnogości". Warszawa 1912.

Pierwsze rozdziały tomu I (Elementare Algebra und Analysis) dzieła H. Webera i J. Wellsteina „Encyklopädie der Elementar-Mathematik".

10 pierwszych rozdziałów „Arytmetyki teoretycznej" S. Zaremby, Kraków 1912 (str. 350 — lektura stosunkowo trudna).

---

*) Kandydat może czynić wybór pomiędzy wymienionemi dziełami zależnie od możności zdobycia tego lub innego z nich, od znajomości obcych języków, wreszcie od osobistych upodobań. Może również przy czytaniu pomijać zagadnienia, nie należące do wskazanego powyżej zakresu wymagań; jedynie wypełnienie tego zakresu obowiązuje i stanowić winno myśl przewodnią pracy kandydata.

(ad A2).

Bourlet. Leçons d'algèbre élémentaire. Paris. Armand Colin.

H. Weber und J. Wellstein. Encyklopädie der Elementar-Mathematik. Erster Band. Elementare Algebra und Analysis. Leipzig. Teubner 1909.

Jako ewentualne uzupełnienie:

J. Tannery. Leçons d'algèbre et d'analyse. Paris 1906. Tom I; lub

B. Niewenglowski. Cours d'algèbre. Paris. Armand Colin 1902. Tom I.

E. Huntington. O podstawowych twierdzeniach algebry. Warszawa 1914. (Odbitka z czasopisma „Wektor").

(ad A3).

Hadamard. Leçons de géométrie élémentaire. Paris. Armand Colin. (Wychodzi przekład polski).

F. Enriques i U. Amaldi. Zasady geometrji elementarnej. Przekład W. Wojtowicza. Warszawa, Lwów 1916.

Zagadnienia dotyczące geometrji elementarnej. Zebrał i ułożył F. Enriques. Tom I. Krytyka podstaw. Przekład S. Kwietniewskiego i W. Wojtowicza. Warszawa 1914 (zwłaszcza artykuły: I, II i VII).

Jako uzupełnienie:

T. Klein. Elementarmathematik vom höheren Standpunkte aus. Teil II. Geometrie. Leipzig 1909.

R. Witwiński. Zarys algebraicznej teorji konstrukcyj geometrycznych.

(ad A4).

K. Bartel. Geometrja wykreślna. Lwów 1919. (Wiadomości wstępne i rozdział pierwszy, z którego można pominąć rozważania, dotyczące przenikania się wielościanów).

G. Loria. Vorlesungen über darstellende Geometrie. Autorisierte... Ausgabe von F. Schütte. Erster Teil: Die Darstellungsmethoden. Leipzig und Berlin. Teubner 1907. Wstęp. Księga I: metoda Monge'a. Rozdział I księgi II. Z księgi IV podstawowe wiadomości o metodzie aksonometrycznej.

H. Müller und O. Pressler. Leitfaden der Projektions,Lehre. Ausgabe A. Leipzig und Berlin. Teubner 1903. (Część I: Rzut równoległy ukośny).

(ad A5).

A. Czajewicz. Trygonometrja płaska i kulista.

E. W. Hobson. Trygonometrja płaska. Przekład W. Wojtowicza, 1917.

(ad A6).

F. Schur. Podręcznik geometrji analitycznej. Przekład T. Łopuszańskiego. 1901.

Papelier. Précis de géométrie analytique. Paris. Vuibert et Nony.

Hochheim. Aufgaben aus der analytischen Geometrie (zawiera tylko geometrję płaską).

(ad A7).

G. H. Hardy. Wykłady elementarne z dziedziny analizy. Przekład W. Wojtowicza. Warszawa 1916. Rozdziały I, II, IV, V, VI do § 122 wł., § 138.

A. Hoborski. Wyższa matematyka. Część pierwsza. Kraków, 1923.

B. Niewenglowski. Cours d'algèbre. Paris. Armand Colin 1902. Tom I, rozdział XX. Tom II, rozdziały II, III, VI.

Jako uzupełnienie:

J. Tannery. Leçons d'algèbre et d'analyse. Tom II.

J. Rudnicki. Rachunek różniczkowy i całkowy. Kurs I-szy.

(ad B).

Zarzecki. Nauczanie matematyki początkowej. Warszawa, 1920.

Lietzmann. Methodik des mathematischen Unterrichts. Leipzig. Quelle und Meyer. 2 tomy.

Reidt. Anleitung zum mathematischen Unterricht.

FIZYKA.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy zaczerpnięte z jednego z działów fizyki, wskazanych przez siebie.

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A.

1) Dokładna znajomość fizyki ogólnej, przynajmniej w zakresie podręcznika A. Witkowskiego, oraz najważniejszych zastosowań technicznych.

2) Zasadnicze wiadomości z chemji ogólnej i fizycznej.

B.

Znajomość praktyczna pomiarów fizycznych. Umiejętność obchodzenia się z zasadniczemi przyrządami fizycznemi. Biegłość w wykonywaniu eksperymentów szkolnych.

C.

Znajomość głównych zasad dydaktyki przedmiotu oraz programów Ministerstwa.

Dzieła pomocnicze.

(ad A1).

Witkowski A. Zasady fizyki. Warszawa 1908.
Riecke-Lecher. Lehrbuch der Physik. 6 Aufl. 1919, (Berlin i Lipsk).
Joubert. Zasady elektryczności.

(ad A2).

Moycho S. i Zienkowski F. Zarys chemji nieorganicznej.
Walker. Wstęp do chemji fizycznej. Warszawa 1919.
Świętosławski. Chemja fizyczna. Warszawa 1923.

(ad B).

Hahn. Physikalische Schülerübungen.

(ad C).

Grimsel. Didaktik und Methodik der Physik.

CHEMJA Z MINERALOGJĄ.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy zaczerpnięte z jednego z działów chemji, wskazanych przez siebie.

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A.

1) Znajomość chemji nieorganicznej, organicznej i fizycznej.
2) Zasady technologji chemicznej.
3) Znajomość fizyki ogólnej.
4) Podstawy krystalografji. Mineralogja opisowa ze szczególnem uwzględnieniem minerałów skałotwórczych, występujących w Polsce.

B.

Praktyczny egzamin obejmuje zakres prostej analizy chemicznej jakościowej, oraz ćwiczenia z mineralogji w zakresie szkoły średniej. Kandydat winien wykazać biegłość w technice laboratoryjnej i wykonywaniu eksperymentów szkolnych.

C.

Znajomość głównych zasad dydaktyki przedmiotu oraz programów Ministerstwa.

Dzieła pomocnicze.

(ad A1).

Brunner i Tołłoczko. Chemja organiczna 1921.
" " Chemja nieorganiczna 1921.
Holleman A. F. Podręczniki chemji organicznej i nieorganicznej.
Walker. Wstęp do chemji fizycznej. Warszawa 1919.

(ad A2).

Tombeck D. i Gouard E. Chemja przemysłowa, 1915.
Schultz S. Technologja chemiczna ogólna. 1908.

(ad A3).

Warburg. Experimentalphysik. (Ostatnie wydania).
Witkowski i Zakrzewski. Zarys fizyki. 1916.
Natanson W. i Zakrzewski K. Nauka fizyki.

(ad A4).

Weyberg. Wiadomości początkowe z krystalografji.
Tschermak. Mineralogja (z części szczegółowej tylko minerały pospolite).

(ad B).

Schramm J. Podręcznik analizy chemicznej jakościowej 1922.
Treadwell. Chemja analityczna jakościowa. 1917.
Miłobędzki. Szkoła analizy jakościowej.
Harabaszewski J. Ćwiczenia laboratoryjne z chemji dla gimnazjum wyższego.
Karczewski. Geologja i mineralogja w szkole średniej. 1922.

(ad C).

Scheid K. Methodik d. chemischen Unterrichts. Leipzig 1913.
Rippel J. Methodik d. Unterrichts in d. Chemie. Wien 1915.

NAUKI BIOLOGICZNE.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy zaczerpnięte z jednego z działów botaniki, zoologji lub biologji ogólnej, wskazanych przez siebie.

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A.

Egzamin teoretyczny:

1) Znajomość podstawowych działów botaniki i zoologji.
2) Znajomość anatomji i fizjologji człowieka.
3) Zasady biologji ogólnej.

B.

Egzamin praktyczny:

Kandydat winien wykazać umiejętność rozpoznawania typowych przedstawicieli flory i fauny krajowej, wykonywania prostszych dysekcyj i doświadczeń fizjologicznych, obchodzenia się z mikroskopem i sporządzania łatwiejszych preparatów, wreszcie umiejętność kolekcjonowania i urządzania zbiorów szkolnych.

C.

Znajomość głównych zasad dydaktyki przedmiotu, oraz programów Ministerstwa.

Dzieła pomocnicze.

(ad A1).

Strasburger E. Lehrbuch der Botanik für Hochschulen. 15 Aufl.
Giesenhagen K. Lehrbuch der Botanik. 8 Aufl.
Daguillon. Cours de Botanique (revue p. Matruchot).
} do wyboru

Warming. Zbiorowiska roślinne.

Hertwig R. Lehrbuch der Zoologie. 12 Aufl.
Boas. Lehrbuch der Zoologie für Studierende. 8 Aufl.
Perrier R. Cours élémentaire de Zoologie. 7 Edition.
Steinmann. Einführung in die Paläontologie.
} do wyboru

Dla zapoznania się z geografją roślin i zwierząt krajowych należy przestudjować odnośne artykuły w „Encyklopedji Polskiej, „Akad. Um." T. I.

(ad A2 i A3).

Fizjologja człowieka. Pod redakcją A. Becka i N. Cybulskiego, 1915.
Wilczyński J. Biologja ogólna. Wilno 1923.
Nusbaum. Idea ewolucji w biologji.

(ad B).

Rostafiński J. Przewodnik do oznaczania roślin.
Flora Polska. Nakład Akad. Umiejętności 1919—1921.
Klucz do oznaczania zwierząt kręgowych ziem polskich. Kraków 1910.
Brohmer. Fauna von Deutschland. 2 Aufl. 1920.
Strasburger. Das kleine botanische Praktikum für Anfänger.
Czartkowski. Ćwiczenia z anatomji roślin.
Czartkowski. Doświadczenia z fizjologji roślin.

Gayówna D. Tradescantia zebrina. Warszawa 1923.
Bykowski J. L. Wskazówki do zajęć praktycznych z dziedziny zootomji.
Gayówna D. Organizacja ćwiczeń zoologicznych. Warszawa 1923.
Firewicz J. i Firewiczowa. Wskazówki do zajęć praktycznych z dziedziny zootomji.
Bykowski J. L. Przewodnik do ćwiczeń fizjologicznych w zakresie szkoły średniej. 1923.
Hryniewiecki. Zielnik i Muzeum botaniczne 1922.
Czerwiński K. Kolekcjonowanie zwierząt.

(ad C).

Heilpern M. Zasady metodyki ogólnej nauk przyrodniczych. Wyd. 2, 1919.
Trzebiński J. Metodyka botaniki. 1909.
Męczkowska i Rychterówna. Metodyka przyrodoznawstwa.
Dyakowski B. Zarys metodyki niższego kursu nauki o przyrodzie. 1923.

RYSUNKI.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat pisze wypracowanie klauzurowe na temat z zakresu estetyki, historji sztuki lub dydaktyki nauczania rysunków, które będzie mu zadane na podstawie przedstawionej przez niego lektury. (Dwa tematy do wyboru).

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A. Wiadomości teoretyczne.

1. Nauka o sztuce i stylach.

Znajomość głównych epok sztuki w jej historycznym rozwoju i znajomość ważniejszych artystów. Kandydat musi umieć scharakteryzować znamienne cechy ważniejszych okresów i cechy twórczości ich przedstawicieli. Musi też znać celniejsze dzieła wybitnych artystów.

To samo dotyczy stylów historycznych zwłaszcza w architekturze i przemyśle artystycznym.

2. Najważniejsze wiadomości z zakresu nauki o perspektywie.

B. Umiejętności praktyczne.

Szkicowanie. Rysunek z pamięci. Tworzenie z wyobraźni. Malowanie. Modelowanie.

1. Rysunek z modelu martwego w sylwecie i światłocieniu.

Kandydat ma wykazać dostateczną biegłość w trafnem spostrzeganiu cech przedmiotu płaskiego i w odtwarzaniu właściwego charakteru modelu traktowanego w sylwecie. Przy przedmiotach o formie bryłowej prócz kształtu zewnętrznego ma trafnie pochwycić światłocień, obrysowując ściśle plamę światła i wyszukując granice cienia.

2. Rysunek z modelu żywego: a) głowy, b) aktu.

Powyżej określona umiejętność trafnego obserwowania i odtwarzania formy powinien kandydat okazać również w ujmowaniu kształtu i ruchu istot żywych z modelu żywego. Wymagane jest zatem umiejętne

studjum głowy ludzkiej zwłaszcza z profilu z uchwyceniem podobieństwa i charakteru głowy i ze zrozumieniem jej budowy; dalej półaktu i aktu figury ludzkiej w dowolnym ruchu modelu z należytem odczuciem konstrukcji ciała i logiki ruchu. Głowę i akt należy traktować o ile możności w światłocieniu. Środki techniczne: węgiel, kredka czarna i sangwina, miękki ołówek.

3. Kompozycja ornamentalna.

Umiejętne schematyzowanie form przedmiotów wziętych z natury martwej i żywej, ich stylizowanie dekoracyjne i przetwarzanie w ornament; układanie ornamentu o motywach zaczerpniętych z natury lub podsuniętych przez obserwację przyrody.

Motyw abstrakcyjny, uzyskany z wycinanki, stempla, patronu i t. d. w układzie ornamentalnym według zasad budowy ornamentu, których znajomość jest bezwzględnie wymagana; harmonja, symetrja, eurytmja, równowaga mas i plam barwnych. Znajomość pisma ornamentalnego.

C. Dydaktyka.

Kandydat powinien znać metody nauczania rysunku i umieć je uzasadnić, opierając je na podstawach naukowych psychologji tudzież na swej intuicyjnej znajomości duszy dziecka. Konieczna też znajomość najważnieszych dzieł odnośnej literatury obcej tudzież szczegółowe obeznanie się z publikacjami autorów polskich w zakresie nauki rysunku.

Uwagi.

Ad A1.

Kandydat winien na konkretnym okazie przemysłu artystycznego zarówno jak i na konkretnym okazie architektury umieć określić styl, zdając sobie dokładnie sprawę z jego znamion oraz powinien wydać sąd swój o artystycznej wartości przedmiotu.

Ad B1.

Zadanie z zakresu martwej natury może wymagać przedstawienia modelu w barwach. Dlatego trafne odczuwanie barw lokalnych, ich rozróżnianie i odtwarzanie w głównych zasadniczych plamach powinno wchodzić w zakres przygotowania kandydata do egzaminu. Tak samo elementarna umiejętność modelowania łatwych form bryłowych.

Ad B2.

Przy studjum żywego modelu powinien kandydat wykazać we wstępnym szkicu biegłość w pośpiesznem ujmowaniu głównych linij stanowiących istotę charakteru zjawiska. Szkic jako synteza wrażenia ma ograniczać się do kilku linij tak, aby jednak już oddawał wyraz, podobieństwo, formę i ruch. Przytem przesadę charakteru zjawiska należy wyżej cenić niż niedość trafne jego ujęcie.

Ad B3.

Przy tworzeniu kompozycyj ornamentalnej na dany temat ma kandydat pole do popisania się swoją wyobraźnią, zmysłem dekoracyjnym a nadewszystko smakiem estetycznym.

Obeznanie się ze stylowemi formami ornamentu historycznego, a zwłaszcza z rodzimą sztuką ludową i bogactwem motywów ludowych nie powinno krępować swobodnej i oryginalnej inwencji projektanta w jego własnych pomysłach zdobniczych.

Dzieła pomocnicze.

W języku polskim:

*Leńczyk G. i Policht H. Podręcznik do nauczania rysunku w szkołach powszechnych. Kraków. Ognisko Naucz. 1923.

Szymański Adam. Zmiana pojęć o znaczeniu rysunków w szkole elementarnej. Kraków 1913.

Gerson Dąbrowska Marja. Modelowanie jako nauka i zabawa. Warszawa. M. Arct.

*Matzke St. Zasady rysunku początkowego, wyd. 2. Książnica Polska. 1921.

*Matzke St. Nauczanie rysunku przestrzennego, wyd. 1. Książnica Polska. 1920.

Misky L. Dydaktyka nauki rysunku. Książnica Polska. 1918.

Misky L. Rysunek głowy i figury ludzkiej. Kraków, Gebethner i Sp., 1914 — 2 wyd. Książnica Polska. 1923.

Misky L. „Rysunki". Encyklopedja wychowawcza. Warszawa, 1922.

*Misky L. Plastyczne uzmysławianie przedmiotów. Część I. Lwów, T. N. S. W. 1922.

Gołębiowski J. Nowy kierunek w rysunku elementarnym.

Maszyński Juljan. Zasady perspektywy. Warszawa, 1908.

*Szyller. Czy mamy polską architekturę. Warszawa.

*Mokłowski. Sztuka ludowa w Polsce.

*Matlakowski. Zdobnictwo i sprzęt ludu polskiego na Podhalu.

Matzke St. Przyroda modelem rysunkowym. Lwów, 1922.

*Ramułtowa M. Początkowa nauka rysunku i jej znaczenie pedagogiczne. Warszawa, M. Arct.

Wójcik Stan. Modelowanie w szkole elementarnej. Kraków 1907.

*Program i metodyka nauki rysunku w szkołach średnich ogólnokształcących. Wydaw. Sekcji Rysunkowej przy Warszawskiem Tow. Artyst. Warszawa. 1919.

Gross Eugenjusz. Wycinanie z papierów barwnych jako rodzaj ćwiczeń przy nauce rysunku. Kraków. 1917.

Janczyk Fr. Nauka rysunku czynnikiem wychowania i rozwoju umysłowego. — Odbitka ze sprawozdania gimn. w Nowym Sączu. 1913.

*Homolacs K. Podstawowe zasady budowy ornamentu płaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Lwów. Książnica Polska. 1921.

*Materjały Polskiej Sztuki Stosowanej. Kraków, Wydawn. Muzeum Przemysłowego.

Stanisław Szwarc. Znaczenie ruchu w sztuce. Krosno, 1913.

Przekłady:

Prang. Wychowanie artystyczne w szkołach początkowych. — Część I. Warszawa, M. Arct.

Liberty Tadd. Nowe drogi wychowania artystycznego. Przekład U. N. Warszawa, M. Arct.

Studja ruchu i rysowanie zwierząt podług metody prof. Augsburga. Przełoż. Z. Skorobohata-Stankiewicz. Warszawa, Arct.

Cassangne A. Wykład praktyczny perspektywy. Warszawa, 1919. Tow. podręczników szkolnych.

Lukas-Ullman. Rysunek elementarny. I i II część.

---

*) Dzieła oznaczone gwiazdką winny być bezwarunkowo znane kandydatowi.

Muthesius H. Sztuka stosowana i architektura. Kraków. Wydawnictwo Muzeum Przemysłowego, 1909.
Charvet-Pillet. Wykład początkowy rysunków dla użytku szkół początkowych. Warszawa, 1908.

Obce:

Mina Audemars et Lafendel. Dessin pour les petits. Paris, Fernand Nathan. 1912.
van Dijck. Wie lerne ich zeichnen, 3 t. Leipzig, Koehler.
Meumann E. Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik. Tom III. Wykład 20.
Cornelius Hans. Elementargesetze der bildenden Kunst. Teubner.
Kerschensteiner. Die Entwickelung der zeichnerischen Begabung der Kinder. München.
Elsner. Aufgaben für Zeichnen und Werktätigkeit, Leipzig.
Kunzfeld Alois. Naturgemässer Kunst- u. Zeichenunterricht. Gerlach Wiedling, Wien-Prag, 1915, tom I.—VI.
Vanderpoel J. H. The Human Figure. Chicago. The Inland Printer Company, 1908.
Meheut. Etudes d'animaux. Paris.
Pazurek. Guter u. schlechter Geschmack in Kunst u. Kunstgewerbe.
Kuhlmann. Das Gedächtniszeichnen.
Kuhlmann. Der Mensch als Gegenstand des Zeichenunterrichts.
Kuhlmann. Die Praxis des Skizzierens.
Thieme-Elsner. Anleitungen zu Skizzierübungen.
Ciżek Franz. Papier Schneide- u. Klebearbeiten. Wien. Anton Schroll.
Sapożnikow. Kurs risowańja. Petersburg. 1878.

Czasopisma:

„Czasopismo pedagogiczne", r. 1916 (artykuły p. Zajączkowskiej, Misky'ego, Szwarca, Wolińskiej-Dymkowej).
„Kształt i barwa", kwartalnik, V zeszytów, 1913—1914. Lwów, red. Matzke.
„Schaffende Arbeit und Kunst in der Schulle" — Zeitchrifft für die praktische Ausgestaltung der Arbeitsschule u. Kunsterziehung. Wyd. A. Haase, Praga.
„Jahrbuch für den Zeichenunterricht". Wyd. Georg Friese, Hanower.
„Nas Smer". Berno Morawskie.

ŚPIEW I MUZYKA.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat pisze wypracowanie klauzurowe z zakresu nauki o formach (np. analiza fugi, części sonaty i t. d), historji lub dydaktyki muzyki na jeden z dwu tematów otrzymanych do wyboru.

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A.

1. Zasady muzyki i solfeż.

Od kandydata wymaga się dokładnej znajomości zasad elementarnych muzyki, w czem, prócz samej teorji, brać trzeba pod uwagę dokład-

ne trafianie interwalów głosem i subtelne poczucie rytmiki. Kandydat winien dlatego wykazać gruntowną znajomość solfeżu przez odczytanie i odśpiewanie z nut trudniejszego okresu muzycznego, oraz napisanie dyktanda. Znajomość systemu Dalcroze'a jest pożądana, lecz nieobowiązująca.

2. Harmonja.

Od kandydata wymaga się gruntownej znajomości harmonji. Bardzo ważne tu jest poczucie i zrozumienie trzech funkcyj harmonicznych zasadniczych, ich znaczenia i wzajemnego ustosunkowania. Kandydat musi nadto grać biegle kadencje akordami konsonansowemi w zakresie jednej tonacji, a także modulacje, przynajmniej do niedalekich tonacyj.

3. Wiadomości encyklopedyczne z nauki kontrapunktu.

a) Co to jest kontrapunkt, b) jakie są jego rodzaje, c) co to jest imitacja i kanon, d) jakie są rodzaje kanonów, e) co to jest fuga, i jaka jest jej budowa?

4. Nauka o formach muzycznych.

Kandydat winien opisać ustnie i przegrać lub wskazać przykłady na różne rodzaje zdań i okresów muzycznych, form pieśni, tańców, ronda i sonaty, i posiadać ogólne wiadomości o muzyce operowej, oratoryjnej, kameralnej i symfonicznej.

5. Historja muzyki.

Potrzebna jest ogólna znajomość historji muzyki, w czem niekoniecznie jest wymaganie dat szczegółowych, ale kandydatowi powinny być znane granice i duch epok muzycznych, oraz charakter twórczości wybitnych kompozytorów.

6. Znajomość literatury chóralnej, przeważanie polskiej w zakresie szkoły średniej.

Pożądana jest znajomość dostępnych do wykonania w gimnazjach utworów (na cztery głosy mieszane, trzy głosy męskie lub żeńskie, dwa głosy, oraz zespoły orkiestrowe), z zakresu muzyki patrjotycznej, religijnej, muzyki ilustrującej poezję, dzieje historyczne, następnie pieśni ludowe, tańce i t. p.

B.

Kandydat otrzymuje ponadto do wykonania następujące ćwiczenia praktyczne:

1) sharmonizowanie danej melodji,

2) skomponowanie melodji do danego tekstu ze specjalnem uwzględnieniem rytmiki,

3) wykonanie utworu fortepianowego lub skrzypcowego, albo utworu wokalnego.

UWAGA. Egzamin z gry fortepianowej w zakresie średniej techniki polega na poprawnem wykonaniu przez kandydata jednej z inwencyj dwugłosowych i suit Bacha, sonaty Mozarta, Haydna, jednej z łatwiejszych sonat Beethovena, oraz utworów nowszych tego samego stopnia trudności. Od kandydata należy wymagać zupełnej porawności rytmicznej wykonywanych utworów. Ponadto kandydat winien złożyć dowody biegłości w czytaniu nut, t. j. odegrać à vista nieznany sobie utwór średniej trudności.

Jeżeli kandydat jest skrzypkiem, powinien rozwój gry jego stać na stopniu, wymaganym od kandydata fortepianisty. Oprócz złożenia egzaminu z czytania nut, kandydat winien odegrać jedną z trudniejszych etiud Kretzera, jedną część z łatwiejszych koncertów Viottiego, Rodego lub Beriota, oraz jedną z sonat skrzypcowo-fortepianowych Haendla lub Mozarta.

Kandydat śpiewak winien wykazać poprawną emisję głosu przez odśpiewanie utworu wokalnego, klasycznego lub współczesnego.

Fortepianem powinien skrzypek lub śpiewak władać o tyle, aby mógł złożyć egzamin z przedmiotów teoretycznych, z harmonji, nauki form muzycznych i wykonać nietrudny akompanjament do utworu skrzypcowego albo wokalnego.

C.

Kandydat powinien znać zasady i cele nauki śpiewu w szkołach średnich ogólnokształcących w zakresie programów, przyjętych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, oraz główne zasady dydaktyki przedmiotu.

D z i e ł a p o m o c n i c z e.

(ad A1).

Biernacki M. M. Zasady muzyki, wyd. VI. Warszawa, Gebethner i Wolff.

Joteyko Tadeusz. Zasady muzyki. Arct. Warszawa. 1914.

Rzepko Władysław. Zasady nauki śpiewu. Warszawa, Gebethner i Wolff.

Kazuro Stanisław. Solfeggio. Kurs I i II.

(ad A2).

Roguski i Żeleński. Nauka harmonji. Gebethner i Wolff.

Noskowski i Zawirski. Nauka harmonji. Gebethner i Wolff.

Reiss Józef. Harmonja. Warszawa, 1923. Gebethner i Wolff.

Riemann Hugo. Handbuch der Harmonie- und Modulationslehre. 1920.

Riemann Hugo. Vereinfachte Harmonielehre. [Są tłumaczenia: angielskie (1895), francuskie (1899) i rosyjskie (1901)].

Reber Napoléon. Traité d'harmonie.

(ad A3).

Noskowski Zygmunt. Kontrapunkt, kanony i fuga. Warszawa, 1907. Gebethner i Wolff.

(ad A4).

Reiss Józef. Zagadnienia muzyczne. Lwów—Warszawa. Książnica Polska. 1923.

Leichtentritt Hugo. Musikalische Formenlehre. 1921.

(ad A5).

Chybiński Adolf Historja muzyki, wyd. z licznemi przykładami i ilustracjami. Lwów, 1922, Jakubowski.

Reiss Józef. Historja muzyki, wyd. 2. Warszawa, 1922.

Opieński Henryk. Dzieje muzyki powszechnej, wyd. 2. Warszawa.

Jachimecki Zdzisław. Historja muzyki polskiej w zarysie. Warszawa, 1922. Gebethner i Wolff.

Poliński Aleksander. Dzieje muzyki polskiej.

Cybulski Stefan. Kilka uwag w sprawie śpiewu kościelnego. Płock, 1900.

(ad C).

Chrzanowski Witold. Poradnik dla nauczycieli śpiewu. Warszawa, M. Arct, 1919.

Joteyko Tadeusz. Nowy podręcznik do nauki śpiewu w szkołach ogólnokształcących. Warszawa, Gebethner i Wolff.

Kazuro St. Nauka śpiewu (metodyka dla nauczycieli). Warszawa, Gebethner i Wolff.

Wysocki Stefan. Zarys celowego nauczania muzyki w szkole ogólnokształcącej. 1921, Lwów—Warszawa. Książnica Polska.

WYCHOWANIE FIZYCZNE.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydaci otrzymują dwa tematy do wyboru; z tych jeden z zakresu dydaktyki ćwiczeń cielesnych, drugi z działu wiadomości teoretycznych, niżej wskazanych pod A, w punktach 1—4.

II. Egzamin ustny i praktyczny*).

A. Wiadomości teoretyczne.

1. Anatomja człowieka: Kościec, stawy, wiązadła, mięśnie. Podstawowe wiadomości z mechaniki ruchów. Mechanizm i stopień swobody ruchów poszczególnych stawów, mięśni i grup mięśniowych. Zasadnicze wiadomości o budowie narządów węwnętrznych.
2. Fizjologja ogólna w zarysie: przemiana materji w przyrodzie, trawienie, krążenie, oddychanie, układ nerwowy, zmysłowy.
3. Fizjologja, patologja i higjena pracy mięśniowej. Wpływ ruchu na główne procesy życiowe.
4. Anatomo-fizjologiczne odrębności wieku dziecięcego i młodzieńczego z uwzględnieniem wskazań ilości i jakości ruchu w różnych okresach.
5. Historja systemów wychowania fizycznego, rozbiór systemów i rodzajów ćwiczeń cielesnych.
6. Systematyka i metodyka ćwiczeń gimnastycznych, gier, zabaw ruchowych i sportów. Szczegółowy rozbiór gimnastycznych zabiegów szwedzkich, rozkazownictwo, sale i przyrządy gimnastyczne, boiska.
7. Higjena ogólna, osobnicza i społeczna. Higjena szkolna. Zasadnicze wiadomości z bakterjologji.
8. Ratownictwo, antropometrja i t. p. (wskazówki ogólne).

B. Umiejętności praktyczne.

1. Usprawnienie osobiste: prawidłowe wykonywanie zabiegów gimnastycznych, zabaw, gier ruchowych i sportowych (w miarę środków i warunków miejscowych — pląsy, szermierka, pływanie, wiosłowanie, ślizgawka, jazda konna, narty, wycieczki, lekka atletyka, szkolenie wojskowe i t. p.).

---

*) Zob. Statut Państwowych Kursów Wychowania Fizycznego w Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. Nr. 17 z r. 1921, poz. 175, oraz Rozporządzenie Ministra W. R. i O. P. z 29 marca 1922 Nr. 587/H. w sprawie programów i egzaminów końcowych na Państwowych Kursach Wychowania Fizycznego.

2. Układanie wzorców ćwiczeń i gier.
3. Umiejętność stosowania ćwiczeń do wieku ćwiczących i warunków miejsca i czasu.

C. Dydaktyka.

Prócz wiadomości wymienionych w punkcie A 6, oraz stanowiących podstawę punktów B 2 i B 3, także znajomość programów Ministerstwa W. R. i O. P. w zakresie ćwiczeń cielesnych.

Dzieła pomocnicze.

(ad A1).

Bochenek. Anatomja człowieka. Kraków 1922.

(ad A2, A3 i A4).

— Fizjologja człowieka. Pod redakcją Becka i Cybulskiego. Warszawa 1915.
Schmidt A. F. Unser Körper. Wyd. V. Lipsk 1920.
Demeny-Philippe-Racine. Cours théoretique et pratique d'Education Physique, Paris. 1919.
Lagrange. Physiologie des exercices du corps. Paris, Alcan.

(ad A5).

Drabczyk. Wychowanie fizyczne młodzieży z punktu historycznego. Warszawa 1916.
Piasecki Eug. Historyczny przegląd najnowszych systemów gimnastycznych. — „Wychowanie Fizyczne" r. 1920 Nr. 5—8.

(ad A6).

Sikorski. Gimnastyka. Lwów, 1922.
Gebethnerówna — Filipowicz — Majkowski. Gimnastyka metodyczna dla szkół. Wyd. II. — Warszawa, 1922.
Germanówna. Gimnastyka w szkole powszechnej. Lwów 1922.
Cenar — Kapałka. Gimnastyka szkolna i gry. Lwów, 1923.
Piasecki Eug. Zabawy i gry ruchowe. Wyd. 3. 1922.

(ad A7).

Kopczyński. Higjena szkolna. 1921, Warszawa.
Biehler. Podręcznik higjeny. 1922, Warszawa.

(ad A8).

Łazarowicz. Pierwsza pomoc w nagłych wypadkach. Warszawa, M. Arct.
Loth. Wskazówki do badań antropologicznych.

ROBOTY RĘCZNE.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat pisze wypracowanie klauzurowe na temat z dziedziny estetyki, historji sztuki lub dydaktyki nauczania robót ręcznych, który będzie zadany na podstawie przedstawionej przez niego lektury. (Dwa tematy do wyboru).

II. Egzamin ustny i praktyczny.

A. Wiadomości teoretyczne.

1. Geometrja. Kandydat powinien wykazać gruntowną znajomość geometrji w zakresie sześciu klas szkoły średniej ze specjalnem uwzględ-

nieniem tych działów, które mają zastosowanie przy robotach ręcznych (zadania konstrukcyjne oraz obliczanie powierzchni i objętości zasadniczych brył geometrycznych).

2. Historja sztuki. Podział sztuk plastycznych (malarstwo, rzeźba, architektura). Sztuka klasyczna. Stan kultury i cywilizacji w Polsce przed przyjęciem chrześcijaństwa. Style: romański, ostrołukowy, odrodzenia i baroku w Polsce. Znajomość ważniejszych zabytków u nas, najlepiej charakteryzujących wspomniane style. Znaczenie sztuki. Sztuka ludowa: wycinanki, ceramika, kilimy, hafty, koronki, ubiory ludowe.

B. Umiejętności praktyczne.

1. Rysunek ręczny. Kandydat powinien wykazać dostateczną biegłość w następującym zakresie: Rysowanie z natury pojedyńczych drzew i łatwych motywów pejzażowych. Szkicowanie ołówkiem, kredą, węglem i pendzlem roślin, owadów, ryb, ptaków, figur ludzkich z natury i z pamięci. Komponowanie ozdób z wystylizowanych form roślinnych.

2. Modelowanie. Kandydat powinien wykazać dostateczną biegłość w następującym zakresie: Modelowanie w glinie z natury i z pamięci przedmiotów ze swego otoczenia (owoce, jarzyny, ptaki, zwierzęta, sprzęty). Komponowanie płaskich ornamentów. Modelowanie najprostszych motywów architektonicznych.

3. Kreślenie techniczne. Biegłe wykreślanie przy pomocy cyrkla, trójkąta i kierownicy tuszem i ołówkiem: prostych ornamentów płaskich, wielokątów foremnych, owalu, elipsy, paraboli oraz siatek zasadniczych brył geometrycznych (sześcian, graniastosłup, walec, stożek). Kreślenie w rzutach zasadniczych brył geometrycznych i najprostszych przedmiotów z otoczenia (ławka, stołeczek, stół, półka, szafka).

4. Slöjd drzewny. Kandydat powinien posiadać gruntowną znajomość systemu slöjdu szwedzkiego lub duńskiego; podczas egzaminu powinien wykazać dokładną znajomość podstawowych zasad obrabiania i łączenia drzewa, jakiemi są: struganie nożykiem, cięcie podłużne i poprzeczne piłą, piłowanie tarnikiem i pilnikem, struganie strugiem (heblem), wiercenie otworów świdrami i kolcami, wyrzynanie krzywych linij piłą krzywicą, żłobienie dłótem, łączenie kilku kawałków drzewa zapomocą gwoździ i krętek (śrubek), łączenie drzewa na czopy i na jaskółczy ogon (cynki). Barwienie i lakierowanie drzewa. Poza slöjdem szwedzkim lub duńskim, kandydat winien wykazać znajomość slöjdu piłkowego.

Uwaga. Kobiety, pragnące otrzymać świadectwo, uprawniające do nauczania robót ręcznych w szkołach żeńskich, mogą być zwolnione od egzaminu ze slöjdu szwedzkiego lub duńskiego, ale wzamian za to powinny wykazać znajomość slöjdu piłkowego, oraz gruntowną znajomość szycia i kroju.

5. Slöjd kartonowy i tekturowy. Kandydat powinien wykazać biegłość w użyciu narzędzi, służących do wyrobu przedmiotów z kartonu i tektury, oraz gruntowną umiejętność dokładnego łączenia kartonu i tektury zopomocą zakładania, zszywania i sklejania. W czasie egzaminu kandydat powinien zrobić jakieś większe pudełko, np. do zbiorów mineralogicznych i oprawić książkę średniej grubości.

Uwaga. Przedmioty, wykonywane podczas egzaminu z drzewa i tektury, winny być najpierw narysowane w odpowiednich rzutach i przekrojach i powinny być samodzielnie zaprojektowane przez kandydata.

6. Koszykarstwo. Kandydat powinien wykazać umiejętność robienia koszyczków i koszyków z rafji, pedyku i wikliny.

C. Dydaktyka. *)

Kandydat powinien umieć uzasadnić wartość pedagogiczną robót ręcznych w wychowaniu fizycznem i umysłowem młodzieży. Powinien wykazać znajomość stosowanych u nas i zagranicą systemów slöjdu i umieć wykazać ich dodatnie i ujemne strony. Powinien znać choć w krótkim zarysie historję rozwoju slöjdu u nas i zagranicą.

Powinien znać dokładnie obowiązujące w naszem szkolnictwie programy robót ręcznych.

Dzieła pomocnicze.

w języku polskim:

*Szyller. Tradycje budownictwa ludowego w Polsce.

*Domański i Wawrzeniecki. Rozróżnianie stylów w architekturze.

— *Materjały polskiej sztuki stosowanej. Kraków. Wydawnictwo Muzeum Przemysłowego.

Zubrzycki. Zwięzła historja sztuki.

*Kotula. Nowoczesna nauka rysunków, cz. I, II i III.

*Ramułtowa. Początkowa nauka rysunku i jej znaczenie pedagogiczne. M. Arct.

*Matzke St. Zasady rysunku początkowego. Książnica Polska, 1921.

*Homolacs. Podstawowe zasady budowy ornamentu płaskiego i metodyka kursu zdobniczego. Książnica Polska, 1921.

Wójcik. Modelowanie w szkole i w domu.

*Malanowicz. Kreślenie i zdobienie geometryczne, cz. I i II.

Bruchnalski K. Tok nauki zręczności dla szkół wydziałowych męskich.

*Dunin-Sulgustowska. Slöjd.

Przekłady:

*Pabst A. Wychowanie praktyczne.

Liberty Tadd. Nowe drogi wychowania artystycznego, M. Arct.

Prang. Wychowanie artystyczne w szkołach początkowych, część I. M. Arct.

Obce:

Pabst A. Die Knabenhandarbeit in der heutigen Erziehung.

Enderlin M. Erziehung durch Arbeit.

Meumann E. Vorlesungen zur Einführung in die experimentelle Pädagogik. Tom III. Wykład 20.

Wald. Nääs nya modellserie för pedagogik snickerislöjd. Zachrissons boktryckerei Göteborg.

— Züricher Führer durch die Knabenhandarbeit. Frankenstein i Wagner w Lipsku.

Pabst A. Normallehrgang für den Papparbeit-Unterricht. Frankenstein i Wagner w Lipsku.

---

*) Książki oznaczone gwiazdką winny być bezwarunkowo znane kandydatowi.

PEDAGOGIKA.

I. Egzamin piśmienny.

Kandydat otrzymuje do wyboru dwa tematy z działu przedmiotu szczególnie dobrze sobie znanego, który sam wskaże.

II. Egzamin ustny.

Kandydat winien okazać:

1. znajomość głównych zasad logiki tradycyjnej i ogólne orjentowanie się w metodologji nauk;

2. opartą na psychologji ogólnej znajomość psychologji wieku dziecięcego i młodzieńczego;

3. znajomość rozwoju przewodnich idei pedagogicznych i zrozumienie ich zależności od filozoficznych prądów umysłowych, oraz warunków społecznych; znajomość głównych prądów w organizacji szkolnictwa ze szczególnem uwzględnieniem Polski i czasów nowszych; opartą na lekturze znajomość przynajmniej jednego wybitnego dzieła pedagogicznego lub rozwoju jednego z ważniejszych zagadnień pedagogicznych;

4. znajomość głównych zagadnień i wyników współczesnej teorji wychowania i nauczania;

5. znajomość najważniejszych prawideł higjeny wieku dziecięcego i młodzieńczego, oraz higjeny szkolnej.

Dzieła pomocnicze.

(ad 1).

W. S. Jevons. Logika, przekł. Dr. Cz. Znamierowskiego. Warszawa. Trzaska, Evert i Michalski.

(ad 2).

a) psychologja ogólna:

Dr. A. Hoefler. Zasady psychologji, przełożył Dr. Z. Zawirski, Lwów, Księgarnia Naukowa. E. B. Titchener. Początki psychologji, przełożył Dr. Cz. Znamierowski, Warszawa, M. Arct. G. F. Stout. Zarys psychologji, przeł. Dz. Cz. Znamierowski. Warszawa, Trzaska, Evert i Michalski.	do wyboru

Z podręczników w językach obcych poleca się:

Wilhelm Wundt. Grudriss der Psychologie. Lipsk. W. Engelmann.

b) psychologja pedagogiczna:

J. Sully. Psychologja wychowawcza, przekł. A. Szycówna. Warszawa, Księgarnia naukowa.

E. Claparède. Psychologja dziecka i pedagogika eksperymentalna, tłum. F. Baumgarten. Warszawa 1918.

A. Binet. Pojęcia nowoczesne o dzieciach, przekład M. Szymanowskiej. Bibljoteka dzieł wyborowych. Warszawa.

Podręczniki w językach obcych:

E. Meumann. Abriss der experimentellen Pädagogik. Lipsk. W. Engelmann.

J. de la Vaissière. Psychologie pédagogique. Paris. Gabriel Beauchesne.

R. R. Rusk. Experimental Education. Londyn, Longmans, Green and Co.

(ad 3).

Stanisław Kot. Historja wychowania. Warszawa. Gebethner i Wolff.

Dr. Fr. Majchrowicz. Historja pedagogji. Lwów, nakł. Polskiego Tow. Ped.

Franciszek Bizoń. Historja wychowania ze źródeł czerpana. Lwów (wypisy).

Wilhelm Wundt. Wstęp do filozofji, przeł. W. M. Kozłowski, wyd. Przegl. Filozof.

Podręczniki w językach obcych:

Paul Monroe. A Text-book in the History of Education New-York, Macmillan Co. (istnieje tłumaczenie rosyjskie).

G. Compayré. Histoire de la pédagogie. Paris, Delaplane.

Th. Ziegler. Geschichte der Pädagogik. Monachjum. C. H. Beck.

(ad 4).

Z teorji wychowania:

L. Zarzecki. Wstęp do pedagogiki. Lwów—Warszawa. Książnica Polska.

Dr. Fr. W. Foerster. Szkoła i charakter, przekład M. Łopuszańskiej. Warszawa, Gebethner i Wolff.

Z dydaktyki ogólnej:

Dr. A. Danysz. O kształceniu. Lwów, wyd. Macierzy Polskiej.

L. Zarzecki. Dydaktyka ogólna. Lwów—Warszawa. Książnica Polska.

Fr. Regener. Zarys dydaktyki ogólnej, tłumacz. W. Osterloff. Warszawa. Książnicka wychowawcza Nr. 8.

} do wyboru

Podręczniki w językach obcych:

Dr. Paul Barth. Die Elemente der Erziehungs- und Unterrichtslehre. Lipsk. J. A. Barth.

G. Compayré. Cours de pédagogie. Paris, Delaplane.

E. L. Thorndike. Education. New-York. The Macmillan Co.

E. L. Thorndike. The Principles of Teaching based on Psychology. New-York. A. G. Seiler.

(ad 5).

Dr. T. Jaroszyński. Higjena wychowawcza. Warszawa. M. Arct.

C. Janke. Zasady higjeny szkolnej.

Dr. St. Kopczyński. Zasady higjeny szkolnej. Warszawa, M. Arct.

WYMAGANIA
z języka polskiego, historji i geografji Polski

od kandydatów, którzy nie ukończyli polskiej szkoły średniej, przewidziane w § 16 Rozporządzenia z dnia 21 czerwca 1923 roku w sprawie uproszczonych egzaminów państwowych

(Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13 (114) z r. 1923, poz. 108).

A. JĘZYK POLSKI.

1. Kandydat powinien porawnie i biegle mówić i pisać po polsku;
2. rozumieć podstawowe właściwości gramatyczne współczesnego języka literackiego;
3. dowieść, że przeczytał ze zrozumieniem wskazane poniżej arcydzieła literatury polskiej;
4. orjentować się w rozwoju najważniejszych prądów literackich w Polsce.

Książki i podręczniki.

(ad 2).

Drzewiecki K. Początki gramatyki języka polskiego z ćwiczeniami i przykładami; Kryński A. A. i Kryński M. Z. Gramatyka języka polskiego szkolna; Stein I. i Zawiliński R. Gramatyka języka polskiego dla szkół powszechnych i średnich.	do wyboru

(ad 3).

J. Kochanowski. Kilka fraszek, pieśni, psalmów, Treny.
P. Skarga. Jedno z Kazań Sejmowych (II, albo III, albo VIII).
I. Krasicki. Kilka satyr i bajek.
A. Mickiewicz. Oda do młodości, kilka ballad. Dziadów cz. II i IV, kilka Sonetów Krymskich, Konrad Wallenrod, Farys, Dziadów cz. III, Księgi narodu i pielgrzymstwa (wybór), Pan Tadeusz.
A. Fredro. Zemsta, albo Śluby panieńskie.
J. Słowacki. Kordjan, Anhelli, Grób Agamemnona, Lilla Weneda, Beniowski (wybór), z liryków: Testament mój, Tak mi dopomóż, Chryste Panie Boże.
Z. Krasiński. Nieboska Komedja, Przedświt, Psalm dobrej woli.
A. Asnyk. Wybór liryk.
B. Prus. Kilka nowel, jedna z powieści.
H. Sienkiewicz. Kilka nowel, Ogniem i mieczem. Krzyżacy. Znajomość kilku najwybitniejszych dzieł współczesnych autorów polskich (prozaików lub poetów).

(ad 4).

K. Wojciechowski. Zwięzły podręcznik historji literatury polskiej; M. Szyjkowski. Zarys rozwoju piśmiennictwa polskiego, Poznań, 1918.	do wyboru

B. HISTORJA POLSKI.

Znajomość najważniejszych wydarzeń z dziejów Polski; ogólna orjentacja w rozwoju państwa polskiego i narodu, jego kultury duchowej i materjalnej, oraz stosunków do sąsiadów i świata cywilizowanego za-

równo za czasów niepodległości, jak w okresie porozbiorowym. Polska współczesna. Historja odbudowy państwa polskiego; jego obecny ustrój, warunki rozwoju i potrzeby. Prawa i obowiązki obywatela Rzeczypospolitej.

Podręczniki.

1. Lewicki. Zarys historji Polski. Wyd. skrócone. Warszawa, (z pominięciem mniej ważnych szczegółów).
2. Pawłowski St., Bystroń J. St., Peretiatkowicz A. Polska współczesna. Książnica Polska, 1923.

C. GEOGRAFJA POLSKI.

Wahania granic państwa Polskiego w przebiegu dziejów. Granice obszaru dziejowego Polski. Przegląd geograficzny tego obszaru.

Obraz geograficzny Rzeczypospolitej Polskiej. Granice państwa. Poszczególne krainy. Życie gospodarcze, rozwój kulturalny. Podział administracyjny.

Polacy poza granicami Rzeczypospolitej: w krajach sąsiednich, na obczyźnie.

Znaczenie Polski w Europie, wynikające z położenia geograficznego.

Podręczniki.

Pawłowski Stanisław. Geografja dla klas wyższych. T. II, cz. II. Polska; — do wyboru
Sosnowski Paweł. Geografja Polski w dawnych granicach. — do wyboru

Pawłowski St., Bystroń J. St., Peretiatkowicz A. Polska współczesna. Książnica Polska, 1923.

110

KOMUNIKATY.

I. Z Państwowej Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej. Dyrekcja Państwowej Centralnej Bibljoteki Pedagogicznej w Łodzi podaje do wiadomości swoich członków i osób zainteresowanych, że trwająca od dłuższego czasu praca nad katalogiem została ukończona i obecnie jest już do dyspozycji katalog działowy (według klasyfikacji dziesiętnej), nowy katalog alfabetyczny oraz katalog czasopism i sprawozdań. Orjentację w przyjętym systemie katalogowym oraz w poszczególnych działach naukowych ułatwia odpowiednia instrukcja oraz wykaz działów.

II. Wolna Wszechnica Polska, Oddział w Łodzi, podaje do wiadomości zainteresowanych absolwentów (ek) szkół średnich, że ukończenie dwuletniego **Collegium Wydziału Pedagogicznego** wraz z działem praktycznym (po złożeniu odpowiednich egzaminów) daje **prawa nauczycieli szkół powszechnych oraz dodatkowe uprawnienia,** przewidziane w art. 15 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r.

Bliższe informacje w **Sekretarjacie Oddziału, ul. Nowo-Targowa 24, tel. 76-71** codziennie prócz sobót **od 14-ej do 19-ej,** w soboty od 9-ej do 13-ej.

Przyjmowanie podań **od 16 września do 5 października.**

III
WYDAWNICTWA.

Gebethner i Wolff, Warszawa:

Henryk Rowid. — System daltoński w szkole powszechnej. Cena 4 zł. 80 gr. Wydanie drugie.

W szeregu rozdziałów autor zajmująco i ze znajomością rzeczy opisuje genezę systemu daltońskiego i jego rozpowszechnienie, zasady metody daltońskiej, organizację pracy i urządzenie szkoły daltońskiej, pracę uczniów w tej szkole, próby zastosowania tej metody u nas, przykłady planu pracy, zalety i braki systemu daltońskiego, oraz zastosowanie go do reformy szkoły polskiej.

Książnica-Atlas, Lwów—Warszawa:

Stanisław Tync i Józef Gołąbek. — Czytanki polskie na kl. III gimnazjum.

Stanisław Tync i Józef Gołąbek. — Czytanki polskie dla V oddziału szkoły powszechnej.

Stanisław Tync i Józef Gołąbek. — Przewodnik metodyczny do czytanek polskich dla V oddziału szkoły powszechnej.

Stanisław Pawłowski. — Geografja Polski.

Jerzy Mihułowicz. — Podręcznik arytmetyki i algebry dla V klasy gimnazjum.

Dr. Antoni Ryniewicz. — Historja średniowieczna i nowożytna ze szczególnem uwzględnieniem dziejów Polski.

Dr. Jan Smereka. — Preparacja i komentarz do wyboru z pism filozoficznych Cycerona. Cz. I.

S. Klebanowski, M. Pęczalski, T. Sierzputowski. — Rachunki z geometrją dla IV oddziału szkoły powszechnej.

Dr. S. Steckel. — Pojęcie granicy i jego zastosowania. Zbiór zadań i ćwiczeń dla użytku uczniów klas wyższych szkół średnich.

F. Śliwiński. — Organizacja władz szkolnych i szkolnictwa wszystkich stopni w Polsce Odrodzonej. Wyd. II, zmienione i uzupełnione przez podanie wszystkich ostatnio wydanych rozporządzeń Ministerstwa W. R. i O. P.

Książka ta potrzebna jest wszystkim nauczycielom szkół powszechnych, obowiązanym w myśl istniejących przepisów do składania t. zw. egzaminu praktycznego (drugiego egzaminu nauczycielskiego).

Skład główny: Księgarnia L. Fiszera, Łódź, Piotrkowska 47. Cena 5 zł. 60 gr.

M. Arct, Warszawa:

Powieści historyczne J. I. Kraszewskiego:

T. 42/44 — Zygmuntowskie Czasy.
T. 45/46 — Mistrz Twardowski.
T. 47/49 — Infantka.

Wydawnictwo „Pielgrzyma“ w Pelplinie:

Ks. Jan Wiśniewski. — Śpiewnik Kościelny dla młodzieży szkolnej.

OGŁOSZENIE.